

STOLJEĆE POLITIČKIH ZLOUPOTREBA RELIGIJE

Slobodan Jovanović

The Serbian Orthodox Church in Montenegro promotes values of extreme archaism, collectivism, anti-Westernism, xenophobia, and furthermore nationalistic, pan-Serbian policy, denies the existence of the Montenegrin nation and language, destroying and altering the cultural heritage of Montenegro; its activities are marked with high level of intolerance and aggression. With their passive attitude the Montenegrin authorities largely assist the aggressive action of the Serbian Orthodox Church, avoiding confrontation with the heads of the Church as well as its numerous radical supporters.

Crna Gora, pod različitim imenima (Duklja, Zeta, Crna Gora), postoji kao država od polovine X stoljeća kad je njome vladala dinastija Vojislavljevića (Mihailo Vojislavljević je dobio kraljevske oznake od pape Grgura VII prije 1077. godine). Nakon Velike šizme (raskola) i podjele na zapadno hrišćanstvo (Katolička crkva) i istočno-hrišćansku crkvu (pravoslavlje), tadašnja država na prostoru Crne Gore (Duklja/Zeta) bila je dio zapadnog hrišćanstva, i, jedno vrijeme, imala nadbiskupiju u Baru. Tek u trećoj deceniji XIII stoljeća, Nemanjići, srpski vladari koji su vojno osvojili Duklju oko 1186. godine i učinili je vazalnom državom, uvode pravoslavlje među tadašnje

benediktinske sveštenike. Otuda se među stanovništvom na prostorima današnje Crne Gore uobičajilo da se pravoslavlje naziva „spskom vjerom“, sve do XX stoljeća, što je u XIX stoljeću rezultiralo specifičnim identitetskim dvojstvom kod crnogorskog naroda. Tako je Josef Holeček (1853–1929), češki putopisac, zapisao u svom djelu „Crna Gora“ (Prag, 1877), „Pitaš li ga za vjeru, odgovoriće Crnogorac da je Srbin, pitaš li ga za narodnost, reći će da je Crnogorac“. Crna Gora je u svom planinskom djelu očuvala slobodnu teritoriju za vrijeme Otomanskog carstva, iako se formalno smatrala njegovom pokrajinom: Vojislavljevići su vladali od kraja X do kraja XII stoljeća, slijede Balšići od sredine XIV stoljeća do dvadesetih godina XV stoljeća, a crnogorska srednjovjekovna istorija se okončava vladavinom dinastije Crnojevića, od sredine do kraja XV stoljeća. Nakon Vojislavljevića, koji su u vjerskom smislu bili katolici, te Balšića koji su također uglavnom bili katolici, Crnojevići su prva pravoslavna dinastija. U nacionalnoj istoriji Crnogoraca, Petrovići su četvrta po redu dinastija koja je bila na čelu nezavisne države. Od kraja XVII stoljeća do 1851. Crna Gora je imala teokratsku vladavinu. Vladike (mitropoliti) iz porodice Petrovića su bili državni poglavari i poglavari autokefalne Crnogorske pravoslavne crkve. Godine 1852. Crna Gora je, pod vladarima Petrovićima, postala Knjaževina Crna Gora a 1910. je proglašena Kraljevina Crna Gora.

Kraljevina Crna Gora objavljuje rat Austrougarskoj 1914. godine, nakon što je Austrougarska objavila rat Srbiji, povodom atentata i ubistva Franca Ferdinanda i njegove supruge u Sarajevu. Završetkom Prvog svjetskog rata Crna Gora nestaje kao država i biva prisajedinjena Srbiji i novostvorenoj državi – Kraljevini SHS (Srba, Hrvata i Slovenaca) voljom velikih sila i situacijom „na terenu“. CPC je takođe ukinuta i prisajedinjena novostvorenoj Srpskoj pravoslavnoj crkvi. Crna Gora vraća državnost nakon Drugog svjetskog rata i postaje jedna

od šest republika u socijalističkoj Jugoslaviji. Iako je vratila svoju državnost, tadašnje komunističko rukovodstvo u Crnoj Gori nije bilo zainteresovano za rješavanje crkvenog pitanja, tako da SPC nastavlja sa svojim djelovanjem u Crnoj Gori. To se pokazalo kao kratkovida politika jer je SPC odigrala ogromnu ulogu u događajima s kraja osamdesetih i devedesetih godina XX stoljeća u krvavom raspadu Jugoslavije. U Crnoj Gori je 1988. godine došlo do uličnog prevrata i na vlast su došli političari koji su bezrezervno podržali ratni avanturizam beogradskog režima Slobodana Miloševića i time doprinijeli razbijanju jugoslovenske države. 1997. godine dolazi do sukoba u crnogorskom političkom vrhu, između struje predvođene premijerom Milom Đukanovićem, koja se sukobila sa Miloševićem i njegovom politikom, i struje predsjednika Republike i Demokratske partije socijalista, Momira Bulatovića, koji je ostao vjeran Miloševiću. Pokazalo se da je taj sukob bio i sukob dvije državne koncepcije. Pobjeda Đukanovića dovela je do toga da je Crna Gora postala nezavisna država 21. maja 2006. godine. SPC u Crnoj Gori je sve to vrijeme vodila nacionalističku, velikosrpsku politiku, podržavala ratno djelovanje Srba u Hrvatskoj i BiH, negirala postojanje crnogorske nacije, borila se svim sredstvima protiv nezavisnosti Crne Gore. Njeno djelovanje se poklapalo sa skoro plebi-scitarnim stavom u Srbiji koji predstavlja Crnogorce kao dio srpskog etničkog korpusa, definišući dvije nacije, srpsku i crnogorsku, kao jedinstvenu etničku grupu. Ta teorija je nastala u XIX stoljeću nakon stvaranja moderne srpske države, koja je svoje teritorijalno širenje opravdavala „oslobađanjem bratskih naroda“. Crkva je u potpunosti postala dio takve politike, politike teritorijalnog širenja i asimilacije drugog pravoslavnog stanovništva, što je najbolje artikulirano svetosavljem kao imperijalnim političkim projektom nastalim u godinama prije Drugog svjetskog rata.

Period nakon Prvog svjetskog rata i gašenje CPC

SPC djeluje u Crnoj Gori formalno od 1920, odnosno 1922. godine, neformalno od 1918, kada je nezakonitim i Ustavu CPC iz 1903. godine suprotnim aktom, potpisanim nedovoljnim brojem članova Sinoda, CPC ukinuta i prisajedinjena SPC. U Protokolu br. 148 Vaseljenske patrijaršije, od koje je zatraženo kanonsko priznanje novostvorene SPC, odnosno, Beogradske patrijaršije, a kojim se dodjeljuje tomos SPC godine 1922. februara 19, epimemneze 5. piše „... u granicama ovog ujedinjenog Kraljevstva SHS ušle su Avtokefalne Pravoslavne Crkve: Karlovačka i CRNOGORSKA, kao i dve dalmatinske eparhije: Zadarska i Bokokotorska.“ Ovo je važno napomenuti jer je ta činjenica, poput mnogih drugih, nedvosmisleno pokazivala da je Crnogorska pravoslavna crkva prije njenog ukidanja bila u potpunosti samostalna i imala status *državne crkve* Ustavom Crne Gore iz 1905. godine. Član 40. Ustava kaže: „Državna vjera je u Crnoj Gori istočno-pravoslavna. Crnogorska je crkva autokefalna. Ona ne zavisi ni od koje strane Crkve, ali održava jединство u dogmama s istočno – pravoslavnom Vaseljenskom crkvom. Sve ostale priznate vjeroispovijesti slobodne su u Crnoj Gori“. Nepriznavanje te činjenice služi do današnjih dana očuvanju monopola SPC u Crnoj Gori i sprečavanju kanonskog priznanja CPC, o čemu će kasnije biti riječi. Crkvenu situaciju među pravoslavnim crkvama u Crnoj Gori nije moguće objasniti bez bar letimičnog priziva istorijskih činjenica koje se svjesno apstrahuju i relativizuju iz potpuno nesakralnih razloga ili, bolje reći, iz čisto političko-pragmatskih razloga.

SPC (Beogradska patrijaršija) je osnovana dekretom regenta Aleksandra Karađorđevića donešenim 17. juna 1920. godine i objavljenim u „Glasniku“, službenom listu Ujedinjene Srpske pravoslavne crkve, 14. jula 1920. godine, o „Ujedinjenju svih

pravoslavnih crkvenih oblasti u Kraljevstvu SHS“. Odluka glasi: „U ime Njegovog Veličanstva Petra i po milosti Božjoj i volji Narodnoj Kralja Srba, Hrvata i Slovenaca Mi Aleksandar Naslednik Prestola – Na predlog Zastupnika Našeg Ministra Vera, Našeg Ministra Prosvete, a po saslušanju Ministarskog Saveta i saglasno sa odlukom zbora svih srpskih pravoslavnih arhijereja iz Kraljevstva Srba, Hrvata i Slovenaca od 13/26. maja 1919. godine, rešili smo i proglašujemo: Ujedinjenje svih pravoslavnih crkvenih oblasti u Kraljevstvu Srba, Hrvata i Slovenaca, a naime: Arhiepiskopije beogradske i Mitropolije Srbije, Arhiepiskopije Karlovačke i Mitropolije srpske sa dalmatinskim episkopijama dalmatinsko-istrijskom i Bokokotorskom, Arhiepiskopije Cetinjske i Mitropolije Crne Gore, Brda i Primorja, Mitropolija Skopske, Raško-prizrenske, Veleško-debarske, Pelagonijske, Prespansko-ohridske, Strumičke, jednoga dela Mitropolije Vodenske, Episkopije Poleanske, Mitropolija Bosne i Hercegovine – Dabro-bosanske, Hercegovačko-zahumske, Zvorničko-tuzlanske, Banjalučko-bihaćske, – u jednu Avtokefalnu Ujedinjenu srpsku pravoslavnu crkvu Kraljevstva Srba, Hrvata i Slovenaca. Zastupnik Našeg Ministra Vera, Naš Ministar Prosvete, neka izvrši ovaj Ukaz.

Aleksandar, s. r.“

Razlozi za formiranje jedinstvene pravoslavne crkve na prostoru novostvorene države pronađeni su u crkvenim kanonima kojima se predviđa da crkve moraju biti „razređene“ saglasno državnom ustrojstvu. Ili, kako to piše u zapisniku zakonodavnog odbora Sv Arhijerejskog Sabora Srpske Patrijaršije, održane u Beogradu 3. (16) septembra 1920, pod predsedavanjem Dimitrija, Arhiepiskopa Beogradskog i Mitropolita Srbije, na kojoj se raspravljalo o prisajedinjenju CPC Srpskoj crkvi: „Po odredbama svetih kanona osnivanja najviših crkveni oblasti u jednoj državi i odnosno u njenoj najvećoj oblasti biva tako, da

se katedra prestonice odnosno metropole najveće oblasti podiže na najveći jerarhijski stupanj. Tako pravilo 17, Halkidonskog Sabora određuje da „razređenje crkvenih oblasti sledi razređenju državnom i građevinskom“. Takođe, u „Glasniku“, Službenom listu Srpske pravoslavne patrijaršije br. 1, g. I, od 1/14. oktobra 1920. g. na strani 102 je napisano: „Slično tome postupalo se i kod osnivanja nacionalnih autokefalnih oblasti u svima pravoslavnim državama. Tako su uzdignute katedre na stupanj autokefalne arhiepiskopije u prestonim Srbiji, na Cetinju za crkvu u Crnoj Gori, u Bukureštu za Rumuniju, u Sofiji za Bugarsku, a u Rusiji dignut je arhijerejski presto druge prestonice u Moskvi na stupanj patrijaršije.“

Bez istorijskog konteksta nije moguće na pravi način shvatiti današnju realnost i raskole u Crnoj Gori između pristalica SPC i CPC, kao ni veliki broj događaja i izjava vezanih za djelovanje SPC u Crnoj Gori. Jednako koliko je važno napomenuti kako je došlo do ustoličenja SPC u Crnoj Gori, toliko je važno objasniti i istorijske okolnosti u kojima je došlo do gašenja CPC i pripajanja SPC. Poznato je da su crnogorski kralj Nikola I, dio Vlade i Dvora, 19. januara 1916. evakuisani u Albaniju, potom iz luke Medova brodom za Italiju. Na Cetinju su 25. januara 1916. potpisane Odredbe o polaganju oružja od strane crnogorske vojske sa Austrougarskom. Kraljevina Crna Gora je ostala u statusu zaraćene strane, jer je kralj Nikola odbio da izda punomoćje „krunjoj vladi“ u domovini da potpiše ugovor o miru. Krajem 1918. g. samoorganizovane crnogorske jedinice (pet bataljona), u oktobru oslobodile su Crnu Goru od trogodišnje austrougarske okupacije. Oslobodile su: 30. septembra – Andrijevicu; sljedećeg dana – Berane; narednih dana do 23. oktobra oslobodile su Nikšić. Jedinica austrougarske vojske 22. oktobra napustila je Cetinje. Tog dana oslobođena je od austrougarske okupacije čitava teritorija Crne Gore. Jedino je desna kolona II jugoslovenskog puka (srpske trupe) učestvovala u borbama za

oslobođenje Podgorice 17. i 18. oktobra. Međutim, nakon što su oslobodili zemlju, svih 5 bataljona crnogorske vojske bili su razoružani. Dolaskom srpskih trupa u Crnu Goru i formiranjem fantomskog Centralnog izvršnog odbora za ujedinjenje počinje organizovan rad na prisajedinjenju Crne Gore Srbiji. Previše bi vremena oduzelo pisanje ko je i kako je organizovao Podgoričku skupštinu 11. novembra 1918. godine, kojom je Crna Gora pre-stala da postoji i bila prisajedinjena Srbiji. Osnivanje Organizacionog odbora za prisajedinjenje, sprovođenje same Podgoričke skupštine nije imalo nikakvo utemeljenje u pravnom sistemu Kraljevine Crne Gore. Podgorička skupština se može smatrati revolucionarnom skupštinom, osnovanom nedemokrat-skim putem, bez biračkih spiskova, glasanjem aklamacijom za povjerenike koji imaju delegirano pravo da odlučuju o izboru delegata tzv. Podgoričke skupštine. Sve je učinjeno kako bi se obezbijedilo jedinstvo u skupštini i izbjegla iznenađenja. Zato je izbjegnuto direktno glasanje, a dodatno su postavljeni komite Koste Pećanca sa mitraljezima nasuprot ulaza u zgradu gdje se održavala Podgorička skupština u slučaju „nepovoljnog“ glasa-nja. Prisustvo srpskih trupa u Crnoj Gori najbolje definiše, gene-ral srpske vojske, Živojin Mišić koji u naredbi upućenoj koman-dantu Jadranskih trupa u Crnoj Gori, 19. 11. 1918. godine piše: „Nastavite najenergičnije i svim sredstvima, da se na teritoriji koju je naša vojska okupirala, uguši svaka agitacija, pa ma od koga dolazila. Za ovo vam stoje na raspoloženje sva sredstva koja možete raspolagati bez ikakvog prezanja.“

Nakon proglašenja „ujedinjenja“ Crne Gore sa Srbijom na Po-dgoričkoj skupštini izbila je pobuna, poznata pod nazivom *Božićni ustanak 1919–1926. godine*. Ustanici traže da srpske trupe napuste Crnu Goru. Procjene broja ustanika kreću se oko 5000. Opkoljeno je nekoliko gradova, među njima Cetinje, Nik-šić, Rijeka Crnojevića, Virpazar ...Pobuna je u krvi ugušena. Mnogi ustanici su pobijeni, mnogi su dopali dugogodišnjih

robija, a mnogi su se otisnuli u šume, nastavivši sa komitskim, gerilskim ratovanjem. Ova su vremena poznata po mnogim zvjerstvima počinjenim nad samim ustanicima i njihovim porodicama. U predgovoru svoje knjige „Crnogorski političari“, objavljene u Beogradu 1924. godine, beogradski novinar Pantelija Jovović piše: „Slom Crne Gore 1915. i način njenog ujedinjenja sa Srbijom 1918. g. dva su kobna datuma u njenoj istoriji. Prvi datum može se nekako i pravdati ali ovaj drugi jeste najgrozniji spomen srama i stida zvaničnoga Beograda. Golgota, koju je preživljavala Srbija za vreme evakuacije kroz albanske gudure, ni približno nije ravna onoj Golgoti, koju je Crna Gora preživela za vreme Ujedinjenja. No sve do 1921. g. o tim nečuvenim zločinima režima nije se ništa znalo. Crna Gora sve do tada bila je za našu javnost terra incognita. Do 1921. g. već je bilo popaljeno pet hiljada crnogorskih domova i niko, van Crne Gore, u ujedinjenoj Kraljevini o tome nije ništa znao. Tek prvi put tada beogradski „Balkan“ nalazi se pobuđen da me pošalje kao svoga naročitog izaslanika u Crnu Goru. Prvi sam, dakle, ja bio kome je pala u deo ta teška dužnost, da otkrije sve zločine počinjene posle Ujedinjenja u Crnoj Gori. I ja sam ih otkrio stavljajući na kocku svoj život. Demaskiranjem zločinaca, ja sam učinio da budem s bombama i revolverima napadnut i slučaj je hteo da ostanem u životu iako sam bio teško povređen. Moje izveštaje o prilikama u Crnoj Gori, preštamovali su ne samo svi naši domaći listovi, već i jedan dobar deo štampe u Italiji, Engleskoj, Francuskoj i t.d. Ja sam Evropi jasno predočio da je nesrećna Crna Gora, u čast i slavu Ujedinjenja, razapeta na krstu...“ Takođe u beogradskom Balkanu piše Jovan Plamenac, bivši premijer crnogorske vlade u izgnanstvu: „1918. i 1919. godine Crna Gora je svedena na groblje. Zapaljeno je hiljade kuća i pobijeno na hiljade Crnogoraca... Žene, djeca i nemoćni starci bacani su živi u vatru; djeca koju su bacali sa prozora padala su na bajonete koji su ih spremni čekali. Nesrećnicima

koji su davali znake života kidali su uši, jezik, nos... Žene su silovane; vezivali su im ispod suknje mačke koje su, podivljale zbog udaraca štapom, kidale tijela ovih nesrećnica. Formirale su se bande koje su kao Huni, pustošile oblasti jednu za drugom, pljačkajući sirotinju crnogorsku, skrnaveći grobove predaka... vukući i prljajući po blatu kao pravi divljaci kosti Svetog Vasilija Ostroškog i Svetog Petra Cetinjskog samo zato što su bili crnogorski sveci“. O ovim događajima i nasilju postoji sija-set novinskih izvještaja, izvještaja posmatrača zapadnih zemalja, poput izvještaja izaslanika britanskog parlamenta grofa De Salisa i izaslanika američkog predsjednika Vudrou Vilsona, potpukovnika Šermana Majlsa... Lord Sidenem u Gornjem domu Britanskog parlamenta govori o mnogobrojnim zločinima i nasilju koji stižu putem izvještaja posmatrača Parlamenta. Tako navodi iz izvještaja grofa de Salisa: „Moja istraga me je dovela do zaključka da je izbor takozvane Velike narodne skupštine bio farsa, da je izvršen prevarom, zastrašivanjem i nasiljem, i da ne odražava volju naroda;“ i dalje, „Kako srpska nacija može tako nehumano tretirati ljude sopstvene rase, religije i jezika, prevazilazi moje poimanje. Jedna mala Crna Gora, koja je bila prva da stupi u rat na našoj strani, guši se na smrt. Nijesam mislio da smo se za ovo borili. Ni neprijatelj ne bi gore učinio“. Izvještaj grofa de Salisa obiluje opisima mnogobrojnih zločina, od koji su neki nepojmljivi ljudskom razumu.

„Uticao Srbije i njene zaštitnice Francuske bio je u to vrijeme toliko veliki da je Mirovna konferencija u Parizu preletjela preko crnogorskog pitanja ne pozabavivši se njime ozbiljno“ piše dr Jozef Bajza, poznati mađarski slavista, historičar književnosti u svojoj knjizi „Crnogorsko pitanje“, objavljenoj 1928. godine. Erl Kurzon od Kedlstouna (Džordž Nataniel Kurzon) u Britanskom parlamentu, odgovarajući na razloge javnog neobjavlivanja izvještaja grofa de Salisa kaže: „Razlog iz kojeg pitanje Crne Gore i, budućnost Crne Gore dosad nije konačno uzeto

u raspravu i riješeno od strane Mirovne konferencije je, kako plemeniti lordovi dobro znaju, to što je ono posmatrano kao dio ukupnog Jadranskog pitanja...“ Prevladalo je već odavno dogovoreno stanovište među velikim silama o formiranju države južnih Slovena, a Crna Gora je bila samo moneta u potkusurivanju te ideje. Jedino je Vudrou Vilson obećavao autonomiju za crnogorski narod, ali su događaji i vrijeme učinili da to pitanje više nikada nije postavljeno.

Period između dva rata

Crnogorsko-primorska eparhija Srpske pravoslavne crkve, kako se danas zvanično zove, postoji od 1920. godine u Crnoj Gori. Između dva svjetska rata ko god se krstio automatski je postao Srbin, jer je u crkvene krštenice upisivana samo srpska nacionalnost. Crnogorske crkve i manastiri prekršteni su u srpske, kao i nekoliko najpoznatijih svetaca CPC. Bogomolje koje je nezakonito okupirala SPC uglavnom su bile prepuštene zubu vremena. Pokušaji da se SPC da univerzalni istorijski značaj i svezremensko djelovanje, kao nasljednice cjelokupnog pravoslavlja među južnim Slovenima, samo je proizvod manipulacija u političke svrhe, jer SPC ne bi imala razloga da se formira 1920. godine da je to tačno. Administrativnom diobom KSHS, odnosno Jugoslavije, 1929. godine pojavljuje se po prvi put ime Crnogorsko-primorske mitropolije na Cetinju, formirane od bivše zahumsko-raške, bokokotorske i djelova pečke eparhije. U periodu do 1945. godine Crnogorsko-primorska mitropolija je imala dvojicu mitropolita, dr. Gavriela Dožića od 1931–1938. godine i Joanikija Lipovca od 1941–1945. godine. Dr Gavriilo Dožić je kao mitropolit pečki i član Sinoda CPC potpisnik akta o nestanku CPC 29. decembra 1918. Na nepotpunoj sjednici Svetog Sinoda Kraljevine Crne Gore, zajedno sa crnogorskim mitropolitom Mitrofanom Banom, episkopom nikšićkim

Kirilom Mitrovićem i đakonom Ivom Kaluđerovićem kao zapišničarom. On je, takođe, bio aktivni učesnik Podgoričke skupštine i član delegacije koja je odluke te skupštine odnijela regentu Aleksandru Karađorđeviću. Na patrijaršijskom tronu SPC naslijedio je patrijarha Varnavu 1938. godine. Mitropolit Joanikije Lipovac je tokom Drugog svjetskog rata sarađivao sa italijanskim i njemačkim okupatorom, aktivno podržavao četnički pokret i borio se protiv partizana u Crnoj Gori. U periodu od 1918. od 1941. godine SPC, pod patronatom države, raspolaže velikim privilegijama i materijalnim sredstvima, intenzivno se radi na školovanju sveštenstva, podizanju crkava, širenju vjere i slično. To se ne odnosi na Crnu Goru u kojoj je crkveni život proticao u izvjesnoj stagnaciji.

Period poslije Drugog svjetskog rata – doba socijalizma

Tokom Drugog svjetskog rata SPC je, izuzev pojedinih sveštenika, naročito u Crnoj Gori, podržala četnički pokret Draže Mihailovića i ostala dosljedna u lojalnosti porodici Karađorđević. Ni nakon rata SPC nije priznavala odluke AVNOJ-a, donešene u Jajcu, niti je iskazivala lojalnost prema federativnoj strukturi socijalističke Jugoslavije. Takođe, nije priznavala posebnost i nacionalni identitet pojedinih naroda. Crnogorci se tretiraju kao Srbi, a naročito rigidno stanovište ispoljava se prema Makedoncima koji se nazivaju „etničkom grupom“. Srpski patrijarh German Ćorić (1958–1990) je u komunikaciji s predstavnicima državnih organa stvarao privid lojalnosti. Vodio je politiku ustupaka, konstantno nastojeći da zaštiti ključne interese crkve. Jedan od najvećih uspjeha takvog djelovanja ogleda se u postavljanju Danila Dajkovića za mitropolita crnogorsko-primorskog 1961. godine. Bila je to pravilna procjena patrijarha Germana, jer ga je mitropolit Danilo bezrezervno slijedio u svim bitnim pitanjima na relaciji crkva – država. Germanovo balansiranje i

fingirana kooperativnost sa vlastima naglo se prekinulo 1966. godine, smjenom Aleksandra Rankovića, koja je doživljena kao udar na srpske interese. Pravoslavno sveštenstvo u Crnoj Gori, nakon Rankovićeovog pada, jadikuje nad „sudbinom srpstva“ koje je, kako su govorili, „oduvijek stradalo“. Mitropolit Danilo Dajković je često isticao sveštenicima da se više brinu za „nacionalnu sudbinu“ i da srpska crkva treba aktivnije da se uključi u „zaštitu srpstva“. Patrijarh German i mitropolit Danilo Dajković, sve više svoje javne nastupe boje nacionalnom i kosovskom simbolikom. U septembru 1967. godine, prilikom osvećenja manastira Kosijerevo patrijarh German je između ostalog rekao: „Vi znate što je Vučji do, što je na njemu bilo, i po čemu je to mesto slavno! To mesto je sveto, jer je tu pala silna krv divnih sinova roda srpskog – hrabrih i neustrašivih Crnogoraca, od kojih je svaki bio u stanju da udari na stotinu neprijateljskih vojnika. A zašto? I zar bi to bio u stanju da učini čovek prema svojoj fizičkoj snazi i moći? Ne bi on to mogao prema svojoj fizičkoj snazi da učini, ali je mogao to svojom duhovnom snagom koju je u duši nosio i kojom je srce njegovo bilo ispunjeno. Sećao se on slavni Nemanjića i nosio u mislima hrabre borce sa tužnog Kosova, koje je bilo naša teška pogibija, ali i viteška bitka u kojoj su Srbi, na čelu sa čestitim Knezom Lazarom, pribegli Carstvu nebeskom. I kada su se oni privoleli Carstvu nebeskome, oni su ceo rod naš predodredili za Carstvo nebesko, i povelili sa sobom ka Carstvu nebeskom.“ Kako ne bi bilo nedoumice kakav je stav SPC prema crnogorskoj naciji, patrijarh German nadalje kaže: „Mi Srbi, razume se da mislim da su i Crnogorci Srbi...“ Ovakve izjave patrijarha Germana izazvale su ogorčenje crnogorskog državnog rukovodstva, ali, s obzirom da je uticaj crkve u to vrijeme bio sporadičan i marginalan, ono nije preduzelo nikakve aktivnosti povodom njih, iako su izazvale resentiman u narodu zbog istorijskog odnosa prema Crnoj Gori i Crnogorcima.

Odnosi između crnogorskog državnog rukovodstva i SPC dodatno su pogoršani 1969. u jeku najave rušenja grobne kapele vladike Petra II Petrovića Njegoša i protesta Srpske pravoslavne crkve. Kada je 1951. godine donijeta odluka o podizanju mauzoleja, SPC nije imala nikakvih prigovora jer je izgradnja mauzoleja shvaćena ustvari kao nastavak radova koje je planirao Aleksandar Karađorđević, po projektu koji je naručio od poznatog vajara Ivana Meštrovića, a koji su bili obustavljeni zbog velikog iznosa potrebnog za njegovu izgradnju. Ubrzo SPC inicira kampanju protiv rušenja kapele koju je izgradio Aleksandar Karađorđević 1925. godine, posvećenu njegovom sinu Petru i podizanja mauzoleja na Jezerskom vrhu, na Lovćenu. Naime, ta kapela je izgrađena nakon rušenja originalne kapele koju je podigao Petar II Petrović Njegoš kao mjesto u kome bi počivali zemni ostaci Petra I Petrovića Njegoša i njegovi. Povod za rušenje kapele nađen je u njenom nevelikom oštećenju austrijskom granatom, ispaljenom sa jednog od brodova iz Bokokotorskog zaliva. Očigledno se htjelo dati sasvim novi značaj izgradnjom nove kapele, koja bi simbolički predstavljala dominaciju Karađorđevića nad Crnom Gorom. Otuda i toliki protesti SPC, iako je mauzolej izgrađen sa malim izmjenama u odnosu na projekat koji je Meštrović uradio po narudžbi Aleksandra Karađorđevića dvadesetih godina XX stoljeća. Kampanja koju je SPC inicirala i vodila pogoršala je raspoloženje javnosti u Crnoj Gori prema SPC. Crnogorsko rukovodstvo je upozorilo SPC da je Crna Gora imala svoju autokefalnu crkvu i, ukoliko se nastavi „ovakva politika SPC“, nije isključeno da pitanje autokefalne crkve postane aktuelno i u Crnoj Gori. Milo Jovičević, predsjednik Savezne komisije za vjerska pitanja, je upoznao patrijarha da mitropolit Danilo (Dajković, inače rodom iz Crne Gore) svojim izjavama i držanjem izaziva i javnost i odgovorne faktore u SR Crnoj Gori, čime je doveo sebe u takav položaj da moli vlasti da ga zaštite od njegovih sopstvenih vjernika. „Sem toga mitropolit

Danilo održava veze sa nekim neprijateljskim elementima u inostranstvu o čemu odgovarajući faktori u Crnoj Gori imaju nesumnjive dokaze. Ukoliko se ukaže potreba, sa ovim dokazima biće upoznata javnost, što svakako neće biti povoljno niti za mitropolita Danila, niti za SPC u cjelini. Mitropolit Danilo sasluša sveštenike i vrši pritisak na njih zbog njihovih slobodno izraženih stavova i mišljenja po pitanju spomenika. Ukoliko Danilo nastavi ovakvu politiku, društvo će biti prinuđeno da zaštiti sveštenike kao slobodne građane.“

U nedjelju 28. jula 1974. godine, na Jezerskom vrhu crnogorskog Lovćena svečano je otvoren Mauzolej Petru II Petroviću Njegošu, sazidan po zamisli i projektu najpoznatijeg jugoslovenskog vajara, Ivana Meštrovića. U odnosu na svečanost prilikom otkrivanja kapele koju je Njegošu podigao kralj SHS Aleksandar Karađorđević 1925, na kojoj je ispoljena demonstracija državne moći, ovoj svečanosti nijesu prisustvovali zvanični predstavnici srpske crkve. Jedino je, na svoju ruku, otvaranju prisustvovao iguman Filaret Koprivica, koji nije bio protiv podizanja Mauzoleja. Vladika je izjavio da je „za SPC Njegoševa kapela (je) crkva. Njegoš je bio vladika, hrišćanin i kada se postavi mauzolej, za SPC je mauzolej neznabožački“.

Svetosavlje kao politički program

Početak osamdesetih godina SPC izlazi na javnu scenu, u početku iskopavanjem kostiju žrtava iz Drugog svjetskog rata, a onda sve otvorenijim i otvorenijim političkim djelovanjem i uplitanjem u državne poslove. U to vrijeme se, nakon smrti J. B. Tita i demonstracija Albanaca 1961. godine, aktualizuju dešavanja na Kosovu. SPC se veoma aktivno uključila u zaštitu srpskog stanovništva na KiM i u aprilu 1982. Sveštenici objavljuju apel upućen Svetom arhijerejskom saboru i najvišim državnim organima Srbije i federacije, u kojem crkveni oci izražavaju zabrinutost

zbog *dešavanja na Kosmetu*. Taj gest Crkve, dalje se u tekstu kaže, valja shvatiti kao *dizanje glasa u zaštitu duhovnog i biološkog bića srpskog naroda na Kosovu i Metohiji*. Među potpisnicima apela bio je i Amfilohije Radović, budući mitropolit SPC u Crnoj Gori, koji je 1991. godine zamijenio na tom mjestu Danila Dajkovića. Kosovski problemi iskorišćeni su kao inicijalna kapi-sla za pregrupisanje snaga u SPC. Na vanrednom saboru 1990. godine, arhijereji, suprotno ustaljenoj praksi, biraju novog Patrijarha – Pavla, iako je stari patrijarh German u to vrijeme još uvijek bio živ. Umro je u avgustu 1991. godine, osam mjeseci nakon što ga je Sabor razriješio dužnosti patrijarha. Opravdanje je nađeno u Germanovoj starosti i izazovima koji se postavljaju pred crkvu u teškim vremenima koja dolaze, kako je to objašnjeno. Amfilohije je tada ustoličen na mjesto Mitropolita Crnogorsko-primorskog, uzdigavši se za stepenik više na ljestvici crkvene hijerarhije. Ponovo je zatraženo „od nadležnih državnih organa da se omogući vađenje iz jama u toku rata pobijenih i njihovo dostojanstveno sahranjivanje pri hramovima i drugim za to pogodnim mestima“.

Sociolog religije, Mirko Đorđević, je često iznosio činjenicu da se „svetosavlje (se) javlja uoči četrdesetih godina prošlog veka. Stvaraju ga nacionalisti, za svoje političke potrebe, posebno Nikolaj Velimirović, koji je 1937. godine održao čuveno predavanje na Kolarcu, pod naslovom ‘Nacionalizam svetog Save’. Svetom Savi je pripisao nacionalizam kojeg kod njega, jednostavno, nema! Ni pomena o nečem sličnom nema. Štaviše, Nikolaj mu je pripisao i druge osobine – da njegove ideje, kako ih on vidi, realizuje veliki vođa Hitler itd. U tom predavanju izrekao je i čuvene pohvale Adolfu Hitleru.“ . One glase: „Ipak se mora odati poštovanje sadašnjem nemačkom Vođi, koji je kao prost zanatlija i čovek iz naroda uvideo da je nacionalizam bez vere jedna anomalija, jedan hladan i nesiguran mehanizam. I evo u XX veku on je došao na ideju Svetoga Save, i kao laik

poduzeo je u svome narodu onaj najvažniji posao, koji priliči jedino svetitelju, geniju i heroju. A nama je taj posao svršio Sveti Sava, prvi među svetiteljima, prvi među genijima i prvi među herojima u našoj istoriji. Svršio ga je savršeno, svršio ga je bez borbe i bez krvi, i svršio ga je ne juče ili prekjuče nego pre 700 godina. Otuda je nacionalizam srpski, kao stvarnost, najstariji u Evropi.“ „Termin svetosavlje“ nastavlja Đorđević „upotrebljen je prvi put tek pre šezdesetak godina, u Srpskom književnom klubu, ne sa religijskom ili verskom konotacijom, nego tipično političkom, nacionalističkog usmerenja. Smatran u početku prolaznim, filetizam se vremenom pokazao kao opaka bolest, ‘koja se s vremena na vreme javlja i u koliziji sa društvenim menama i promenama, gura crkvu sa univerzalnog na etno plan. Odatle se radja nacionalizam najgore vrste koji u prvom redu šteti crkvi, a kasnije, naravno, u celini i društvu’. Ta i takva politička i nacionalistička ideologija, oličena u svetosavlju, svoj zamah dobija u devedesetim godinama kada dolazi do disolucije Jugoslavije, zatim do krvavog rata, pa sve do današnjih dana. ‘Povampireni filetizam se, uostalom, u pravom svetlu pokazao i na famoznom mitingu na Gazimestanu’, gde su se zajedno vijorile zastave sa srpom i čekićem i krstom, a da onima koji su osetili kuda to vodi nije dat prostor da o tome progovore. Vera je otišla u drugi plan, a na scenu su stupila dva nacionalizma: Miloševićev politički nacionalizam i crkveni filetizam...“ kaže nadalje Đorđević. Crkva je otvoreno i snažno podržavala Miloševića, a politički i crkveni nacionalisti su, između ’89. i ’91. isto nudili. Crkva se pretvorila u ideološki servis za potrebe autoritarne vlasti, a oboje odvojeni od svijeta. „...Pa i kada se crkva ’94–95. i ’96. sukobila sa Miloševićem, to je bilo ne zato što je htela otvaranje i odgovor na nove, moderne znake vremena, nego zato što je smatrala da on svoj naum etnofiletizma, političkog nacionalizma, ratnih razaranja, rasturanja, nije doveo do kraja“. SPC je odigrala u kravavom raspadu

Jugoslavije veoma značajnu i nemjerljivu ulogu. S jedne strane, dala je snažan doprinos buđenju etnonacionalizma i velikodravnog raspoloženja najširih slojeva naroda, manipulišući religijskim i nacionalnim osjećanjima građana u čisto političke svrhe, dok je, s druge strane, pružala i neposrednu podršku samom režimu Slobodana Miloševića. „Pojam *Velike Srbije* je zapravo svetosavski pojam“ piše Zoran Janjić, „korišćen svojevremeno u spisima Nikolaja Velimirovića kao oznaka dvaju uzajamno suprotstavljenih a ipak povezanih carstava, onog zemaljskog i nebeskog: ‘Ah ta Velika Nebeska Srbija! Ona predstavlja već odavno ostvareni ideal Velike Srbije!’, kliče sa zanosom Velimirović.“ Političke strukture u Miloševićevo vrijeme i sve vlade nakon njega objeručke su prihvatile SPC kao jedan od stubova svoje moći. A SPC je to koristila, nametnuvši se kao snažan politički faktor i jačajući svoj materijalni položaj. „Prvo se intelektualna elita, dakle ljudi čije je osnovno oruđe i oružje reč, potrudili da narodu ‘provre krvca’, koristeći pritom mitove, bajke, epske pesme ili, drugačije rečeno, laži i poluistine koje svojom umetničkom vrednošću zadovoljavaju ljudsku potrebu za moralnim i lepim. Nakon tog ‘zagrevanja’ počinje ono pravo, ono zbog čega su i uspaljivani. Bez ovih epskomitskih ‘psihofizičkih priprema’ kroz koje je srpski narod prošao tokom 80-ih godina, a za čije sprovođenje su bili zaduženi ‘elitni nacionalisti’, devedesete verovatno ne bi bile onakve kakve su bile – ispunjene zverstvima i rušenjima, stradanjima i patnjama i srpskog i drugih naroda sa prostora bivše SFRJ.“ (*Srpska Crkva u ratu i ratovi u njoj* – M. Tomanić 2001)

Amfilohije Radović

Amfilohije (sin Ćira i Mileve Radović) je uoči Božića 1991. godine na Cetinju ustoličen za Mitropolita Crnogorsko-primorskog, Zetskog-brdskog, Skenderijskog i Egzarha Pečkog Trona.

Bavi se teologijom, esejistikom i prevodilaštvom. Učenik je Justina Popovića koji se smatra najtvrdom nacionalističkom i konzervativnom strujom u okviru SPC. Završio je Bogosloviju Svetog Save u Beogradu. Na Bogoslovskom fakultetu SPC u Beogradu diplomirao je 1962. godine. Pored teoloških nauka, na Filozofskom fakultetu u Beogradu, studirao je klasičnu filologiju. Postdiplomske studije nastavlja u Bernu i Rimu. Amfilohijevo političko djelovanje izaziva brojne kontroverze u javnosti zbog promovisanja klerikalizma, velikosrpskog nacionalizma, negiranja crnogorske nacije i državnosti, reafirmacije četništva, kao i zbog protivljenja evropskim integracijama, pravima seksualnih manjina itd. Njegovo učešće u političkom životu se smatra izrazito konzervativnim i militantnim.

U avgustovsko-januarskim mitinzima u Crnoj Gori 1988/9. godine SPC je djelovala kao korifej velikosrpskog nacionalizma. Časopis „Glas Crkve“, je krajem 1988. godine svojim propagandnim tekstovima, izjavama crkvenih vjerodostojnika, podsticao najtribalniji velikosrpski nacionalizam. Sveštenici su se, prilikom vršenja službi, takođe bavili propagandom. U vrijeme priprema mitinga u Crnoj Gori SPC je vrlo svjesno poslala agresivnog velikosrpskog nacionalistu, Amfilohija Radovića, koga će Crna Gora pamtiti samo po zlu. Poslala je čovjeka koji ne priznaje crnogorsku naciju, niti državnost Crne Gore. Čak je i prethodni mitropolit, Danilo Dajković tražio od Sinoda SPC da ne šalje Amfilohija Radovića: „Ili mi mičite Amfilohija, ili ću od vas odvojiti crkvu u Crnoj Gori“ – poručio je Sinodu. Suprotno kanonima, Amfilohije je postavljen za mitropolita iako je prethodni mitropolit, Danilo Dajković, još uvijek bio živ.

U beogradskim „Književnim novinama“, 1989. godine, Amfilohije Radović, kada je bio episkop banatski, govorio je: „U istoriji nikad nije postojao crnogorski narod“, a 1992, sada već sa titulom koju i danas nosi, u beogradskom časopisu „Svet“: „Crnogorska nacija je izmišljena u *Titovoj* i *Đilasovoj*

laboratoriji“. U Ljubljanskoj „Mladini“, oktobra 1988, Amfilohije Radović kaže: „Stav komunističke partije i to po direktivama Kominterne prije rata, bio je da Balkan i u srcu Balkana srpski narod treba da se oslabi. Na temelju toga stvoreni su novi narodi koji u istoriji nijesu nikad ni postojali, kao recimo Crnogorci, oni su najočigledniji primjer. Ja sam Srbin, premda sam rođen u Crnoj Gori“. Iste godine, na srpskoj državnoj televiziji, Amfilohije ponavlja slične riječi: „Kažu mi, a izgleda da je to i tačno, kako je *Milovan Đilas* dobio naređenje da istorijski obrazloži i dokumentuje postojanje crnogorske nacije i da je to on uradio na osnovu *Marksovog* učenja. Međutim taj isti *Đilas* se 1954. odrekao tog svog kopileta i sada se piše i osjeća Srbinom. Ali to zlo je ostalo.“

Devedesetih godina prošlog stoljeća u Crnoj Gori se formirao otpor velikosrpskom državnom projektu. Njega su činili Liberalni savez Crne Gore, Socijaldemokratska partija, pojedini mediji, u prvom redu Monitor, Matica crnogorska, udruženja književnika, crnogorski PEN i mnogi istaknuti crnogorski intelektualci. Amfilohije ih je nazivao pogrđnim imenima, „crnolati-naši“, „bezbožnici“, „izrodi“ i sl. Zajedno sa tadašnjom vlašću u Crnoj Gori Amfilohije je uspješno djelovao na posrbljavanju Crnogoraca. To se najbolje vidjelo u popisima kada je broj Srba u Crnoj Gori uvećan više od pet puta. Prije postavljenja za mitropolita Amfilohije u titogradskoj Pobjedi izjavljuje – „Crnogorci su Srbi pravoslavne vjere, a Lovćen krov srpstva kojem treba vratiti staru kapu“. Za vraćanje „stare kape“ Amfilohije je izabran za počasnog poredsjednika Odbora za rušenje Njegoševog mauzoleja na Lovćenu, čiji je sastav oličavao najortodoksnije zagovornike velikosrpstva u Crnoj Gori. „Vraćanje kapele na svoje staro mjesto kako bi kosti vladika Rada počivale u miru, kao i mirenje zavađene braće, mirenje ne samo živih već i mrtvih, i njih međusobno, moji su glavni zadaci sa kojima dolazim u crnu Goru.“ – u više navrata je govorio Amfilohije.

Crnogorska politika je u to vrijeme bezrezervno podržavala nacionalističku politiku Beograda, pa je SPC imala neograničen medijski i svaki drugi prostor za svoje djelovanje. To je bilo doba „simfonije“ između crnogorskih vlasti i Amfilohija Radovića. Agresivna medijska kampanja, širenje ratne atmosfere, svakodnevno propagiranje ugroženosti Srba na teritorijama izvan Srbije i Crne Gore, probudilo je stare podjele u Crnoj Gori koje vuku korijene iz doba kralja Nikole I Petrovića Njegoša i tragičnog nestanka Crne Gore 1918. godine aneksijom Crne Gore od strane Srbije. Medijska propaganda, veliki uticaj Beograda i popularnost Slobodana Miloševića koji je vodio porijeklo iz Crne Gore, vraćanje Crkve na velika vrata među stanovnike Crne Gore, nagli porast religioznosti, djelovanje SPC probudilo je „srpstvo“ u Crnoj Gori. To je vrijeme poznato po sramnoj agresiji na Konavle i Dubrovnik u Hrvatskoj, započetoj u oktobru 1991. godine, u kojoj su glavni izvršioци bili crnogorski rezervisti. Činjenica da je broj dobrovoljaca prelazio potreban broj rezervista govori o psihologiji tadašnjih stanovnika Crne Gore prouzrokovanoj besomučnom ratnom i nacionalističkom kampanjom. U vrijeme najvećih političkih trvenja među republikama i u praskozorje ratnih događanja Amfilohije Radović je izjavio: „Ne treba gubiti iz vida, recimo, da je Makedonija i u balkanskim ratovima i u Prvom svetskom ratu dobila svoju slobodu na kostima srpskih ratnika. Kad kažem srpskih, onda mislim da ih je bilo i iz Crne Gore, a naročito iz Srbije. Makedonija je posijana kostima srpskim ... Stoga pitanje Makedonije neće moći biti olako riješeno.“ Željko Ražnatović Arkan, poznat i u svijetu po svojim kriminalnim poduhvatima i ratnim aktivnostima u Hrvatskoj i BiH, krajem juna 1991, na Petrovdan, sa blagoslovom Amfilohija Radovića, sa svojom oružanom formacijom „Tigrovi“, naoružnim do zuba, boravi u Cetinjskom manastiru. On je sa svojom paramilitarnom družinom, sumnjičenom za mnogobrojne ratne zločine, ispraćen na ratište blagoslovima i

zdravicama Amfilohija Radovića i sveštenika SPC. U novembru 1991. godine Amfilohije Radović je, uz gusle, bodrio crnogorske rezerviste u sramnom pohodu na Konavle i Dubrovnik. Maja 1991. godine Atanasije Jevtić izjavljuje: „Ponovo je srpski narod na krstu i na Kosovu i Metohiji, i u Dalmaciji, i Krajini, i Slavoniji, i Baniji, Lici, Kordunu, Sremu, Bosni i Hercegovini. ... I šta možemo reći drukčije nego što je rekla mudra Jevrejka zlobnim i agresivnim muslimanima: ‘Praštamo vam što ste nas ubijali, ali ne možemo da vam oprostimo ako nas prisilite da vas ubijamo’.“ Prvog novembra 1991. srpski patrijarh Pavle je poslao otvoreno pismo britanskom lordu Karingtonu, predsjedniku Međunarodne mirovne konferencije o Jugoslaviji, kojim ga ubjeđuje da Srbi ne mogu živjeti sa Hrvatima i da imaju pravo da se ujedine sa Srbijom. Patrijarh kaže da su „Srbi bili prisiljeni da žive zajedno sa Hrvatima“, i to u Jugoslaviji čije su granice određene „voljom Josipa Broza Tita“. SPC je, tokom ratova u bivšoj Jugoslaviji, odbacila gotovo sve ponuđene mirovne planove, uključujući Vensov plan, Vens-Ovenov plan, plan Kontakt grupe i Dejtonski mirovni sporazum. Amfilohije Radović, ubijeden da je došao istorijski trenutak za ostvarenje velikodržavnog projekta srpskog naroda, 1992. godine ushićeno konstatuje: „Ovo je presudan trenutak u istoriji našeg naroda“. Odbacujući Vens-Ovenov plan, govoreći o bosanskim Srbima, Amfilohije je prizvao Kosovski zavjet riječima „...opredjelili su se, kao i car Lazar...za carstvo nebesko...“

Na pitanje Pobjede o njegovom političkom angažmanu, Amfilohije odgovara: „To zamjeranje je nasljeđe titoističko-broзовске ere. I tada je bila na snazi stroga zabrana crkvenim ljudima da se bave politikom. Samo ako su svirali uz diple titoističko-totalitarne politike, a takvih je bilo, to ne samo što nije zabranjivano, nego je nagrađivano sinekurama i visokim državnim odlikovanjima. Crkvi, saglasno njenoj prirodi i njenoj svećovječanskoj misiji, ništa što je ljudsko nije tuđe. Crkvi, pri

tome, nije svojstveno politikantstvo, patrijaršenje, stranačko opredjeljivanje. Ona služi Bogu, živom i cijelom narodu, dužnik je svakom ljudskom biću, svakom narodu“. No, nije se libio da stane uz Narodnu stranku, zagovornika velikosrpskih ideja i srpske države koja bi obuhvatala Crnu Goru i „Republiku srpsku Dubrovnik“, prisustvujući njenim skupšinama. Čak je i tadašnji predsjednik Crne Gore, Momir Bulatović konstatovao: „Zaista, naš mitropolit prednjači u tim žestokim ocjenama, i ja se načuditi ne mogu da čovjek koji sjedi na tronu sv. Petra Cetinjskog ne osjeća bilo i puls ovog naroda, ne osjeća njegove potrebe i želi mu nametnuti nešto što ovaj narod ne prihvata“, poručivši mu „da on ne može da postavlja i smjenjuje vlast u Crnoj Gori“.

Vesna Mališić je pisala 2008. godine u Blicu: „Amfilohije Radović je jedan od retkih sveštenika koji se bez ustezanja bavio politikom. Dok je kao duhovnik i mislilac hvaljen, u javnosti je osporavan njegov politički angažman. Onima koji su tvrdili da izlazi iz okvira duhovnika, odgovarao je da ‘nisu izašli iz nasljeđa brozovske ere’. Govorio je da mu nije strano sve što je ljudsko. Zato je, čim je Miloševićevim ratnim pohodima devedesetih prepoznao *Ideju preporoda nacije*, stao uz nju. I nije se ustručavao da, kao svešteno lice, pokaže svoju sklonost ka ratu i ratnicima. A na prigovore da je njegova delatnost nesaglasna s verom koju propoveda, odgovarao je tezom o ratu kao ‘neumitnosti zbog nesavršenosti čoveka’. Učestvovao je na skupovima o Memorandumu SANU na kojima je eksplodirao srpski nacionalizam, govori na prigodama kakve su bile, recimo, putovanje moštiju kneza Lazara i guslao kako bi podržao crnogorske rezerviste na dubrovačkom ratištu. Na Petrovdan 1991. godine u Cetinjskom manastiru ugoštio je Arkana i Srpsku dobrovoljačku gardu. A Arkanu je, godinu dana kasnije, pripala čast da čuva badnjak na Cetinju.“ Dok je trajao rat u BiH Amfilohije je organizovao nošenje moštiju Sv. Vasilija Ostroškog po Nikšiću i do manastira Tvrdoš u Hercegovini, ne osvrćući se na to što pravoslavna crkva zabranjuje

takve obrede, niti na proteste pravoslavnih vjernika. Otkad je stupio na tron mitropolita Amfilohije Radović je bio u sukobu sa Cetinjanima. Cetinjani su prestali odlaziti u Manastir, a Cetinje je ispisano grafitima „Risto sotono“. Na Cetinju je došlo do sukoba 1991. godine između pristalica Crnogorske i Srpske crkve. Liberalni savez je tada zahtijevao da „Amfilohije kao glavni organizator petrovdanskog orgijanja četnika odmah i zauvijek napusti Crnu Goru!“. Odbor za vraćanje autokefalnosti CPC skupio je 8.000 potpisa za vraćanje Crnogorske crkve i njene autokefalnosti, uputivši peticiju državnim organima Crne Gore.

Prilikom prenosa posmrtnih ostataka kralja Nikole, Amfilohije je napravio jedan u nizu skandala karakterističnih za njega, upavši na italijanski vojni brod sa posmrtnim ostacima u luci Bar, nasilno i mimo protokola, i održao molitvu pred zaprepasćenim prisutnim Italijanima i porodicom Petrović.

Uoči Badnjeg dana 1991. godine Amfilohije je pozvao Crnogorce da se svi okupe pod srpskom zastavom, proklinjući sve one koji se budu skupili i ložili badnjak na Trgu kralja Nikole. Tradicionalno, badnjak se nalagao pred Cetinjskim manastirom od 1707. godine, ali se, silom prilika, njegovo loženje preselilo stotinak metara dalje. Međutim, pored policijske zabrane, na Cetinju je održan Svecrnogorski narodni zbor na kojem je traženo obnavljanje Crnogorske pravoslavne crkve. Pred Manastirom razglas, gusle, kosovski ciklus ... odjekuju plotuni iz pištolja i pušaka, čuju se kletve upućene onima koji „razbijaju svetosavlje“. Na Trgu kralja Nikole se pjeva „Oj svijetla majska zoro...“, kliče „viva vero Montenegro!“. Iste te godine, pred crkvom Sv. Đorđa u tadašnjem Titogradu, Amfilohije se obratio Mojkovčanima: „Nadam se da će Mojkovčani dogodine ložiti badnjake ukoliko ne žele da ih upamtimo po neznanju i maloumlju“. To Badnje večer ostaće upamćeno po najopskurnijim nacionalističkim pjesmama i povicima, te po bizarnim stihovima „Ko je drugi, ja sam prvi, da pijemo turske krvi“.

Srpski patrijarh Pavle nikada nije reagovao na nedjela Amfilohija Radovića i sveštenika SPC u Crnoj Gori. Međutim kada je na Cetinju aklamacijom zbor Crnogoraca na Lučindan 1993. godine izabrao za poglavara Crnogorske pravoslavne crkve arhimandrita Antonija Abramovića, Sveti arhijerejski sabor SPC, održan u Cetinjskom manastiru, izdao je saopštenje: „Grupa građana – među njima veoma mnogo nepravoslavnih, inovjernih, nekrštenih i deklarisanih ateista – rukovođena prizemnim političkim, apsolutno necrkvenim motivima, našla je za shodno da već kanonski suspendovanog klirika Američke pravoslavne crkve, arhimandrita Antonija Abramovića, nenadležno i nezakonito proglasi za tobožnjeg autokefalnog poglavara nepostojeće Crnogorske pravoslavne crkve“.

Kada je nova crnogorska vlast početkom 90-tih prošlog vijeka zabranila vjerske svečanosti CPC, prvo u Bajicama, a zatim na Cetinju, otpočeo je progon vjernika i poštovalaca CPC, u kojem je ključnu ulogu igrao Amfilohije Radović. Ministar vjera u vladi Crne Gore, dr Slobodan Tomović, koji je na toj funkciji proveo dva četvorogodišnja mandata, stavio se na stanu mitropolita SPC Amfilohija po njegovom dolasku u Crnu Goru. Predsjednik crnogorskog PEN-a, akademik Pavle Mijović, 1993. godine obratio se ministru Tomoviću javnim pismom: „...Nijeste shvatili ni ono što svaki ministar vjera u laičkoj državi mora da zna – da se ne stavlja na raspolaganje nijednoj stranci, ni vjerskoj organizaciji, pa ni vladi koja bi htjela da konfesionalne slobode udruživanja zamijeni vjerskim prinudama. Znali ste da je Crna Gora poslije vladavine vladika prestala da postoji kao klerikalna država i da je baš vladika Njegoš odlučio i preporučio prelazak na svjetovnu vladavinu izborom sinovca Danila za prvog knjaza Crne Gore. Znali ste da je Danilov nasljednik prvi od južnoslovenskih vladara izjednačio pred zakonom pripadnike pravoslavne, katoličke i islamske vjeroispovijesti i da otuda potiče naša, više nego stoletna vjerska tolerancija i sloboda vjerskog organizovanja. Znali

ste da od velike Francuske revolucije, evo već dvjesto godina, vlada sekularizam (odvojenost crkve od države), pa ste iz te istorijske retrospektive morali znati da se danas ne vodi spor oko postojanja ili nepostojanja Crnogorske autokefalne crkve u Knjaževini ili Kraljevini Crnoj Gori. Jer, činjenica je da je ona postojala do regentovog dekreta o njenom ukidanju prilikom osnivanja Srpske patrijaršije“.

Tokom rata u bivšoj Jugoslaviji SPC u Crnoj Gori se sve više udaljavala od crnogorske vlasti, osuđujući je za „izdaju srpstva i zapostavljanje braće zapadno od Drine“. Tadašnji predsjednik Crne Gore je sredinom 1995. godine optužio episkope SPC da su se „upetljali u ono što im ne pripada“. Bulatović je posebno izdvojio Amfilohija u optuživanju vlasti u Crnoj Gori (a i Srbiji): „Mnogo je primjera gdje je, mjesto da je umirio, posvađao ljude. Mjesto da vjernike uvede u crkvu, vjernike je od crkve odbacio. S druge strane, nije ni mogao, izgleda, da radi svoj posao zato jer se bavio onim poslom koji mu ne pripada i kojega ne zna“. Amfilohije se najžešće okomio na vlast u Crnoj Gori kada je ona napravila politički zaokret u odnosu prema srpskom rukovodstvu sa Pala i Radovanu Karadžiću, prijatelju Amfilohija Radovića. U saopštenju Mitropolije Crnogorsko-primorske, izdatom u avgustu 1995. godine, otvoreno se govori o izdaji i tri puta proklinje „ruka koja podiže zid između sebe i brata u nevolji“.

Ispred manastirskog kompleksa Ostrog, tri puta je rušena petokraka na spomeniku 106 boraca NOR-a. Dva kaluđera SPC koji su je drugi put srušili kažnjeni su simboličnom sumom. Takođe je srušena spomen ploča čuvene Ostroške skupštine sa upravne zgrade Manastira i još tri spomen obelježja u blizini. Mještani svjedoče da su sveštenici SPC učestvovali u tim bestijalnostima. Narodna stranka i Amfilohije Radović su u ljeto 1995. godine, u lješaškom selu Goljemadi, planirali da u seoskoj crkvi Sv. Trojice održe parastos četnicima iz Lješaške nahije. Došlo je do podjele mještana i oživljavanja starih rana.

Umalo da dođe do krvoprolića između partizana i četnika i njihovih potomaka. Oni najtrezveniji su spriječili krvoproliće. Policija je zabranila skup. Amfilohije je ipak održao parastos u susjednom selu Bigor 269-orici četnika. Sa dva autobusa svojih pristalica Amfilohije je krstario Crnom Gorom, držao parastose četnicima, osveštavao već osveštene crkve... Putovanja po sjevernoameričkom kontinentu Amfilohije je koristio za širenje neistina o Crnoj Gori, izazivajući podjele i mržnju među crnogorskim iseljenicima. Godine 1996. susreo se sa četničkim vojvodom Momčilom Đujićem, što je rezultovalo gomilom laži o ugroženosti SPC u Crnoj Gori po srpskim medijima u Americi i optužbama o komunističkoj represiji prema njoj.

U januaru 1994. godine, u dnevniku RTCG, Amfilohije je saopštio da je ruka Jovana Krstitelja, koji je krstio Isusa Hrista, došla u srpske ruke, u Beograd, i tako spašena od progonitelja. Ruku je 1941. godine jugoslovenski kralja Petar, bježeći iz Beograda, donio u Ostroški manastir i ostavio na čuvanje u manastirskoj riznici, kazao je Amfilohije, dodajući da će je on prenijeti u cetinjski manastir, „na pravo mjesto za čuvanje“. U režiji SPC falsifikovan je jubilej crkve Sv. Luke u Kotoru. Maja 1995. godine, u prisustvu srpskog patrijarha Pavla, mitropolita Amfilohija i crnogorskog predsjednika Momira Bulatovića, obilježeno je osam vjekova pomenute crkve. Međutim, istorijski dokumenti nepobitno dokazuju da je ona osnovana 1195. godine kao katolička, a tek je 1657. godine ustupljena na korišćenje pravoslavnom življu u opsjednutom Kotoru i to samo za vrijeme trajanja rata. Na proljećnom sajmu knjiga u Peći, primajući nagradu *Sv. Sava* za knjigu „Vraćanje duše čistoti“, Amfilohije je izgovorio sljedeće riječi: „U ovom trenutku dušu našeg naroda ne čuvaju moje riječi, rekao bih, ni riječi drugih koji ih izgovaraju i pišu, u ovom trenutku na ovaj dan, dušu svog naroda sačuvala je i čuva – Bijeljina, Republika Srpska i Srpska Krajina. U ovom trenutku, našu dušu, kao što je naš jezik čuvao

i sačuvao Vuk Karadžić, jedan njegov prezimenjak sa Plavšićkom, novom kosovkom đevojkom, sa Krajišnikom – čuvaju nas i našu dušu, jer su ove noći krenuli svetolazarevskim putem. Opredjelili su se kao i Lazar na ovom Kosovu, čuvaru i ognjištu naše duše za carstvo nebesko“.

Preuređena je Vlaška crkva na Cetinju. Povodom „restauracije“ Vlaške crkve na Cetinju, podignute 1450. godine i prepravljene i proširene 1864. godine, Miroslav Radojičić je pisao: „Vjekovima održavan kao svetinja u kojoj se svaki kamen čuva i svjedoči, oskrnavljen je tako što je tajno (vjеровatno noću) izvaljen i razvaljen kameni pod, koji je sa rođenjem crkve tu postavljen od crnogorskog kamena u dvije boje (crvena i bijela). Sada je natajno od strane SPC zamijenjen granitom poput keramičkih pločica u nekom novobogatunskom kupatilu ili pišalu ... Pišaj se na državu i njen Zavod za zaštitu spomenika koji toliko svijesti o kulturi nema da se, prije svega u ovoj kulturnoj svetinji, nijedan kamen nije smio pomjeriti, a kamoli ukloniti bestrva.“ I dalje „...mnogo je u crnogorskim bogomoljama porušeno i prurušeno. Dozidan je potkrovnji sprat Cetinjske bogoslovije bez konsultacije tzv. Zavoda za zaštitu spomenika CG, podignut je bespravno objekat u krugu Cetinjskog manastira. Uzurpiran je posjed princeze Ksenije koji joj je od oca, kralja Nikole, zavještano testamentom i na njemu izgrađen komunalni objekat za potrebe SPC. Bez stručnog nadzora Zavoda restaurirani su konaci u Podmainama i Stanjevićima, ... Crnogorske bogomolje su živopisane po nahođenju popovske bratije SPC, a naročito su revnosno pristupali potiranju starih živopisa koji im nijesu značili i zračili ‘srpski’. Još nijesu vraćeni arheološki eksponati sa prostora sakralnog spomenika Prevlake, koji su bili u posjedu Zavoda, a ‘pozajmila’ ih je SPC na neodređeno vrijeme, odnosno, na zadovoljek! Sa crkvom Sv. Trojice u Pljevljima desilo se slično...“

Uz pomoć vojske Jugoslavije Amfilohije je sagradio kontejnersko naselje na ostrvu Beška na Skadarskom jezeru za smještaj

vojnika i sveštenika, da bi zatim podigao na njemu crkvu bez ikakvih dozvola nadležnih državnih organa. Manastir Dugu i manastir Ćeliju Pipersku je pretvorio u prihvatilište za iskušence. Udario je na temelje crkve Sv. Marije koja je najznačajniji spomenik iz IX stoljeća na području Crne Gore. Može se slobodno reći da je malo sakralnih objekata na teritoriji Crne Gore koji nisu bili na udaru Amfilohijevog „obnavljanja“ crnogorske kulturne baštine i prilagođavanja moravsko-vizantijskom stilu. Tako je Amfilohije uništio temelje najstarije crkve u Crnoj Gori na području Zlatice, koja pripada periodu Duklje i datira iz IV stoljeća. Nazivajući izložbu „Nova ikona“, prikazanu na Cetinjskom bijenalu 1977. godine, „svetogrđe“ i „bogohuljenje“ Amfilohije je uspio da zatvori izložbu prije njenog kraja, tvrdeći da su njome povrijeđena osjećanja pravoslavnih vjernika i da su umjetnici „popljuvali lik Hrista Bogočovjeka i svete ikone“, svetinje „pretvorili u klozetsku šolju“, a hrišćanske simbole u „demonSKU obrazinu“. Tražio je da se „Vladin dom i Cetinje hitno oslobode i očiste od najezde paklenih duhova i od adskog smrada ‘nove ikone’ i zvijeri iz Bezdana Ukoliko to ne bude što skorije urađeno, onda će nama hrišćanima postati jasno da je započelo novo apokaliptično gonjenje Hristove crkve, strašnije i perfidnije od svih dosadašnjih, i to ovog puta uz pomoć države“. Osnivač i direktor Cetinjskog bijenala, princ Nikola Petrović, doživio je još jednu neprijatnost na Uskrs u nedelju 11. aprila 1999. godine kada ga je sveštenik SPC Marko Kesić izbacio iz Cetinjskog manastira uz pogrdne riječi, nazvavši ga bitangom.

Dolaskom u Crnu Goru mitropolit Amfilohije je poremetio tradicionalno dobre odnose između pravoslavne i katoličke crkve i međuvjersku toleranciju. U izjavama i intervjuima državnim crnogorskim medijima, koji su mu uvijek bili naklonjeni, a da i ne govorimo o njegovim besjedama, često je napadao katoličke sveštenike u Crnoj Gori, pogotovu don Branka Sbutegu. Povodom jednog intervjua don Branka Sbutegu u

„Monitoru“ aprila 1998. godine Amfilohje je protestovao kod biskupa kotorskog, monsinjora Ilije Janjića, teško optužujući don Sbutegu da ruši odnose između srpske i katoličke crkve. Monsinjur Janjić je zatražio objašnjenje od don Sbutega koji mu je opširno odgovorio, poslavši taj odgovor „Monitoru“:

„Poštovani oče biskupe,

Njegovo Visoko Preosveštenstvo zapanjeno je mojim frontalnim napadom na Mitropoliju crnogorsko-primorsku. I ja sam zaprepašten frontalnim napadom Mitropolije na mene. I sa većim pravom. Jedan župnik, pa ma ko on bio, teško da bi ipak mogao nauditi jednoj Mitropoliji. Ali jedna Mitropolija jednom župniku bogme nešto bi mogla. I jest. A napad je frontalan od kada je na čelo Mitropolije došao gospodin mitropolit Radović. Ne samo na mene, nego i na sve moje. Javno i privatno, ružnim iskazima mišljenja i falsificiranim činjenicama mrtvi su mi posrbljavani, živi proglašavani pokatoličenima (čitaj poturicama i izdajicama). Sveštenstvo, monaštvo i monahinje nam uskraćuju kršćanski pozdrav, negira nam nacionalnu pripadnost, obezvređuje vjersku, sumnjiči političke nakane, insinuiira nečasne rabote, daje uvredljive izjave, čak se usuđuju oficijelnim zahtjevom samog Mitropolita tražiti izmjenu naših povjesnih i sakralnih toponima.

Crkve u kojima se molim proglašavaju spomenicima tuđinskog nasilja, vjernici kojima služim potomcima srpskih prevjera, žrtava vatikanskog nasilja. Crkvu u kojoj živim svoju vjeru, otpadnicom, raskristovljenom i razduhovljenom, kulturu koja me formirala bezbožničkom i sotonskom. Od najviših predstavnika SPC upućivane su mi poruke od kojih mi se dizala kosa na glavi i kvalifikacije zbog kojih se zaprepašćivao civilizirani svijet. Nijedna nam svetinja nije bila pošteđena, nijedna vrlina priznata. Nekoliko sam puta o tome pisao, više puta govorio. Nijednom nisam ni insinuirao a kamoli pripisivao SPC sve negativno što se događalo. Bilo bi to i naivno i neistinito gledanje na genezu mržnje i zločina. Ja sveudilj vjerujem u božansko

poslanje i SPC, kao i svih kršćanskih crkava. Ali ne vjerujem da se iza poslanja može sakriti i njime pokriti baš svaka rabota. ...Zna gospodin mitropolit veoma dobro, dok mu je pristup svim medijima u ovim prostorima bio otvoren, da to nije bilo ni meni ni nikome mome omogućeno. Naprotiv. Novinske stranice punili su tekstovi puni laži i mržnje, neistina, poluistina i falsifikata, tekstovi, ako ne izrečeni, a ono bar atribuirani većim i manjim velikodostojnicima SPC. Bez naknadnih demantija i ispravki. Nitko time dušu ne spasi, ali ne ostaše bez ploda. Osamdesetak časnih sestara više ne služe u raznim odjelima crnogorskih humanitarnih i zdravstvenih ustanova, stotine i stotine naših vjernika moralo je napustiti Boku zbog straha i prijetnje, među njima i moj rođeni brat s djecom i suprugom, inače pripadnicom Pravoslavne crkve, što je uostalom i moja rođena mati, pa ih ni to nije poštjednolo apelativa ‘ustaških matera’.

Sjećam se i pravoslavne večeri 1991. u Kotoru kada je povećala grupa mladih ljudi poslije izlaska iz crkve demolirala prozore na našoj konkatedrali sv. Marije. Gdje je tada bilo mitropolitovo srce koje ga, eto, boli zbog moje izjave u ‘Monitoru’, kad su nam skoro svi njegovi svećenici, pa i on sam, uskratili božićnih i uskršnjih čestitki, pozdrava na ulicama, respekta i elementarne učtivosti. Je li potrebno taksativno nabranjanje svih ružnih momenata i nečasnih izjava? Vaši prethodni biskupi, svećenici, redovnice, ili gestom, riječju i djelom povrijedio dostojanstvo, svetost i poslanje Mitropolije crnogorsko-primorske, njezinih svetinja, klera, vjernika? Ja se ne sjećam, a i da se sjetim, radosno bih tražio ispriku. Naprotiv, nikada ni u jednoj prilici nisam doživio od onih koje znam i koje sam poznavao, crkvenih službenika kotorske biskupije, jedan gest i riječ zbog kojih bi se stidio. A ovako, ja sam prijetnja odnosima Rima i Carigrada! Kao da sam ja nasilno srušio oltar u zajedničkoj crkvi sv. Petke kod Bara! I ja protuzakonito prepisao od pamtivjeka zajedničko suvlasništvo na crkvama sv. Petke i sv. Tekle Srpskoj crkvi u cjelini“ („Monitor“, 28. novembar 1998)

Mitropolit Amfilohije, mitropolit dabro-bosanski Nikolaj i episkop zahumsko-hercegovački Atanasije izdali su 1998. godine zajedničko saopštenje: „Takozvana autokefalna crnogorska crkva sastavljena je od jednog raspopa, jednog raskaluđera i jednog nesvršenog učenika Cetinjske bogoslovije, delikventnog ponašanja, predstavlja jednu necrkvenu i anticrkvenu sektu. Zato svako učestvovanje u toj sekti znači umjesto blagoslova božijeg, prizivanje prokletstva na sebe i svoje potomstvo!“

U septembru 1999. godine u intervjuu češkom nedeljniku Tidem Amfilohije je izjavio da je zadatak SPC „očuvanje srpske Jugoslavije“ i „sprečavanje otcepljenja Crne Gore“. Krajem oktobra 1999. godine objavljena je informacija da je SPC u Crnoj Gori prisvojila čak 175 arheoloških eksponata sa Prevlake. Ti predmeti su dati SPC na revers iz depoa tivatskog Centra za kulturu u okviru obilježavanja 800 godina Hilandara. Amfilohije je u dva navrata obećavao da će vratiti eksponate a onda je obavijestio pismenim putem gradonačelnika Tivta da će SPC osnovati svoju riznicu na Prevlaci u kojoj će držati eksponate.

Predsjednik Skupštine Crne Gore, Svetozar Marović je početkom aprila 1998. godine izjavio u Pobjedi: „Za nas je Mitropolit Crnogorsko-primorski, gospodin Amfilohije, zvanični predstavnik crkve u Crnoj Gori, a tako se odnosimo i saradujemo sa njim. Dugujemo veliku zahvalnost mitropolitu i ljudima oko njega, jer su oni pomogli da se pokaže kako gospodin Milo Đukanović nije antisrbini, već ponosni Crnogorac koji zna svoju vjeru i porijeklo.“

Predsjednik Vlade Crne Gore, Filip Vujanović, izjavio je 21. decembra 2000. godine da je Mitropolija Crnogorsko-primorska legitiman predstavnik pravoslavlja u Crnoj Gori i da se zato mora poštovati njena imovina. Vujanović je u Skupštini Crne Gore rekao da je to precizirano kanonskim pravom i da država mora to da poštuje jer je to njena ustavna obaveza. „Država ne može presuđivati koja je crkva kanonski legitimna, već samo da konstatuje

stanje koje kanonsko ustrojstvo verifikuje“, izjavio je on. Još je ocijenio da se ipak ne može zabraniti dijelu građana Crne Gore „da svoja vjerska osjećanja iskazuju i u drugim crkvama“.

Paroh SPC Dragan Stanišić i sveštenici SPC 21. novembra 1999. godine zaustavili su automobil u kome se nalazio poglavar CPC Mihailo, koji je krenuo na službu u mjesto Čevo. Paroh Stanišić je prvo pljunuo u pravcu poglavara CPC, a zatim ga i udario, dok su ljudi iz njegove pratnje počeli da razbijaju automobil g-dina Mihaila. Kasnije „kao reakcija na ovaj incident“ uslijedio je napad na parohije SPC na Cetinju, a nekoliko dana kasnije i na učenike Cetinjske bogoslovije. Mitropolija SPC je izdala saopštenje da je „grupa od 50 ljudi sa raspopom Dedeićem na čelu napala i ugrozila život svešteniku Stanišiću i trojici đaka Cetinjske bogoslovije“ i da je on „bio prinuđen da se brani od siledžijstva na drumu“. Crnogorski Helsinški komitet za ljudska prava utvrdio je da je „cijeli slučaj još jedna potvrda da u Crnoj Gori vjeroispovijesti nijesu ravnopravne“ i da „Vlada i Skupština Republike Crne Gore kontinuirano krše ljudska prava i slobode kada se radi o tretmanu CPC“.

U januaru 2000. godine učestali su napadi na crnogorsku vlast i CPC. Prvo su mještani cetinjskog sela Očinići (nije to prvo mjesto koje je donijelo takvu odluku) donijeli odluku da tamošnja dva hrama pređu u okrilje CPC, što je izazvalo burnu reakciju SPC. Drugo je izjava crnogorskog predsjednika, Mila Đukanovića: „Pošto je registrovana i Crnogorska pravoslavna crkva, sasvim je razumljivo, moje čestitke od sada će ići i na tu adresu, odnosno biće upućene i vjernicima CPC, njenom sveštenstvu i mitropolitu Mihailu“.

Kada je u ljeto 2000. godine predsjednik Republike Crne Gore uputio izvinjenje hrvatskom narodu prilikom susreta sa hrvatskim predsjednikom, Stipom Mesićem, u Cavtatu, zbog sramotnog napada na Konavle i Dubrovnik, Amfilohije je na platou ispred hrama Sv. Vasilija Ostroškog u Nikšiću izjavio da se: „ne

može poslije Jasenovca i Jadovna tražiti izvinjenje i primati dželatova krivica kao svoja“. Mitropolit Amfilohije je na vidovdansknoj duhovnoj akademiji u Nikšiću, povodom izvinjenja (crnogorskog predsjednika) Mila Đukanovića Hrvatskoj, „poručio da jedino srpski narod može od Boga da traži oprost za dželata“. On je dodao da se „ne može krvniku praštati ako se on ne kaje, niti mi možemo da primimo njegovu krivicu kao svoju“.

Mitropolit Crnogorsko-primorski Amfilohije oštro je optužio crnogorsku vlast 10. jula 2000. da „podgrijeva stare mržnje i diobe u narodu“ i zatražio od međunarodne javnosti zaštitu za Mitropoliju Crnogorsko-primorsku. „Svojom nezrelom i kratkovidom politikom, najviši državni organi direktno podgrijevaju stare mržnje i diobe u narodu i stvaraju nove. U ime ‘evropske budućnosti’ gaze i dopuštaju da se gazi državotvorno, nacionalno i duhovno nasljeđe loze Petrovića, našavši se u opasnosti da prodaju vjeru za večeru, a obraz i dušu za eure“, rekao je mitropolit Amfilohije na konferenciji za novinare.

Mitropolit Crnogorsko-primorski Amfilohije održao je 23. oktobra 2000. godine liturgiju i opelo za oko 90 pripadnika Vučedolske brigade jugoslovenske vojske u otadžbini (četnike) koje su strijeljali partizani u noći između 21. i 22. oktobra 1944. godine. Opelo je održano u manastiru Kosijerevo u selu Petrovići kod Nikšića, a posmrtni ostaci strijeljanih sahranjeni su u zajedničku grobnicu. Mitropolit Amfilohije je naveo da su strijeljani bili ubijeni jer su bili odani „vjeri, kralju i otadžbini“. On je najavio da će na grobnici biti podignut hram posvećen Svetom apostolu i jevanđelisti Luki.

U decembru 2000. godine protojerej SPC Radomir Nikčević se zatvorio u Vlašku crkvu, koja se nalazi stotinak metara od Cetinjskog manastira i započeo štrajk glađu, kako bi osujetio, kako on kaže, pristalice CPC da zauzmu Vlašku crkvu. Oko tog događaja se napravila neviđena pompa i on je iskorišćen od SPC, Socijalističke narodne partije, Narodne stranke,

Pravoslavne omladine, Zorana Žižića, premijera SR Jugoslavije, Bogoljuba Šijakovića, ministra vjera SR Jugoslavije, Vijeća narodnih skupština, patrijarha Pavla i beogradskih medija u besomučnoj kampanji o ugroženosti SPC u Crnoj Gori, sa ciljem da se SPC u Crnoj Gori obezbijedi privilegovan položaj. „Mitropolija Crnogorsko-primorska Srpske pravoslavne crkve pokrenula je međunarodnu inicijativu kako bi zaštitila sveštenstvo i imovinu u Crnoj Gori od napada“, saopštili su u Beogradu predstavnici Mitropolije. Na konferenciji za novinare 21. decembra 2000. mitropolit Amfilohije i predstavnici Mitropolije optužili su vlasti u Crnoj Gori da „podržavaju otimanje imovine“ srpskoj crkvi i fizičke napade i prijetnje na njeno sveštenstvo. Za napade na sveštenstvo SPC, oduzimanje imovine i prijetnje, Amfilohije je optužio „grupicu ostrašćenih ljudi okupljenih u sektu takozvanu Crnogorska pravoslavna crkva“. „To je jedan šizofren pokret. Njih nema više od četvorice. Oni otimaju crkve i onda ih zamandaljuju, jer tamo nema ko da služi. Sve se to čini uz saglasnost sudskih i policijskih vlasti... U Crnoj Gori se povampiruje građanski rat iz 1945. godine“, rekao je Amfilohije, ne isključujući mogućnost sukoba i „krvoprlića“ za pravoslavni Božić u januaru na Cetinju. Predsjednik Skupštine Crne Gore, Svetozar Marović izjavio je 21. decembra 2000. da Skupština Republike Crne Gore očekuje da će pravovremenom i efikasnom istragom u vezi svih okolnosti vezanih za pokušaje protivpravnog ugrožavanja svojinskih prava, kao i u konkretnom slučaju, u vezi sa mogućim ugrožavanjem svojinskog statusa Vlačke crkve na Cetinju, nadležni organi preduzeti istražne radnje. „Apelujem na sve građane Crne Gore, vjernike i one koji to nisu u svom slobodnom građanskom izboru, vladike, sveštenike, političke partije, da mir možemo sačuvati jedino zajedno svi bez opasnih izazivanja emocija i napetosti koje Crnu Goru ne smiruju nego je uznemiravaju“, rekao je Marović.

Mitropolit Crnogorsko-primorski Amfilohije 8. januara. 2001. godine poručio je visokom funkcioneru Demokratske partije socijalista, Slavenku Jovanoviću da bi bilo bolje da se „vrati da plete opanke po Morači kao njegovi preci, nego što zapliće svojom pameću Crnogorce u mreže prokletog cara Dukljanina“ . „Poruka ćivota svetog Petra cetinjskog je - čuvajte se braćo Crnogorci od muvljeg dukljansko-montenegrinskog pamćenja i jareće pameti koja hoće da proglasi život svetog Petra i Mitropoliju Crnogorsko-primorsku, koja je kičmena moždina Crne Gore, za sektu i hoće da je izbac i iz Crne Gore“, rekao je mitropolit Amfilohije novinarima u Bijelom Polju. „Da nas Bog sačuva muvljeg pamćenja i jareće pameti“, istakao je mitropolit, odgovarajući Jovanoviću.

Kada je vlada Zorana Đinđića isporučila Slobodana Miloševića Haškom trubunalu za ratne zločine na tlu bivše Jugoslavije, Amfilohije je dao izjavu za medije: „Uradiš to baš na Vidovdan i na takav način, nijesu mogli učiniti Miloševiću veću čast, a sebi i svom narodu veći stid i sramotu pred istorijom. Bojati se da su tim i takvim činom, tako nerazumno izvedenim, riješili da ispišu sebe iz istorije. Pitam se šta nam je sada činiti? Oni koji nijesu izgubili vidovdansko prosvjetljenje, a takvih je još mnogo u ovom narodu i našoj državi, znaju šta i kako će raditi. Uradiće sve što je moguće da sačuvaju svoj i narodni obraz i zajedničku državu.“

Mitropolit Crnogorsko-primorski Amfilohije Radović posjetio je 21. juna 2001. godine u Okružnom zatvoru bivšeg predsjednika SRJ Slobodana Miloševića i predao mu Sveto pismo sa ličnom posvetom. Razgovor mitropolita Amfilohija sa Slobodanom Miloševićem je trajao dvadesetak minuta, a po izlasku iz zatvora mitropolit nije želio da komentariše ovaj susret.

Na Badnji dan 2002. godine došlo je do sukoba u Beranama kada je grupa pristalica CPC htjela da naloži badnjak na obali Lima. To je izazvalo nacionalističku histeriju u Beranama i oko

dvije hiljade ljudi je spriječilo loženje badnjaka uzvikujući „Ovo je Srbija“, „Ustaše, ustaše“ i pjevajući „Od Topole, od Topole pa do Ravne gore...“ i druge četničke pjesme. Njih su predvodili opštinski funkcioneri, pripadnici Pokreta za Jugoslaviju i sveštenici SPC. Tokom nemira povrijeđeno nekoliko policajaca i uhapšeno je nekoliko demonstranata. Zanimljivo je da su se neki demonstranti sklonili u kasarnu Vojske Jugoslavije.

Mitropolit Italijanske pravoslavne crkve, Mitropolit Ravene i čitave Italije, Antonije, kada je bio gost CPC za božićne praznike 2002, u intervju datom „Monitoru“ je, između ostalog, rekao: „Srpski sveštenici iz Crne Gore koji ne prihvataju autokefalnost Crnogorske crkve treba da idu u Srbiju, jer se oni ne ponašaju hrišćanski. Ne govorim o narodu. Što će jadan narod on prati svoje sveštenike. Ako je loš sveštenik, onda je i narod pogrešno upućen. Mislim da mnogi srpski sveštenici nijesu hrišćani, jer ono što rade i što izjavljuju medijima, ne samo u Crnoj Gori nego i u Italiji, ne bi činio ni bin Laden. Amfilohije, vjerski vođa Srba u Crnoj Gori, nije hrišćanin. On se oblači kao hrišćanski sveštenik, a ustvari je vuk u jagnjećoj koži. A Hristos se udaljava od takvih.“

„Mitropolit Amfilohije odavno slovi kao političar u mantiji. Njegova besjeda u ponoć između 13. i 14. januara, na dočeku Nove godine po Julijanskom kalendaru, doživljena je u Crnoj Gori kao poziv na linč protiv svih koji drže do crnogorskog imena, crnogorske države i nacije“ riječi su profesora Novaka Kilibarde povodom Amfilohijevog obraćanja 2002. godine okupljenima ispred crkve Sv. Đorđa u Podgorici, kada je pozvao prisutne da svaki od njih „paganskog cara Dukljanina čekićem prikuje za Vezirov most“. Kada se zna da su imenom Dukljani pokušavali da omalovaže sve one koji pripadaju crnogorskoj naciji, onda se jasno može sagledati smisao takve poruke.

Početak februara 2002. godine, kada je NTV Montena objavila da Mitropolit CPC Mihailo treba da dođe na Bešku da primi

ključeve od dvije crkve i osvešta novopodignuti objekat, ubrzo je do ostrva na Skadarskom jezeru doplovio čamac Vojske Jugoslavije pun sveštenika SPC i njenih vjernika. Uzvikivali su „Ovo je Srbija“ i pogrdne riječi. Policija, koja je ubrzo stigla, spriječila je incidente.

Uoči parlamentarnih izbora 2002. godine, u toku izborne tišine, Amfilohije Radović je pozvao građane Crne Gore da glasa-ju za srpske partije. To je izazvalo oštre reakcije DPS-a nakon izvojevane pobjede na izborima i optužbe na račun Amfilohija za zloupotrebu Crkve. Tadašnji predsjednik Crne Gore i predsjednik DPS je rekao da je Amfilohije „samoga sebe izbrisao sa božijega spiska“. „Očekujem da se još neko ko je veoma dugo zasjeo u stolicu časnih Petrovića na Cetinju, zastidi makar pred Bogom, onoga što je uradio u posljednja dva dana“ – dodao je. Postalo je jasno da je Đukanović konačno zahladio svoj odnos sa Amfilohijem, naročito poslije poruka o zakivanju „lažnog dukljanskog cara“.

Iako nije pozvan ni od porodice Đinđić niti saradnika i prijatelja Zorana Đinđića, održao je opelo nad mrtvim srpskim premijerom, ubijenim 12. marta 2003. godine. Nad mrtvim premijerom održao je politički govor. Vladimir Popović je u Insajderu B92 rekao za Amfilohija da je na Đinđićevu sahranu došao „bez dozvole“. I još: „On upravlja crkvom, on ima najviši čin među vladikama. Pošto je SPC pre desetak godina postala jedna paramilitantna organizacija kojom upravljaju ziloti koji su u međuvremenu kroz ove ratne godine postali oficiri SPC, on ima najviši čin - to je čin pukovnika“. Amfilohije je nad mrtvim premijerom, između ostalog, izgovorio sljedeće riječi: „Ubila ga je bratska mržnja, kratkoviđa i slijepa, koja previđa vječnu istinu da, ko se mača maši, od mača će i poginuti. Zoran Đinđić, koga ispraćamo danas iz ovoga svetoga hrama na vječni počinak, biće zapamćen po mnogo čemu, ali prvenstveno po tome, što je u momentu najdubljeg poniženja svoga naroda na ‘obrenovički’

način ispružio ruku bratsku, bratskoga mira i pomirenja Evropi i svijetu“. Amfilohije Radović je Zorana Đinđića povezaao sa dinastijom Obrenović, koja je Srbiju okrenula Zapadu, u vrijeme kada je takva politika bila jednaka izdaji. Ubistvo posljednjeg Obrenovića godinama je tumačeno kao legitiman herojski čin, čije izvršioce ne treba kažnjavati, nego ih treba slaviti kao heroje i spasioce naroda. Za Zorana Đinđića, za kojeg su razni kriminalni, politički i medijski krugovi bez dokaza govorili da je mafijaš u pokušaju da ga diskredituju, Amfilohije Radović je rekao: „Ko se mača maši, od mača će i poginuti.“ Mirko Đorđević, poznati sociolog religije, jednom je prilikom rekao: „Deset i više godina mitropolit seje neslogu. I Crkvu kompromituje. I tu, nad odrom, još jednom je dostigao punu meru balkanskog neukusa. On je tugu porodice stavio u senku jedne propale politike. To je morbidni zov prošlosti nad odrom čoveka koji je davao krila nadi za drugu i drugačiju Srbiju“. Mitropolit Amfilohije je, kad su u pitanju govori nad posmrtnim odrom, na negativan način zapamćen još od sahrane Danila Kiša. Književnik Danilo Kiš, u svome testamentu objavljenom u štampi, odredio je da mu se sahrana obavi po pravoslavnom crkvenom ritualu i da mu se nad odrom ne drži nikakav govor. Poštujući piščevu volju književne i kulturne organizacije, pisci i prijatelji, uzdržali su se oproštajnog govora prilikom Kišove sahrane. Jedino se nije uzdržao vladika Amfilohije. U dugom i zamornom govoru, prisutnima je objasnio Kišovu estetiku, uz sam amaterizam svoga znanja o tome, napravio poređenja sa drugim piscima i ukazao na njegovo mjesto u literaturi.

Nakon vaskršnje liturgije u Podgorici aprila 2003. godine, Amfilohije je žestoko napao crnogorsku vlast: „Današnja vlast nije ništa bolja od one u vrijeme Pontija Pilata“, ona „pere ruke u krvi pravедnika tobož u ime demokratije, poistovjećujući laž i istinu, Boga i Satanu, pravdu i nepravdu, smrt i život“. Na ove riječi odgovorio mu je predsjednik Skupštine Crne Gore, Filip

Vujanović: „Nije primjereno da mitropolit daje bilo kakve političke ocjene vlasti. Mitropolit Amfilohije se vrlo intenzivno bavi politikom, a političkih konotacija bilo je i u njegovom govoru na opelu ubijenom srpskom premijeru Zoranu Đinđiću. Vjerujem ipak da će mitropolit odlučiti da se ne bavi politikom i da će se baviti vjerskim pitanjima, jer smo mi čvrsti u opredjeljenju da se bavimo politikom, a ne vjerskim pitanjima“.

Odbijajući da postupi po odluci Republičkog zavoda za zaštitu spomenika kulture o obustavljanju radova na četiri manastirska kompleksa na Skadarskom jezeru, mitropolit Amfilohije Radović upozorava direktora Zavoda da bez pismene dozvole Mitropolije Zavodu ubuduće neće biti dozvoljeno da obavlja bilo kakve poslove na zemljištu koje je „vlasništvo“ Crkve, te da SPC „ne pristaje da bude prirepak jedne, ma koje nekrofilmske ustanove... s paganskim duhom i sitnošćardžijskim nastrojenjem...“ (kvalifikacije se odnose na crnogorsku državnu vlast).

Mitropolit Amfilohije Radović mnogo puta je označavan u nekim medijima, kao i od strane Haškog tribunala, kao jedan od ključnih ljudi SPC koji skrivaju odbjeglog haškog optuženika Radovana Karadžića. Više puta je navođeno da se Karadžić skriva u manastiru Ostrog i Mitropoliji Crnogorsko-primorskoj. Na sahrani majke jednog od dva najtraženija haška bjegunca, Radovana Karadžića 23. maja 2005. godine, mitropolit Amfilohije Radović rekao je: „Majka Jovanka upisuje se danas među majke besmrtnice. Ona spada među majke sedam brata Makavija, koji su svoj život žrtvovali za svetinju Jerusalima. Među majku Jugovića, koja je devet sinova žrtvovala za vjeru, Hrista i otadžbinu. Majku Jevrosimu, kraljevića Marka... Tamo gdje su one i majka vladike Rada Tomova, Gospod će upokojiti i majku Jovanku. Ona je svoj porod naučila da nema ničeg svetijeg od vjere i služenja čistog obraza Bogu i svom narodu. Blago tom narodu koji ima ovakve majke.“

U martu 2004. godine, sveštenici SPC sa svojim pristalicama spriječili su sveštenika CPC da obavi obred sahrane Novice Filipovića u Poljima pored Mojkovca, iako je obred vršen od strane CPC po želji pokojnika. Svešteniku CPC, Neđu Furtuli, prijećeno je smrću od strane sveštenika SPC Aleksandra Krgovića i njegovog brata.

Nakon poznatih događaja na Kosovu u drugoj polovini marta 2004. godine, Amfilohije Radović i SPC, uz saradnju srpskih partija iz Crne Gore, organizovali su protestni skup na koji su izveli učenike srednjih škola. Nekoliko noći su se okupljali ispred hrama u Podgorici. Sveštenici SPC obraćali su se okupljenim srednjoškolicima zapaljivim nacionalističkim govorima. Za vrijeme protestnih šetnji skandiralo se „Ubi, zakolji, da Šiptar ne postoji“ i pjevale četničke pjesme. Knjižara islamske vjerske zajednice u Baru je kamenovana, polupano je nekoliko automobila.

U vrijeme formiranja državne zajednice Srbija i Crna Gora, odnosno, kada je zasjedala Skupština i odlučivala o njenim simbolima, dan ranije patrijarh SPC Pavle je uputio Skupštini pismo zahtijevajući da se povuče predlog himne koju su sačinjavale dvije strofe iz srpske himne „Bože pravde“ i dvije strofe iz crnogorske himne „Oj svijetla majska zoro“, obrazlažući to time da je autor stihova crnogorske himne, kako patrijarh srpski kaže, jedna od najmračnijih ličnosti iz prošlosti, dr Sekula Drljević. Svima je bilo jasno da iza tog zahtjeva stoje Amfilohije Radović i pjesnik Matija Bećković, kao korifeji anticrnogorstva u obje republike.

Kada je septembra 2004. godine uveden u školski program *PREDMET* Maternji jezik, koji je mogao biti crnogorski, srpski, bošnjački ili hrvatski, došlo je do instrumentalizacije od strane SPC naziva školskog predmeta, izvrćući njegovu suštinu. U javnosti Crne Gore i Srbije je povedena čitava kampanja posprдно poistovjećujući naziv predmeta i naziv jezika. U tome je prednjačio pjesnik Matija Bećković. Uz podršku SPC i srpskih partija iz Crne Gore, grupa profesora nikšićke gimnazije organizovala je štrajk

„zbog ukidanja srpskog jezika u crnogorskim školama“ kojem su se pridružili učenici srpske nacionalnosti. „Ovih dana svjedoci smo galame o nominaciji jezika u Crnoj Gori u kojoj su najgrlatiji sitni političari koji laički pristupaju problemima jezika, svetosavski klerikalci sa g. Amfilohijem na čelu i nedužni građani koje su isprovocirali politikanti i popovi.“ – izjavio je za podgoričku „Republiku“ dr Novak Kilibarda, profesor književnosti.

Srpska pravoslavna crkva proglasila je Milorada Vukojičića (1917-1945), zvanog pop Maca (deminutiv od „macola“) ili pop Koljač, za sveca u maju 2005. godine u manastiru Žitomislić u Hercegovini, uprkos protestima žitelja Pljevalja koji su tvrdili da je ratni zločinac. Uz Vukojičića je istovremeno za sveštenomučenika proglašen i Slobodan Šiljak, koji je takođe po mnogim svjedočenjima okrvavio ruke krvlju nevinih. Glumac Mihajlo Janketić, čija je majka zaklana, taj je čin nazvao „amoralnim“ („To što je učinila Srpska pravoslavna crkva je toliko amoralan čin da neću da učestvujem u čitavoj ovoj stvari čak ni kao protivnik“). Miodrag Stamenić iz Pljevalja protestovao je zbog kanonizacije Milorada Vukojičića, za koga tvrdi da mu je u Drugom svjetskom ratu ubio članove porodice: đeda Dika Stamenića, babu Julu i oca Ljuba, 1944. godine u Pljevljima. Zemaljska komisija Crne Gore utvrdila je 15. februara 1946. da je Milorad Vukojičić ratni zločinac, o čemu svjedoči dokument br. 1487 koji se nalazi u Državnom arhivu Crne Gore.

Uz pomoć helikoptera Vojske Srbije i Crne Gore, Amfilohije je 18. juna 2005. godine postavio metalnu crkvu na vrh planine Rumije. „Rumija je nesporno kultno mjesto i arheološki lokalitet, a tumul na njoj je sakralni i kulturni objekat koji podleže naročitoj spomeničkoj zaštiti kao objekat od izuzetnog, ne samo kulturnog, već nacionalnog i političkog značaja. Čak ga treba zaštititi naročitim mjerama zaštite. U svakom slučaju on zbog svoje starine i namjene pripada evropskoj i svjetskoj kulturnoj baštini. Pa bi zato trebalo da uživa, moguće, i zaštitu UNESCO-a. Istu

vrstu zaštite treba da uživa Rumija, kult i krst svetog Vladimira koji sa tumulom, u kulturnom i religioznom smislu, sačinjavaju nerazdvojivu cjelinu.“ rekao je Stevo Vučinić, predstavnik Crnogorske Pravoslavne crkve, i dodao: „Na kraju, vjerovatno niko ni u snu nije mogao pomisliti da bi nekome palo na pamet da nasrne na ovu svetinju. Ali zato, nakon ovog nesumnjivog zločina nad njom, najviše državne adrese i nadležne institucije i ustanove moraju hitno i organizovano da preduzmu mjere da se sakralni objekat, tumul na Rumiji, obnovi u prvobitnom obliku i obezbijede njegovu trajnu i sigurnu zaštitu kao spomenika kulture“. Po predanju, Barani vjekovima na Trojičin dan iznose po kamen na vrh planine, a u tome činu učestvuju pripadnici sve tri konfesije. Kako je crkva podignuta bez ikakvih dozvola, Ministarstvo uređenja prostora je naložilo da se objekat ukloni sa Rumije. No, iako je u međuvremenu donesena sudska odluka o njenom uklanjanju, ona i dalje stoji na Rumiji dok Amfilohije proklinje svakoga ko je bude sklonio. „Ko sruši taj hram, Bog ga srušio, i njega i njegovo potomstvo i časni krst mu sudio“, poručio je Amfilohije prilikom paljenja i osveštavanja badnjaka ispred Crkve svetog Jovana Vladimira u Baru. Sociolog religije Mirko Đorđević kaže kako izjava mitropolita Amfilohija kojom je poručio kako metalna crkva sa Rumije neće biti uklonjena, potvrđuje nepromjenjivost stavova prvog čovjeka srpske crkve u Crnoj Gori: „Sagradišvi tu crkvu mitropolit Amfilohije pogazio je jednu tradiciju i poslao lošu poruku javnosti i crkvenoj i laičkoj. Rasprave su otišle tako da se oglasi i sud koji je presudio da crkva u tom obliku ne može na tom mestu stajati, ali presuda nije izvršena i stoga on u najnovijoj izjavi ovako poredonosno izjavljuje da nema sile koja će to da sruši.“ Predstavnik Crnogorske Pravoslavne crkve - Stevo Vučinić ocjenjuje da je problem u više ravni, a prije svega u političkoj: „Metalni objekat na vrhu Rumije kojim je razoreno kultno mjesto je, ustvari, u simboličnoj ravni postavljanje kamena međaša imperijalnih

ambicija velikosrpskih nacionalista i države Srbije koja ih podstrekava i podržava u čitavoj ovoj priči. Mi smo pokrenuli postupak pred UNESCO-om, pokrenućemo postupak pred Strazburom da se konačno rješenje drugostepenog organa koje je bilo nadležno za uklanjanje tog objekta, a koje je stavljeno ad akta i nikad po njemu nije postupano, riješi i mi smo prinuđeni da preko Strazbura to zahtijevamo.“ Amfilofije je prilikom osveštavanja crkve u Grblju kod Kotora 25. jula 2005. rekao da je Crna Gora ovih dana riješila sve probleme i da je jedini problem da Vlada i Parlament sruše hram Svete Trojice na planini Rumiji. „Zamislite kakvo je to bezumlje ministra za uređenje prostora Bora Vučinića da od mitropolita traži da sruši hram. Demonska, bezbožna sila srušila je hram Svetog Petra na Lovčenu, ista sila hoće i hram Svete Trojice, a iza te sile je ista njuška koja je srušila na hiljade hramova širom Rusije i 150 hramova u posljednjih šest godina na Kosovu i Metohiji“, kaže Amfilohije. Predstavnici crnogorske vlasti i albanskih partija oštro su kritikovali najavu mitropolije da će odbiti zahtjev ministarstva Crne Gore za uređenje prostora da ukloni crkvu metalne konstrukcije na Rumiji.

Vesna Mališić je pisala 2008. godine u „Blicu“: „Svoje političko djelovanje mitropolit Amfilohije pojačao je uoči proglašenja crnogorske nezavisnosti. Na proslavi pravoslavne nove godine u Podgorici uzviknuo je: ‘Neka svaki Crnogorac prokletog cara Dukljanina prikuje čekićem za Vezirov most’. Crnogorsku naciju označio je kopiletom Milovana Đilasa, a za crnogorski državni projekat rekao da se ‘ne pravi pita od onoga’. Po cenu sukoba vojnim helikopterom je doneta metalna crkva na Rumiju, gde se tradicionalno jednom godišnje okupljaju pripadnici svih veroispovesti.“

Pod titulom arhiepiskopa Amfilohije se prvi put pominje u saopštenju Mitropolije Crnogorsko-primorske u junu 2006. godine povodom najave prenosa u Moskvu tri velike svetinje

koje se čuvaju na cetinju: Čestice časnog krsta, Ikone Filermore i desnice Sv. Jovana Krstitelja. Amfilohije je objasnio da je titulu arhiepiskopa dobio na redovnom zasjedanju Svetog arhijerejskog sabora SPC u maju. Međutim, o tome nema pomena u zvaničnom saborskom saopštenju niti je o tome objavljen bilo koji službeni dokument. U službenom listu SPC „Glasnik“ od 6. juna 2006. godine na stranama 174–177. objavljeno je saopštenje sa zasjedanja Svetog arhijerejskog sabora, održanog od 15-27. maja uz odluke koje su donešene na Saboru. U saopštenju nema ni pomena o arhiepiskopu cetinjskom. Beogradski nedjeljnik NIN je pisao: „Iako nema informacija da je Arhijerejski sabor SPC ili, pak, Sinod doneo takvu odluku, na saopštrenjima Mitropolije Crnogorsko-primorske pojavila se titula ‘Arhiepiskop Cetinjski i Mitropolit Crnogorsko-primorski’. Vreme koje dolazi će već pokazati da li je reč o ličnoj odluci Amfilohija (Radovića) ili o strategiji Patrijaršije da na taj način ublaži udare koji se mogu očekivati od crnogorskih nacionalromantičara. Jedino je sigurno da Srpska crkva, otkad je u rang patrijaršije, prvi put ima dva arhiepiskopa.“

*Period nakon proglašenja nezavisnosti Crne Gore
21. maja 2006. godine*

Danas se na teritoriji Crne Gore nalazi više od 600 pravoslavnih crkava i oko 100 rimokatoličkih bogomolja. Ukupna površina nepokretnosti upisanih na Mitropoliju Crnogorsko-primorsku, odnosno SPC, iznosi više od 11 miliona kvadratnih metara. Od ove brojke više od 60 hiljada kvadrata otpada na 523 objekta, a ostalo su pašnjaci, šume, zemljište...

„Crnogorska pravoslavna crkva je, sudeći po mnogim odgovorima, dijelila sudbinu države Crne Gore. Kad je nestala država, nestala je i ona. Tada je formirana Srpska pravoslavna crkva, koja ne može da naslijedi Crnogorsku pravoslavnu crkvu. Smatraju da

je istog dana kad je obnovljena država Crna Gora trebalo obnoviti i Crnogorsku pravoslavnu crkvu i vratiti joj svu imovinu, kojom je raspolagala do 1918. godine. Stvarnost je sasvim drugačija. Srpska pravoslavna crkva nema status pravnog lica, ali ostvaruje sva prava. Čak se bavi i biznisom (samo hotel Podostrog u Budvi ima više od 60 soba), ne plaća porez... Inače, u Poreskoj upravi, odnosno u Privrednom sudu, kako su nas obavijestili Novo Radović, odnosno Lidija Klikovac, nema podataka o poreskim obavezama ni jedne crkve. I, naravno, u Mitropoliji Crnogorsko-primorskoj demantuju da su uzurpatori..“ („Pobjeda“, 23. januar 2011. godine)

Mirko Đorđević, sociolog religije, za beogradski „Danas“ govori: „Logika pravoslavnih crkava je – na čitavom istoku – i nepisano pravilo: svoja nezavisna država i svoja nezavisna autokefalna crkva. Sasvim je, dakle, logično da i Srbi imaju svoju SPC. I imaju je. Sledi neugodno pitanje – zašto Crnogorci u svojoj nezavisnoj državi da nemaju svoju CPC. Pa neka im bude kako im bude – biće im kao i svima. Tu počinju nevolje. Logika važi dok je na mojoj strani – sve ostalo znamo. Komesari u mantijama, kao i oni bez mantija, teraju svoje. I tu smo. Neredi, bitka za moć, i bolni konflikti dok ‘sveci blago dijele’. Istorija je učiteljica, ali smo mi, dokazano, loši učenici. Ostalo je nevažno – ostalo su psovke i popovsko-policijske besmislice. I biće nam što je ne jednom bilo.“ („Danas“, 9. april 2010. godine)

Iako se Srpska crkva 1920. godine godine pozivala na crkvene kanone koji govore da crkveno uređenje mora pratiti državno, odnosno, da nezavisne države moraju imati svoju nacionalnu crkvu, svim silama se trudi, uz pomoć Ruske crkve, da onemogući kanonsko priznanje CPC i njenu autokefalnost. Povodom proglašenja tadašnjeg mitropolita Srbije Dimitrija Pavlovića patrijarhom Srpske patrijaršije, u „Glasniku“, Službenom listu Srpske pravoslavne patrijaršije br. 1, g. I, od 1/14. oktobra 1920. g. na strani 102 je napisano: „Slično tome postupalo se i kod osnivanja nacionalnih autokefalnih oblasti u svima pravoslavnim državama.

Tako su uzdignute katedre na stupanj autokefalne arhiepiskopije u prestonim Srbiji, na Cetinju za crkvu u Crnoj Gori, u Bukureštu za Rumuniju, u Sofiji za Bugarsku, a u Rusiji dignut je arhijerejski presto druge prestonice u Moskvi na stupanj patrijaršije.“ Takođe u dijelu zapisnika zakonodavnog odbora Svetog Arhijerejskog Sabora Srpske Patrijaršije, održane u Beogradu 3. (16) septembra 1920, pod predsjedavanjem Dimitrija, Arhiepiskopa Beogradskog i Mitropolita Srbije, na kojoj se raspravljalo o prisajedinjenju CPC Srpskoj crkvi piše: „Po odredbama svetih kanona osnivanja najviših crkveni oblasti u jenoj državi i odnosno u njejoj najvećoj oblasti biva tako, da se katedra prestonice odnosno metropole najveće oblasti podiže na najveći jerarhijski stupanj. Tako pravilo 17, Halkidonskog Sabora određuje da „razređenje crkvenih oblasti sledi razređenju državnom i građevinskom“. Nema spora da je SPC tada pravilno tumačila crkvene zakone jer to potvrđuju sva dokumenta i knjige objavljene o crkvenim zakonima i odlukama crkvenih sabora. Ali se postavlja pitanje – zašto se to ne odnosi na nezavisnu državu Crnu Goru i Crnogorsku pravoslavnu crkvu?

„Carigradska patrijaršija nije pretendovala nad Crnogorskom crkvom, držeći se kanoničkog pravila da crkvene granice jedne nezavisne države nemaju ulaziti u granice druge nezavisne države“. (Z. Marinković i J. Igumanović, „Istorija opšte hrišćanske i Srpske pravoslavne crkve“, Beograd, 1934, str. 131. Štampano po odobrenju Svetog arhijerejskog sinoda Srpske pravoslavne crkve i po preporuci glavnog Prosvjetnog savjeta. Ova knjiga je bila udžbenik za učenike Bogoslovije.)

Crnogorska pravoslavna crkva

Od obnove Crnogorske pravoslavne crkve, 1993. godine, u Crnoj Gori traje besprimjerna, orkestrirana kampanja protiv nje, u različitim formama, koju sprovode SPC, pojedine političke

partije, kao i dio same vlasti. Sveštenstvu, vjernicima i pristalicama CPC se upućuju najprimitivnije i najvulgarnije riječi, prave se podvale, šire klevete i diskvalifikacije. U skladu sa važećim Zakonom o pravnom položaju vjerskih zajednica (Sl. list SRCG, br. 9/77, 26/77, 32/88), Crnogorska pravoslavna crkva je prvi put, 26. 07. 1995. godine podnijela zahtjev za registraciju kod nadležnog organa, ali je tek 17. 01. 2000. godine bila registrovana. Kako je za registraciju vjerskih zajednica u Crnoj Gori nadležno Ministarstvo unutrašnjih poslova, Crnogorska pravoslavna crkva se od toga trenutka počinje nazivati „policijskom crkvom“ od strane istih krugova koji su joj osporavali pravo na postojanje.

Prvi poglavar obnovljene Crnogorske pravoslavne crkve bio je vikarni episkop Antonije Abramović. Nakon Antonijeve smrti 1996. za novog poglavara na Badnji dan 1997. godine pravoslavni Crnogorci su izabrali dotadašnjeg pravoslavnog paroha Carigradske patrijaršije u Rimu, arhimandrita Miraša Dedeića. On je rukopoložanjem za episkopa dobio crkveno ime mitropolit Mihailo. U Sabornom hramu Svete Paraskeve u Sofiji, Mihailo je 1998. kanonski rukopoložen za episkopa Crnogorske pravoslavne crkve. Hirotoniju je izvršio patrijarh Bugarske pravoslavne crkve patrijarh Pimen. Rukopoložanju Mihaila za episkopa obnovljene Crnogorske pravoslavne crkve sasluživali su: Inokentije, mitropolit sofijski, Genadij, mitropolit dorostolski i još pet episkopa i četiri sveštenika. Ta hirotonija imala je podršku i blagoslov Ukrajinske pravoslavne crkve. „Našem Svetom Sinodu bila je velika čast da rukopoložimo arhimandrita Mihaila za episkopa crnogorsko-primorskog i ja mu želim da u službi hrišćanstva nosi sa sobom pravu snagu Hristove slobode“, rekao je na kraju ceremonije hirotonisanja patrijarh Pimen. Anatolij Balačev, glavni sekretar i portparol Svetog sinoda Bugarske pravoslavne crkve tom prilikom je rekao „Prije nekoliko mjeseci Sveti Sinod je dobio molbu od istaknutih crnogorskih pisaca, slikara, političara i

drugih javnih radnika da njegovo preosveštenstvo arhimandrit Mihailo bude rukopoložen za episkopa Crnogorske pravoslavne crkve. Sveti Sinod je takođe dobio pismo od njegovog preosveštenstva arhimandrita Mihaila da je saglasan da bude hirotonisan, ukoliko Sinod usvoji pomenutu molbu. Sveti Sinod je razmotrio ta dva dokumenta i naložio nekolicini svojih članova da istraže istorijske dokumente i činjenice o autokefalnosti CPC. Oni su, na osnovu brojnih relevantnih dokumenata, pored ostalog, utvrdili da je CPC, već u doba vladike Danila, kada je Crna Gora imala veliki uticaj, bila stvarno autokefalna i da je nakon konačnog ukidanja Pečke patrijaršije 1766. godine bila priznata u svakom pogledu kao potpuno nezavisna od svih tadašnjih autokefalnih crkava, i to prvo od ruskog Svetog Sinoda, a potom od Vaseljenskog patrijarha. Istorijska je činjenica i da je u atinskoj Sintagmi, čije je štampanje odobrila Carigradska patrijaršija 1855. godine, CPC, među petnaest tadašnjih autokefalnih crkava, zavedena pod brojem devet. I najveći srpski kanonist Nikodim Milaš, u svojoj knjizi 'Pravoslavno crkveno pravo', bugarsko izdanje, stranice 312. i 1313, piše da je CPC autokefalna. Nikodim Milaš to potvrđuje i u trećem srpskom izdanju 'Crkvenog prava'. "Balačev je još rekao: „Godine 1920. Crnogorska crkva je nezakonito ukinuta, a potom postala eparhija SPC, što je apsolutno nesprovodivo i istorijski neopravdano. Ovim činom ispravlja se jedna istorijska nepravda, ili bolje reći uspostavlja istorijska pravda. Zbog ovog današnjeg svetog čina crnogorski narod ima pravo i dosta razloga da se raduje. U ime Svetog Sinoda Bugarske pravoslavne crkve i iz ovog svetog hrama ja upućujem povodom hirotonisanja arhimandrita Mihaila u episkopa crnogorsko-primorskog pozdrave malom, ali herojskom i ponosnom crnogorskom narodu“... Tom prilikom napomenuto je da je bilo pokušaja, čak i posredstvom diplomatskih predstavnika SRJ, da se spriječi, ili bar odloži sveti čin hirotonije episkopa Mihaila. Za to je bio specijalno angažovan mitropolit SPC Amfilohije, koji je širio neistine o CPC i gospodinu Mihailu.

Amfilohije se čak ultimativno obratio bugarskim vlastima da ni po koju cijenu ne smiju dozvoliti hirotoniju poglavara CPC.

Objavljivanje vijesti agencije Montena-fax iz Sofije o rukopoloženju poglavara CPC u „Pobjedi“, na Radiju i TV Crne Gore uzdrmalo je Mitropoliju SPC. Sjutradan je organizovala pres konferenciju na kojoj je pročitano i otvoreno pismo mitropolita Amfilohija predsjedniku Vlade Crne Gore Filipu Vujanoviću. U pismu se, između ostalog, navodi:

„Zvanično prenošenje i objavljivanje vijesti od strane državnih medija Crne Gore da je Crnogorska pravoslavna crkva dobila episkopa, nasljednika trona crnogorskih mitropolita, koji treba da bude uskoro intronizovan na Cetinju, predstavlja otvoreno obmanjivanje naroda i manipulisanje javnim mjenjem. Njime se direktno ugrožavaju vjekovni identitet i neprekinuti kontinuitet Mitropolije Crnogorsko-primorske, njena istorijska i imovinska prava i zakonom zagarantovani položaj, a kanonski postavljeni i svepravoslavno priznati mitropolit smatra nepostojećim.“

Crnogorski književnik Sreten Perović, poznavao crkvene problematike, na polemički napis mitropolita Amfilohija, objavio je u „Monitoru“ oktobra 1998: „Netačna je tvrdnja mitropolita SPC g. Amfilohija da su pravoslavni patrijarsi, okupljeni na svepravoslavnom saboru u Sofiji, 30. septembra i 1. oktobra 1998. godine, ‘odlučili i jasno stavili do znanja da su svi činovi koje je ta jerarhija (Bugarska crkva na čelu s patrijarhom Pimenom) vršila u raskolničko doba... ništavni, nekanonski i nevažeći’.“

Dalje je naveo da je vijest da je anulirana episkopska hirotonija poglavara CPC po svemu sudeći potekla od mitropolita SPC g. Amfilohija, a da je njena suština direktno u koliziji sa izvještajem delegacije SPC koja je učestvovala na Saboru u Sofiji. Prema saopštenju Srpske patrijaršije u Beogradu i tumačenju episkopa bačkog Irineja, člana delegacije SPC (Politika od 3. oktobra), „na sofijskom su Saboru ‘mitropoliti koji su bili hirotonisani pre raskola vraćeni na episkopske katedre, a mitropoliti i episkopi

koji su bili nekanonski rukopoloženi za vreme trajanja raskola primljeni su u crkvenu zajednicu kao titularni episkopi koji stoje na raspolaganju Svetom sinodu Bugarske crkve!“ Taj čin je bio povod Amfilohiju da nastavi kampanju protiv CPC i episkopa Mihaila. Kako nije bio član delegacije SPC na Saboru (kojemu je, uz patrijarha Pavla, prisustvovao Irinej Bulović), „Amfilohije nije znao ili je prečutao ovaj zaključak što po vrijednosti nadilazi ukidanje epitimije (crkvene kazne) i ‘svrgnuća’ (oduzimanja zvanja i odstranjenja iz Crkve, pa i prokletstva), jer su i ‘nekanonski’ episkopi primljeni u krilo obnovljene Bugarske crkve. A Sabor nije doveo u pitanje autokefalnu CPC, niti njenog poglavara...“ napisao je Perović.

„Crnogorska pravoslavna crkva takoreći nema svoje imovine, jer je sva u rukama Srpske pravoslavne crkve, odnosno srpske filijale i srpske patrijaršije iz Beograda. Vraćeno nam je 30,40 ili 50 seoskih crkvice. Ali, mi nemamo ni jedan od 43 manastira. To Srpska crkva drži u svojim rukama i eksploatiše od 1920. godine do danas“– izjavio je mitropolit crnogorski Mihailo u razgovoru za Pobjedu.

„Do razdvajanja Srbije i Crne Gore“, govorio je mitropolit Amfilohije Radović, „može doći samo protivno volji naroda, putem nasilja, krađe, ucjena i prijetnji. *Zato će SPC ignorisati eventualnu odluku Crne Gore o samostalnosti*“. Što se, pak, Crnogorske pravoslavne crkve tiče, ona je „čedo titoista“ koji „i danas nastavlja u nasilje nad SPC“.

Nakon što je na referendumu izglasana nezavisna Crna Gora osnovan je Episkopski savjet Pravoslavne crkve u Crnoj Gori pod predsjedništvom mitropolita Amfilohija. Episkopski savjet su, pored Amfilohija, sačinjavali episkop Joanikije (Mićović), Jovan (Purić) i Filaret (Mićović). Njih trojica nijesu bili crnogorski državljani. Nijedna eparhija na čijem su čelu nije registrovana u Crnoj Gori, iako su na srpske eparhije iz Trebinja i Prijepolja upisana vlasnička prava nad crnogorskom državnom

teritorijom u Bijelom Polju, Pljevljima i u Herceg Novom (groblje i crkve u Sutorini). Manastiri, crkve, groblja u podgoričkoj, cetinjskoj, barskoj, nikšićkoj i danilovgradskoj opštini su u isključivoj nadležnosti opština i mjesnih zajednica. Budvanska i kotorska imovina je polovinom zadržala postojeći status pravnih lica pod kompetencijom sela i bratstava, a polovinom je neosnovano upisana na SPC, bez ikakvih dokumenata ili sudskih presuda o vlasništvu nad njima. Ukupno, u Crnoj Gori je u katastar uneseno vlasništvo SPC nad 12 km², takođe bez dokaza o vlasništvu ili sudskih presuda.

„Imovina pravoslavne (Crnogorske) crkve do 1918. godine bila je državno vlasništvo, dok su crkve i manastiri imali pravo uživanja. Pravoslavlje je u Crnoj Gori imalo status državne religije, a Crnogorska crkva – državne crkve, tako da je zbog toga još logičnija državna vlast nad njenom imovinom. Oni koji prave nasilne paralele između statusa imovine Crnogorske crkve i imovine Barske nadbiskupije, pokazuju da ne poznaju osnovne procese iz istorije Crne Gore. Uostalom, sve je to bilo zvanično regulisano još 1868. godine, odlukom crnogorske državne vlasti kojom se utvrđuje da je država krajnji vlasnik imovine Crnogorske crkve. U toj odluci se, pored ostalog, kaže: „Zaključeno je međutim još i ovo: da se ostatak prihoda predaje na dobit u sigurne ruke; da odbor senatski, kojem će se narodna blagajna povjerit, pregleda račune manastirske svako tri mjeseca; da besposredni odgovornik za dobra crkvozna bude isti Mitropolit Ilarion, ili drugi, koji bi ga naslijedio; i na posljetku, da glava crkve pod nikakvim izgovorom, bez znanja vlasti, ne može ništa kupiti, prodati, promijeniti ili darovati od onoga što crkvi pripada.“ Svi kasniji zakonski akti, donešeni do 1916. godine, samo su potvrđivali rješenje navedeno u odluci Narodne skupštine održane 24. marta 1868. godine - kaže Mićo Orlandić, direktor Uprave za nekretnine Vlade Crne Gore, u „Pobjedi“ 23. januara 2011. godine.

Na pitanje ima li Srpska pravoslavna crkva pravo da polaže pravo na objekte u Crnoj Gori, koje je gradio narod Mirko Đorđević, sociolog religije, kaže: „Koliko god delovalo da je ovo komplikovano pitanje – sva imovina u jednoj državi, dakle, zemlja pripada državi. Tako je u Francuskoj. Tako je u Rusiji. A, koliko znam to je nerešeno u Crnoj Gori. Sva imovina pripada državi. A po Ustavu republika za poštovanje prema svojim građanima bilo koje vjeroispovijesti ustupa im na korišćenje katedrale, crkve, kapele. Tako stoje stvari zakonski-pravno u modernoj Evropi. Kod nas, i u Srbiji i Crnoj Gori, i u drugim zemljama na Balkanu, to u novije vrijeme nije dovoljno precizirano koliko je na strani države koja bi morala da zna da li se može većina Fruške gore dati u zakup crkvi.“

Stevo Vučinić, potpredsjednik Savjeta CPC, podsjeća „da su vlasnici crkava u Crnoj Gori bila sela, bratstva, plemena, a manastiri u posjedu države. Cetinjska Mitropolija je bila vlasnik samo Cetinjskog manastira, ribolova na Karuču, izvjesnih livada na Cetinju, te pašnjaka i šuma na Lovćenu. Njene kompetencije su bile isključivo duhovne dok su materijalne i vlasničke uvijek bile u posjedu ktitora. Tako je bilo do pred kraj prošloga vijeka kada je dio objekata neosnovano prepisan na srpsku crkvu“.

Sociolog religije Mirko Đorđević je jednom prilikom, govoreći o sukobu pravoslavnih crkava u Crnoj Gori, rekao da se tu ne radi o crkvenom raskolu, da obje crkve nijesu eklisijski i dogmatski u sukobu i da se problem njihovog sukoba svodi na politički i teritorijalni. Amfilohije Radović je korifej svetosavlja u SPC, njegovo djelovanje u Crnoj Gori je prevashodno političko i nacionalističko. Negirajući crnogorsku naciju zloupotrebio je vjeru u posrbljavanju svega u Crnoj Gori. Od građana, do sakralnih objekata, baštine, manifestacija. „Srpska pravoslavna crkva ima specifičnu ulogu u odnosu na Crnu Goru. SPC je uporno tretira kao srpski etnički prostor, često se mešajući u pitanja od političkog i državnog interesa ... Kako ratna opcija

više nema šansi, SPC je preuzela ulogu glavnog zagovornika očuvanja srpskog etničkog prostora. U tom smislu, SPC otvoreno iskazuje pretenzije prema Crnoj Gori stalnim negiranjem postojanja crnogorske nacije“ – pisalo je u izvještaju Helsinškog odbora Srbije 2010. godine.

*Govor mržnje, homofobija, popisi,
odnos prema EU i NATO*

Današnja Srpska pravoslavna crkva, okovana svetosavljem i okoštana do srži svog institucionalnog postojanja, neće preživjeti sve ono što na evropskom i civilizacijskom planu čeka Srbiju, ako se i njena crkva ne reformiše. Teško je od crkve saradnice okupatora i fašizma u Drugom svjetskom ratu i Crkve aktivnog podstrekača i nosioca ideja i prakse etničkog čišćenja u nedavnom srpskom ratu za teritorije, očekivati da može tako lako i bezbolno zakoračiti u Evropu i podsticati svoj narod na civilizacijske procese od, za Srbiju i Balkan, presudnog značaja. Ako bi današnja Srpska crkva ostala učaurena u ovim njenim konzervativnim utegama ona bi uskoro bila najobičnija vjerska sekta s najmračnijom predstavom o pravoslavlju.

U Podgorici je održan protest 12. oktobra 2008. godine zbog odluke Vlade Crne Gore da prizna nezavisnost Kosova. U nemirima je više ljudi povrijeđeno u sukobima sa policijom, a nekoliko desetina je privedeno u policijsku stanicu. Bacane su petarde i baklje prema zgradama državnih institucija i srušena ograda oko zgrade Predsjednika i Skupštine Crne Gore. Proteste su predvodili Andrija Mandić i mitropolit Amfilohije, a skup je bio organizovan od strane Srpske liste, SNP-a, Narodne stranke i demokratske srpske stranke. Dragoljub Rašović, predstavnik fondacije Sveti Petar Cetinjski se pitao: „Zar je pristojno da sa bilo koje političke tribine, a pogotovo na protestnom političkom mitingu, normalni mitropolit ma koje crkve psuje državu u kojoj duhovno živi.“

06. jula 2008. „Mitropolit Crnogorsko-primorski Amfilohije posjetio je i pričestio Radovana Karadžića u Specijalnom sudu u Beogradu“, navela je Srpska pravoslavna crkva na svom sajtu. „Po želji Karadžića, mitropolit ga je posjetio juče, na praznik Bogorodice Trojeručice, zajedno sa đakonom Stevanom Rapajićem. Tom prilikom, poslije osmodnevnog posta samo na vodi, koji je držao od dana hapšenja, Karadžić se ispovjedio i primio Svetu Tajnu Pričešća“, navedeno je u tekstu objavljenom na sajtu SPC, uz ocjenu „...da Karadžić zrači optimizmom i nepokolebljivom vjerom u Božiju i ljudsku pravdu“.

Iz „Politike“ od 16. januara 2009. godine: „Svetinje u Cetinjskom manastiru, za sada, nisu ugrožene, a taj hram je otvoren za sve vernike i ljude dobre volje, pa i za kozake i mnoge druge Ruse“, izjavio je paroh podgorički mr Velibor Džomić. Naime, u crnogorskim medijima objavljena je vest ruske agencije Interfaks prema kojoj bi kozaci Armije velikog Dona trebalo da čuvaju Cetinjski manastir i relikvije pohranjene u njemu – desnu ruku svetog Jovana Krstitelja i česticu Časnog krsta. „Poslaćemo grupu od pet, šest kozaka u Crnu Goru. „U skladu sa sporazumom, postignutim sa Mitropolitom Crnogorsko-primorskim Amfilohijem, oni će čuvati desnu ruku svetog Jovana i ostale dragocenosti u manastiru“ – saopšteno je iz Armije velikog Dona, a prenosi Interfaks. Takođe se navodi da će kozaci za misiju biti pažljivo izabrani.

Iako je Amfilohije u mnogo navrata negirao postojanje crnogorske nacije, predsjednik Crne Gore, Filip Vujanović, je u emisiji RTCG „Replika“ rekao: „Mitropolit Amfilohije nikada nije osporavao crnogorsku naciju bez obzira na to što se on lično osjeća Srbinom. On je poštova crnogorsko nacionalno biće i prema njemu je imao jedan odnos koji zavređuje javnost Crne Gore i postojanje crnogorske nacije“. Koliko je Amfilohije poštovao crnogorsku naciju govore njegove mnogobrojne izjave, od kojih ćemo navesti samo neke. „U istoriji nikada nije

postojao crnogorski narod.“ („Književne novine“, Beograd, 1989. g). „Crnogorska nacija je izmišljena u Titovoj i Đilasovoj laboratoriji“; („Politika“, Beograd 1992. g); „*Crnogorci su komunistički nakot ili kopilad ... I kopile je dijete koje treba ljuljati. Nije ono neko čudovište. Uostalom, koliko danas imate djece koja su vanbračna i imaju sva prava kao što imaju druga bračna djeca*“ (*Vraćanje duše u čistotu*, 1992. g) itd.

Milo Đukanović, crnogorski premijer, 26. maja 2010. godine izjavio je da u vrhu države postoji nesuglasje oko tog pitanja, ali da je nesporno postojanje CPC: „Ona je potvrđena u brojnim istorijskim dokumentima. Jednako tako, nesporno je legitimno obnavljanje CPC. No, čak i da ne postoje ti neoborivi fakti, samostalnost CPC proističe iz ustavnog prava na ispovjedanje vjere i slobodu vjerskog izražavanja“.

Krajem avgusta 2010. godine, mitropolit Amfilohije je uputio pismo predsjedniku Crne Gore Filipu Vujanoviću i premijeru Milu Đukanoviću, protestujući protiv uvođenja crnogorskog jezika u škole. U čast dolaska nove, 2011-e, godine po Julijanskom kalendaru, Mitropolit Crnogorsko-primorski Amfilohije služio je moleban u Podgorici, a zatim poručio okupljenima da je crnogorski jezik izmišljen i osudio sve one koji govore tim jezikom. „Neki kažu da promjenimo svoj jezik i uvedemo neki novi, nepostojeći, kojim niko nikada nije govorio u Crnoj Gori. Možemo to i da uradimo, ali se time ne obnavlja duša Crne Gore, njeno pamćenje i njena pamet“. Mitropolit SPC tada je rekao i da je njegova kletva uoči Božića upućena svakome ko želi da sruši limenu crkvu na Rumiji, i njegovo poređenje predsjednika Demokratskog saveza u Crnoj Gori Mehmeta Bardhija sa „Turcima koji su srušili časni krst“ - nije su jezik mržnje, „nego jezik ljubavi i najdublje brige“.

09. januar 2011. – Predsjednik Crne Gore Filip Vujanović je ocijenio da je Mitropolit Crnogorsko-primorski Amfilohije „izašao iz okvira onoga što je dobra religijska poruka“ u svojim

obraćanjima javnosti na Badnje večē. „U prilici sam da konstatujem da su se blage poruke i riječi harmonije, mirenja i ljubavi, ovom prilikom mogle čuti od nekih sveštenika koji su nižeg ranga, a da je Amfilohije ovom prilikom izašao iz okvira onoga što je dobra religijska poruka, posebno u blagim danima koji treba da afirmišu sklad, mirnoću, harmoniju i iznad svega ljubav“, kazao je predsjednik Vujanović povodom Amfilohijeve kletve, upućene onima koji bi, eventualno, srušili crkvicu na Rumiji. Predsjednik Senata udruženja pravnika Crne Gore Stanko Marić ocjenjuje da bi mitropolit Amfilohije mogao da bude sudski gonjen zbog kletve koju je bacio na onog ko pokuša da ukloni crkvu sa Rumije. „To je govor mržnje. Bilo ko da šalje poruke mržnje, podliježe krivičnopravnoj odgovornosti. Tužilac odlučuje da li će da procesuiru slučaj“.

21. januar 2011. – „Haranga koju vode protiv mene je njihova čestitka za praznike!“ Ovim riječima Mitropolit Crnogorsko-primorski Amfilohije u razgovoru za beogradski Kurir komentariše najavu crnogorskog tužilaštva da će protiv njega podnijeti prekršajnu prijavu zbog govora mržnje. Predsjednik crnogorskog parlamenta Ranko Krivokapić ocijenio je da Srpska pravoslavna crkva (SPC) postavljanjem metalne crkve na planini Rumiji ruši državu Crnu Goru. „Crkva na Rumiji je objekat za rušenje multietničke Crne Gore“, rekao je Krivokapić u intervjuu Radiju Crne Gore. „SPC ne poštuje Ustav ove zemlje, negira njene zakone, državu, crnogorsku naciju, to nema nigđe. To je nezamislivo“, rekao je Krivokapić i upozorio da mitropolit Amfilohije mora da odgovara pred sudovima zbog njegovih nedavnih izjava u vezi sa crkvom na Rumiji.

26. januar 2011. – Predsjednica Helsinškog komiteta za zaštitu ljudskih prava Srbije, Sonja Biserko smatra da je vlast Crne Gore reagovala „na adekvatan način“ time što je pokrenula pravosudni postupak protiv mitropolita Srpske pravoslavne crkve u Crnoj Gori, Amfilohija.

02. februar 2011. – Potpredsjednik Delegacije Evropskog parlamenta za saradnju sa zemljama jugoistočne Evrope, Jelko Kacin tražio je, na zasjedanju Komiteta za spoljne poslove Evropskog parlamenta, od izvjestioca za Crnu Goru Čarlsa Tanoka da osudi ponašanje mitropolita Amfilohija.

08. februar 2011. – Mitropolit Srpske pravoslavne crkve u Crnoj Gori Amfilohije održao je tajni sastanak u manastiru Ždrebaonik kod Danilovgrada, na kome je, u prisustvu ambasadora Srbije u Podgorci Zorana Lutovca, razgovarano o popisu stanovništva u Crnoj Gori, objavio je podgorički list „Vijesti“. Tom sastanku prisustvovali su i predstavnici prosrpskih političkih stranaka u Crnoj Gori, kao i predsjednik Srpskog nacionalnog savjeta, Momčilo Vuksanović. Sastanak sa Amfilohijem je održan u strogoj konspiraciji, a glavna tema razgovora bilo je dogovaranje strategije zajedničkog djelovanja uoči popisa stanovništva u Crnoj Gori, koji će biti održan u aprilu.

07. februar 2011. – Mitropolija Crnogorsko-primorska Srpske pravoslavne crkve ocijenila je da se u Crnoj Gori vodi „anti-crkvena kampanja u kojoj učestvuje jedan broj medija i pojedina iz vrha vlasti“, kao i da „sa mnogih adresa“ postoje pritisci uoči predstojećeg popisa stanovništva, zakazanog za 1. april. Poslije sastanka mitropolita Amfilohija sa starješinama manastira mitropolije apelovano je na pravoslavne vjernike i sve građane Crne Gore da se slobodno i „bez straha“ izjasne na predstojećem popisu koji je već „isuviše ispolitizovan“. Mitropolit i starješine manastira smatraju da je „najnovija kampanja protiv crkve u izvjesnoj vezi sa predstojećim popisom stanovništva“ i kao zlonamjerne su odbačene tvrdnje da Srpska pravoslavna crkva (SPC) „poziva na mržnju“. Mitropolit Amfilohije je početkom godine prokleo „sve one koji se usude“ da sruše limeni objekat na Rumiji, što je tužilaštvo okarakterisalo kao govor mržnje i protiv mitropolita je pokrenut prekršajni postupak.

03. februar 2011. – U tijesnoj konkurenciji sa 6 000 mladih huligana, titulu *Homofob 2010. godine* koju dodeljuje portal GayEcho.com, osvojio je Mitropolit Crnogorsko-primorski Amfilohije Radović. Radović je, nakon dvije nedelje i 1061 glasa posjetilaca GayEcho portala, osvojio titulu naj-homofoba, i to sa 27 odsto (282 glasa), saopšteno je na tom portalu. Mitropolitu će pobjedničku lentu uručiti prošlogodišnji *Homofob godine* i gradonačelnik Beograda Dragan Đilas. Amfilohije je nominovan za prestižno priznanje zbog svojih izjava prije i poslije beogradske Parade ponosa. „Drvo koje ploda ne rađa siječe se i u oganj baca“, poetski je najavio mitropolit ono što su njegovi mladi poštovaoci pod kapuljačama pokušali da sprovedu u djelo 10. oktobra 2010. To im, na veliku žalost nagrađenog Radovića, nije pošlo za rukom, ali su patriote sa štanglama kompenzovale neuspjeh demoliravši širi centar grada. Radović se i tada oglasio: „Evo, juče smo gledali kakav je smrad otrovao i zagadio prestoni grad Beograd, strašniji od uranijuma. Najveći smrad sodomski koji je ova savremena civilizacija uzdigla na pijedestal božanstva. I vidite, jedno nasilje, nasilje tih obezboženih i nastranih ljudi izazvalo je drugo nasilje. Pa se sad pitaju ko je kriv i tu đecu nazivaju huliganima“, osvojivši srca glasača i glasačica GayEcho portala. Još 23. jula 2000. Mitropolit Crnogorsko-primorski Amfilohije je govorio u emisiji „Djeca Apokalipse - djeca Otkrovenja“ na Radio Svetigori da je homoseksualnost u Crnoj Gori uvijek bila „nešto najsramnije“. Homoseksualnost je „nešto što je, pogotovo u Crnoj Gori, za Crnogorce, bilo sramno da se i pomisli a kamoli govori o tome, nešto što je najsramnije“.

05. mart 2011. – Postupajući u okviru zakonom propisane nadležnosti da prima i razmatra pritužbe zbog povrede odredaba Zakona o zabrani diskriminacije i daje mišljenja i preporuke u konkretnim slučajevima (član 33. stav 1. tačka 1. Zakona o zabrani diskriminacije „Sl. Glasnik RS“ br. 22/2009), povodom

govora mitropolita Amfilohija Radovića od 11. oktobra 2010. godine, koji su prenijeli mnogi mediji u Republici Srbiji, Poverenica za zaštitu ravnopravnosti Republike Srbije daje mišljenje: „U govoru mitropolita Amfilohija Radovića od 11. oktobra 2010. godine okupljenima u selu Klinci kod Luštice, koji su preneli mnogi mediji u Republici Srbiji izražene su ideje i stavovi koji predstavljaju kršenje zabrane govora mržnje koja je propisana članom 11. Zakona o zabrani diskriminacije“ („Sl. Glasnik RS“, br. 22/2009).

06. marta 2011. - Mitropolit Srpske pravoslavne crkve Amfilohije Radović nema namjeru da se izvini predstavnicima gej populacije u Srbiji, iako ga na to obavezuje zakon. Naime, preporuku povjerenice za zaštitu ravnopravnosti Nevene Petrušić, koja je naložila Amfilohiju da se javno izvini učesnicima Parade ponosa, jer je prekršio Zakon o zabrani diskriminacije, u SPC vide kao miješanje u unutrašnje stvari susjedne države. „Ne osudih grešnika nego grijeh, ono što unižava njihovo, moje i dostojanstvo drugih ljudi, a njihovo je da li će to da prime ili ne“, poručio je Amfilohije. „Svako ima pravo da živi kako smatra ispravnim, ali to ne znači da je taj način istinski pravi način. Ne može Crkva da prihvati nastranost, neprirodnost življenja kao princip življenja“. Na osnovu pritužbi građana, povjerenica za zaštitu ravnopravnosti analizirala je govor koji je Amfilohije održao dan nakon Parade ponosa 2010. i utvrdila da je tokom postupka utvrđeno da je mitropolit prekršio zabranu govora mržnje. Amfilohije Radović je bio dužan da u roku od 30 dana od prijema preporuka po njima i postupi. To je značilo da bi trebalo da se javno izvini, uzdrži od sličnih izjava i sastane se sa predstavnicima LGBT organizacija. U slučaju nepoštovanja preporuke, povjerenik može samo da mu izrekne opomenu.

28. mart 2011. – U državnu propagandu Srbije da se što više građana na predstojećem popisu u zemljama regiona izjasne kao

Srbi, kako bi se njihov broj potom koristio kao poluga u ostvarivanju različitih ambicija zvaničnog Beograda, uključila se i Srpska pravoslavna crkva. „Patrijarh srpski Irinej se obratio svim vjernicima pripadnicima srpskog naroda Srpske pravoslavne crkve da se na sljedećem popisu izjasne slobodno kao Srbi pravoslavne vjere“, prenosi đakon Ivica Čairović patrijarhove riječi. Dobar poznavalac crkvenih prilika Mirko Đorđević smatra da je neuobičajeno da se poglavar SPC oglašava po pitanju popisa, jer je dosadašnja praksa vrlo često ulogu crkve svrstavala u političku prostor. To se i u ovom slučaju nazire. „Ovde se na prvom mestu ima na umu Crna Gora i Bosna i Hercegovina, gde se upravo vodi politička bitka čak i oko popisa“, kaže Đorđević. To, nastavlja Đorđević, samo po sebi ne bi trebalo da bude predmet posebno pažnje, ali on tu vidi i zamku. „Odavno je poznato da su crkve na Balkanu i u Bosni i u Crnoj Gori i u Srbiji, uopšte sa nacionalnim predznakom i one se često više nego što bi trebalo upliću u konkretna politička zbivanja“. Miljenko Dereta iz nevladine organizacije Građanska inicijativa upozorava da to otvara prostor za brojne manipulacije: „Zašto se ne bi pozvali svi građani da se prijave, bez obzira da li su Srbi, Crnogorci, Makedonci, Hrvati, Bošnjaci. To da se crkva pojavljuje kao neko ko poziva Srbe da se povežu to je, rekao bih, jedna anahrona situacija u koju se ponovo crkva meša, što sasvim sigurno ne spada u njene ingerencije“. Pokušaj Vlade Srbije da se pod plaštom brige za sudbinu svojih sunarodnika u susjednim zemljama, zatraži konstitutivnost za Srbe u Hrvatskoj i Crnoj Gori, dočekale su oštre kritike i diplomatske note koje su upućene zvaničnom Beogradu.

„Svi oni kojima je srpstvo na duši a patriotizam na pameti pozvali su ovih dana Srbe pravoslavne vere da se na predstojećem popisu izjasne kao Srbi pravoslavne vere. Marketinške poruke kojima se već nedeljama mrcvare crnogorski građani na temu nekog od tri stuba identiteta za

potvrdu na popisu stanovništva, kreativno razigravaju različite kombinacije srbovanja u jeziku, veri i nacionalnom opredeljenju. U finalu, kako i priliči, stigao je ubedljivo najluđi slogan – Rađajmo se, množimo se i napunimo zemlju – autorsko čedo najnovijeg među srpskim biserima u regionu, nevladine organizacije Srpska medijska mreža. Predsednik ove sveže iznikle NVO posvećene ‘srpskim radio-talasma’ izvesni je Zoran Nikolić, nekadašnji novinar u podgoričkom listu „Dan“, a sada urednik radija „Bum“, inače dugogodišnji član izbornih štabova Nove srpske demokratije u raznim političkim trkama po Crnoj Gori. U svetlu aktuelnih prekograničnih korupcionaških afera, međutim, daleko je zanimljiviji podatak da Nikolić radi i u jednoj mešovitoj srpsko-srpskoj konsultantskoj firmi čiji su se vlasnici godinama kalili u političkom marketingu Srbije, naročito uspešno u vreme dok je sedištem u Nemanjinoj 11 u Beogradu stolovao Vojislav Koštunica. Uz Srpsku medijsku mrežu u kampanji za srpsko razmnožavanje i izjašnjavanje na crnogorskom popisu učestvuju i Radio „Bum“ te „Srpski jug“, časopis za književnost, umjetnost i kulturu Društva srpskih književnika Crne Gore i Hercegovine – koji u najnovijem broju donosi besedu Gojka Đoga i druge priloge zanimljive ljubiteljima pisane reči. Zasebnu kampanju vodi, prošle godine osnovan, ogranak Matice srpske, sa dva televizijska spota kojima se ‘Srbi hrabre da odgovorom na popisnicu sačuvaju identitet’. Za razliku od Srba jezičke orijentacije, Srbi nebeskog porekla težište stavljaju na crkveni identitet. Tako će tezu da je izjašnjavanje o članstvu u ovom ili onom etničko-verskom taboru – pitanje od kosmičke važnosti, potvrditi konačno i Mitropolija Crnogorsko-primorska, koja je u svom saopštenju naglasila građansku obavezu čuvanja ‘obraza i duše’. Večne paklene muke očekuju sve one koji se na popisu budu izjasnili „neodređeno kao ‘vjernik’, kako nažalost sugerišu pojedini instruktori Monstata, ili s nekim nacionalnim ili bilo kakvim drugim dodatkom, kako

sugerišu neki političari“, jer će biti svrstani u druge religiozne grupe i time „lišeni iskazivanja svog stvarnog vjerskog identiteta“, upozorava Amfilohijeva mitropolija. Mitropolija SPC je ovome priložila i svetovni „argument“: „Naime, prema uputstvima Ujedinjenih nacija i Evropske zajednice samo postoje i priznaju se vjeroispovijesti: pravoslavna, katolička, protestantska, islamska itd. pa se tako treba i pisati i izjašnjavati, bez obzira na nacionalnu ili neku drugu pripadnost“. (Milica Jovanović, e-novine, 31. mart 2011)

28. mart 2011. – „Crnogorsku naciju nije stvorio Bog nego je ona plod ljudskih sujeta i slabosti, a generalno je tvorac crnogorske nacije đavo u suštini stvari“, rekao je iguman manastira Dajbabe, protosinđel Nikodim (Bogosavljević) Srpske pravoslavne crkve u Crnoj Gori u emisiji „Pitajte sveštenika“ Radija Svetigora. Na pitanje slušaoca kako se izjasniti na sljedećem popisu stanovništva u slučaju ako se otac u porodici izjašnjava kao Crnogorac, a sinovi kao Srbi, a ima i razmirica u porodici, Nikodim je rekao da je situacija teška, ali ne nerješiva. On je rekao da je upravo „našoj crkvi“ dat dar blagodeti svetog duha kojim možemo razlučivati, rasuđivati i tražiti najpovoljnije rješenje za složene situacije koje stvarnost nameće. „Pravoslavna crkva nikad ne može da blagosilja ono što nije stvorio bog, a definitivno crnogorsku naciju nije stvorio bog nego je ona plod ljudskih sujeta i slabosti, a generalno je tvorac crnogorske nacije zapravo đavo u suštini stvari“, kazao je Nikodim.

28. mart 2011. – Više državno tužilaštvo je ocijenilo izjavu igumana manastira Dajbabe protosinđela Nikodima datu Radiju Svetigora i našlo da se radi o govoru mržnje, jer se izgovorenim riječima „crnogorska nacija je produkt ljudskih sujeta i slabosti, a generalno je tvorac crnogorske nacije zapravo đavo u suštini stvari“, vrijeđaju nacionalna osjećanja pripadnika crnogorske nacije.

07. april 2011. – Srpski patrijarh Irinej je u intervjuu za Novosti kazao da je SPC u Crnoj Gori na velikim iskušenjima.

„Ne možemo da utičemo na želju nekih da se stvori crnogorska nacija, ali imamo obavezu da reagujemo na pokušaj stvaranja crnogorske crkve. To nije nikakva crkva“, smatra Irinej.

17. april 2011. – „Samovoljno postavljanje krsta i raščišćavanje temelja crkve na Svetom Stefanu koje su, uprkos zabrani, izveli građani Budve, predvođeni sveštenstvom beogradske patrijaršije, nasilan je akt, kojim se podstiču nemiri“, ocijenio je predstavnik Crnogorske pravoslavne crkve (CPC) Stevo Vučinić. Više stotina građana Svetog Stefana, Paštrovića, Budve i Bečića, počeli su u subotu obnovu crkve svetog Aleksandra Nevskog iz 15. vijeka, na terasi Grada-hotela Sveti Stefan. Oni su, u svetoj litiji, koju su predvodili sveštenici Mitropolije Crnogorsko-primorske, nosili tri metra visok metalni krst i građevinski materijal.

21. april 2011. – Ulaz u Sveti Stefan blokiralo je 40 budvanskih policijaca i podgorički specijalci u 10 džipova, dok se sve veći broj mještana okupljao ispred grada – hotela, spremnih da spriječe rušenje dograđenog dijela hrama Svetog Aleksandra Nevskog. Mještani su najavili da su spremni da naprave živi zid kako bi spriječili inspekciju da sruši dio hrama. „Biće krvi do koljena, samo neka pokušaju da poruše. Neka vidi Crna Gora kako je ministar započeo turističku sezonu“, poručili su mještani.

28. april 2011. – Vlada Crne Gore raspravljala je o mogućnosti da sporna crkva na Svetom Stefanu ipak bude obnovljena, ali tako što bi se to izvelo pod patronatom države i što bi značilo da bi ona bila otvorena i za vjernike Crnogorske pravoslavne crkve. Ministarstvo održivog razvoja pripremilo je za sjednicu Vlade materijal kojim se predlaže da se formira Komisija koja bi pronašla održivo rješenje. „Jedna od mogućnosti je da to bude na način što bi država obnovila crkvu, koja bi bila u vlasništvu ‘Budvanske rivijere’, kao i ostale dvije crkve na Svetom Stefanu“. Rješenje o rušenju donijela je Vlada, ali je njegovo sprovođenje odloženo nakon dogovora premijera Igora Lukšića

i mitropolita Amfilohija da se gradilište zapečati do pribavljanja dozvola. „Mi više ne možemo da garantujemo mir na Svetom Stefanu, jer ukoliko se to desi situacija će izmaći kontroli, znajući trenutno raspoloženje među narodom“, rekao je paroh Siniša Smiljić. Potpredsjednik Savjeta Mitropolije CPC, Stevo Vučinić, kazao je agenciji MINA da je zabranjeno podizati spomenike u bilo kom obliku, „uključujući i spomen-objekat osobi koja je simbol gubitka slobode i nezavisnosti i onoj koja je u istoriji Crne Gore imala negativnu ulogu“. On je rekao da je takvu ulogu u crnogorskoj istoriji imala kraljica Marija Karađorđević, čija je zadužbina, kako je pojasnio, crkva Aleksandra Nevskog. „Porodica Karađorđević je čak i simbol međuratne okupacije i propasti Crne Gore. Članom 2 istog Zakona, objašnjeno je da je spomen-objekat između ostalih oblika i zadužbinski objekat, što je bez sumnje crkva Aleksanda Nevskoga“, naveo je on. Vučinić smatra da bi svaki dogovor crnogorske vlade sa Odborom za obnovu zadužbne Karađorđevića i mitropolitom Amfilohijem u pitanju obnove te zadužbine bio protivzakonit akt uperen protiv ustavnog poretka sopstvene države. „Pokušaj obnove crkve, zadužbine kraljice Marije protivzakonski je akt čiji je cilj veličanje okupatora i okupacije Crne Gore i vrši se u korist beogradskog režima“, naveo je Vučinić, dodajući da je istim zakonom propisano da će organizator podizanja spomen-obilježja biti kažnjen kaznom zatvora do tri godine.

14. maj 2011. – Mitropolija Crnogorsko-primorska započela je novi poslovni poduhvat – pored vođenja neoporezovanog biznisa preko hotela „Podostrog“ i raznih drugih ugostiteljskih objekata, uskoro kreće u gradnju stambeno-poslovne zgrade, na jednoj od najatraktivnijih lokacija u Podgorici. Ta vjerska organizacija, luksuznu petospratnicu, vrijednu oko sedam miliona eura, sa 51 stanom, dva nivoa podzemnih garaža i prizemljem predviđenim za poslovne prostore, ukupne površine od oko 10.000 kvadrata, gradiće nadomak crkve Sv. Đorđa, na mjestu

nekadašnjih crkvenih baraka koje su izgorjele u požaru. Ukupna građevinska površina nadzemnih etaža iznosiće 7.546 kvadrata, a podzemnih 2.375.

12. maj 2011. – Mitropolit Amfilohije je rekao u emisiji „Načisto“ TV Vijesti da je mimo njegovog znanja MCP registrovana 2006. godine u Beogradu, ali i bez saglasnosti Sinoda SPC. „Baš ću da pitam ministra vjera Šijakovića (Bogoljuba) da li je to tačno. Ako je to tačno, neka me briše. Crkva to nije tražila, Mitropolija to nije tražila, Sinod to nije tražio“, kazao je poglavar SPC u Crnoj Gori. Dodao je da takav zahtjev nikada nije podnio, ali da je moguće da je „neko, u tom kontekstu, sve eparhije SPC koje postoje u svijetu potpuno nerazumno registrovao“. „Ja se nijesam registrovao. Ja ne znam. To je neko drugi. Ako je to uradio bivši ministar vjera Srbije, onda je to protivzakonito. Nema nikakvog razloga da se registrujem bilo gdje... Taj zahtjev nisam podnio. Nikada nisam niti ću ikada“, kazao je Amfilohije. Mitropolija nema tolike prihode kako se spekuliše u javnosti i suma od dva i po miliona na godišnjem nivou, prema njegovim riječima, ne predstavlja bogatstvo: „Imali smo eparhijski savjet. Ne znam da li je prelazilo 500.000 eura. A sve skupa i crkvene opštine i manastiri u Crnoj Gori, ne vjerujem da prihoduju više od dva, dva i po miliona. To nije bogatstvo“. Kasnije, nakon što je utvrđeno da je MCP registrovana u Beogradu, protojerej-stavrofor Velibor Džomić je rekao da, s obzirom na to da niko iz Mitropolije Crnogorsko-primorske nije ni podnio zahtjev za upis u Registar crkava i verskih zajednica Ministarstva vera Srbije, nema nikakvog razloga da bilo ko iz te vjerske organizacije podnosi zahtjev za brisanje iz registra.

22. maj 2011. – Predsjednik DPS-a, Milo Đukanović, poručio je da je, u cilju prevazilaženja tradicionalnih podjela, odgovorno podsticati pravoslavne vjernike u Crnoj Gori da krenu putem objedinjavanja i dostizanja pune organizacione samostalnosti pravoslavne crkve.

15. jun 2011. – „Izjava patrijarha Srpske pravoslavne crkve Irineja, u kojoj, ponovo negira postojanje crnogorskog naroda, dokazuje da u Crnoj Gori nije moguće formirati ujedinjenu pravoslavnu crkvu“, poručuje Stevo Vučinić potpredsjednik Savjeta mitropolije CPC. Vučinić smatra da je izjava Irineja očekivana, jer je on na čelu svetosavske crkve, a svetosavlje je, kako kaže, politička ideologija koja ima za cilj unifikaciju pravoslavnih prostora. „Izjava gospodina Irineja je očekivana zato što je on patrijarh svetosavske crkve i to je krunski dokaz da je ta crkva po svoj suštini srpska, da je ona lojalna državi Srbiji, da više ne pokušavaju da na neki način interpretiraju i da pokušaju da prave ujedinjenu pravoslavnu crkvu koja niti postoji u svijetu, niti je moguća u praksi. To je krunski dokaz svim onima i premudroj vlasti da shvati da nije moguće napraviti pravoslavnu crkvu u Crnoj Gori nego samo može da bude ili srpska ili crnogorska. Naravno mi smatramo da to treba da bude crnogorska“, kazao je Vučinić.

03. jun 2011. – Srpska pravoslavna crkva dodijelila je orden Svetog kralja Milutina preduzeću „Mat kompani“, čiji su prvi vlasnici Duško i Darko Šarić, u znak zahvalnosti što su bili među najvažnijim donatorima za izgradnju nedavno osveštanog hrama u Pljevljima. Protiv Darka i Duška Šarića je podignuta optužnica zbog umješanosti u aferu krijumčarenja droge iz Latinske Amerike.

10. jun 2011. – Predsjednik Crne Gore Filip Vujanović ocijenio je kao „zabrinjavajući“ stav patrijarha Srpske pravoslavne crkve Irineja o crnogorskoj naciji, odnosno o negiranju Crnogoraca kao nacije. „Stav Irineja je zabrinjavajući. Irinej ne može da osporava crnogorsku naciju. Svako osporavanje je uvreda za Crnogorce“, rekao je Vujanović u intervjuu podgoričkoj televiziji IN.

12. jun 2011. – Mitropolija Crnogorsko-primorska Srpske pravoslavne crkve organizovala je u noći između subote i nedjelje

pohod – litiju na vrh planine Rumije, gdje je 2005. godine helikopterima vojske tadašnje Srbije i Crne Gore postavljena limena crkva. Litija je krenula iz Bara u dva sata poslije ponoći, a rano ujutro služena je liturgija u crkvi na vrhu Rumije. Na poziv Mitropolije da se pridruže pravoslavnim vjernicima, nije su se odazvali katolici i muslimani jer nijesu zainteresovani i zbog nepovjerenja u dobre namjere Mitropolije za učešće u litiji. Vjernici SPC, katolici i muslimani, izlazili su na Trojičindan na vrh Rumije, koji smatraju zajedničkim svetim mjestom. Ta tradicija je prekinuta prije šest godina kada je Mitropolija SPC samovoljno na vrh planine postavila svoju crkvicu. Državni organi Crne Gore ranije su najavili da će metalna crkva na Rumiji biti uklonjena. Na takve prijetnje, mitropolit Amfilohije je na Božić odgovorio da ako do toga dođe, može se desiti da bude srušena i neka džamija. Pravoslavci su i ove godine na Rumiju iznijeli krst Svetog Jovana Vladimira.

11. februar 2012. – Više sveštenih lica iz crkava i manastira u pljevaljskoj opštini moraće da napusti Crnu Goru do 15. februara. SPC nije dostavila dokaz da je registrovana i da ima „svojestvo pravnog lica“. Izdavanje dozvole odbijeno je protejerejima Ognjenu Perkoviću, Nikoli Oliću, Saši Janjiću, Darku Joviću, Borivoju Pantiću i arhimandritu Leonidu. Oni bi po nalogu policije morali da napuste Crnu Goru do 15. februara. Pošto su njihove žalbe odbijene, crkvene vlasti su pokrenule postupak pred Upravnim sudom, ali taj proces, po svemu sudeći, neće odložiti izvršenje... MUP Crne Gore je saopštio 21. juna, da „u postupku za odobrenje privremenog boravka, shodno Zakonu o položaju vjerskih zajednica, podnosioci zahtjeva ne poštuju obavezu prijave osnivanja i prestanka rada vjerske zajednice, njenog organa ili organizacije“.

1. maj 2012. – Mitropolit Crnogorsko-primorski Amfilohije sugerisao je vlastima Crne Gore da državu registruju kod Srpske pravoslavne crkve SPC. Amfilohije je poslije liturgije u

Manastiru Svetog Dimitrija kod Danilovgrada za slavskom trpezom kazao da se „moli bogu da prosvijetli“ lidera vladajuće Demokratske partije socijalista DPS, Mila Đukanovića, jer on i „njegova vlast progone crkvu i traže od svete, drevne crkve svetosavske, da se registruje“, saopšteno je iz MPC. „Ako ne želi da se registruje, neka ne ponižava Crkvu“, poručio je Amfilohije.

4. maj. 2012. – „Pitali su me šta mislim o ulasku Crne Gore u NATO pakt, pa sam ja rekao, i to ponavljam, da u evropsku zajednicu, naravno, treba ući, zajedno živjeti sa svim evropskim narodima, ali što se tiče NATO pakta, tu stvari stoje drugačije“ kazao je mitropolit Amfilohije nakon liturgije u Donjem Grblju. U ime demokratije i ljudskih prava, kazao je Amfilohije, NATO pokazuje plodove koji nimalo ne mirišu ni na demokratiju ni na zaštitu ljudskih prava nego upravo obratno. On je objasnio da ti plodovi pokazuju da se iza tog militarističkog sistema, na ovaj ili na onaj način, skriva isti onaj duh koji je u toku Drugog svjetskog rata „zalio svijet krvlju“.

30. maj. 2012. – Od posljednjeg ročišta Mitropolitu Crnogorsko-primorskom Amfilohiju zbog optužbi za govor mržnje prošlo je devet mjeseci. To što se na nastavak suđenja čeka toliko, jer nema odgovora na zahtjeve odbrane za izuzeća, za potpredsjednika Udruženja pravnika Crne Gore Željka Tomovića je neouobičajna praksa. Tomović smatra da tim odugovlačenjem odbrana ide na jedno - da slučaj zastari.

17. jun. 2012. – Mitropolit Crnogorsko-primorski Amfilohije zatražio je da, povodom 200-te godišnjice rođenja Petra II Petrovića Njegoša, bude obnovljena crkva Svetog Petra Cetinjskog na Lovćenu. „Obraćamo se i premijeru Igoru Lukšiću, tražimo i zahtijevamo, molimo i nadamo se, da će to biti ispunjeno u mjeri razuma i probuđene savjesti da se povodom 200-te godišnjice rođenja Petra II Petrovića Njegoša, koji se rodio 1813. godine, obnovi i crkva Svetog Petra Cetinjskog na Lovćenu“, kazao je mitropolit Amfilohije.

17. jun. 2012. - Predsjednik Crne Gore Filip Vujanović saopštio je da je Mitropolitu Crnogorsko-primorskom Amfilohiju rekao da o obnovi crkve Svetog Petra Cetinjskog na Lovčenu može odlučivati samo Vlada Crne Gore.

30. oktobar. 2012. - Mitropolit Crnogorsko-primorski Amfilohije ocijenio je da bi oduzimanje imovine Srpskoj pravoslavnoj crkvi u Crnoj Gori predstavljalo bezuman i antievropski čin, dodajući da je usvajanje novog zakona o vjerskim organizacijama nasušna potreba. On je podsjetio da je pravoslavna crkva u vrijeme kraljevine Crne Gore bila državna vjera.

25. jul. 2012. – Mitropolit Crnogorsko-primorski Amfilohije se usprotivio svođenju vjera na vladinu kancelariju u Srbiji i tražio da ta odluka bude još jednom preispitana. Kao razlog za svoje protivljenje naveo je to što je srpsko ministarstvo vjera do sada pomagalo crkve i bogoslovije u Crnoj Gori, „koje nemaju podršku vlade te države“. Ukidanjem pomoći iz Srbije, SPC u Crnoj Gori, prema njegovom mišljenju, bila bi stavljena u težak finansijski položaj. Na Amfilohijeve nedoumice oko ukidanja Ministarstva vera odgovorio je, vladika bački Irinej Bulović, koji je Amfilohija optužio da ne razumije problematiku o kojoj govori.

15. jul. 2012. – „U Boga se nadam da Crna Gora neće u NATO, koji nas je bombardovao“, kazao je mitropolit Amfilohije. Amfilohije smatra da bi Crna Gora, ulaskom u NATO, samo postala šraf u toj militarističkoj organizaciji koja, kako je naveo, danas vrši nasilje nad svijetom. „Zar treba da pomognemo da se ‘tomahavci’ i bombe pretoče u raonike i druge alatke za obradu zemlje i unapređenje društva i ljudske zajednice“, kazao je mitropolit Amfilohije nakon osveštanja hrama Svetih vračeva Kozme i Damjana u mjestu Ratiševina, kod Herceg Novog.

09. januar 2013. – Mitropolit Crnogorsko-primorski Amfilohije je, u besjedi prilikom liturgije u manastiru Morača, na drugi dan Božića, kazao da se bezbožni, demonski duh ponovo pojavljuje među nama, taj duh koji je srušio crkvu na

Lovćenu, isti taj duh bi sada da ruši i crkvu na Rumiji. „Ko traži da se sruši crkva Svete trojice na Rumiji? Nevjernici, vođeni lažnom idejom. Da sruše crkvu koja je na tom mjestu više od deset vjekova. Srušili bi je Turci, a sad oni nastavljaju turski zločin. Napravljen je strašan zločin kada je srušena crkva Svetog Petra Cetinjskog na Lovćenu. Lovćen je urnisan, najstrašniji je onaj tunel koji je razorio utrobu Lovćena. Taj duh koji ruši svetinje spreman je da ruši svetinju ljudskog bića i ljudskog života“, naglasio je mitropolit Amfilohije, ističući da je zadovoljan što je u manastiru veliki broj djece koja su blagoslovena krenula pravim putem.

07. decembar 2012. – Mitropolit Amfilohije inicijator je ideje da Sinod Srpske pravoslavne crkve zauzme oštar stav prema postojećoj politici Vlade Srbije prema Kosovu. On je prije nekoliko dana na sjednicu Sinoda došao sa takvim zahtjevom, ali i s inicijativom da se predsjedniku Srbije Tomislavu Nikoliću preda dokument poput memoranduma SPC o KiM. U javnosti je objavljeno *pismo SPC*, odnosno memorandum u kome se u osam tačaka državni vrh poredi sa „euroslinavcima“, gdje se navodi da su pojedine partije izdale glasače jer više nijesu nacionalne orijentacije. Crkveni velikodostojnici su predsjedniku predali stav Sinoda, ali znatno ublažene retorike. Kao malo puta do sada, u Patrijaršiji su se, međutim, mogle čuti dvije verzije odakle je pismo koje je dospjelo u javnost i ko ga je pisao. Prema prvoj – optužujuće, kritičko i ultimativno pismo u kome se traži da državni vrh odmah raskine sve sporazume – pripada mitropolitu Amfilohiju. Prema drugoj verziji, mitropolit je došao na sjednicu Sinoda takođe sa zahtjevom da se Crkva – jasno deklarise. Međutim, nije došao sa pismom, već je ono sublimacija stavova izrečenih na sjednici Sinoda na kojoj se mitropolit istakao. Svi ti stavovi i navodi su pretočeni u zapisnik, a potom i „prečišćen“ tekst koji je uručen Nikoliću.

5. januar 2013. – Direktor Foruma Progres, Zdravko Cimbaljević božićnu poslanicu mitropolita Amfilohija nazvao je govorom mržnje i kazao da očekuje reakciju države koja bi već jednom trebalo da omogući poštovanje ljudskih prava i sloboda. On kaže i da ga posebno zabrinjava što Amfilohije šalje netolerantne poruke kad vjernici slave ljubav i saosjećanje među ljudima. Mitropolit Crnogorsko-primorski Amfilohije je u božićnoj poruci naveo da današnja „seksualna sloboda“ vodi ka porobljavanju čovjeka seksualnim nagonima. „Ova revolucija novog (prastarog) paganskog totalitarizma obesmišljuje osveštanu svetinju braka, razara porodicu, ukida monogamiju, u ime individualnog polnog zadovoljstva pretvara materinu utrobu iz radionice života u radionicu smrti, legalizuje sve seksualne izopačenosti, od sodomije do pederastije“, saopštio je Amfilohije.

26. januar 2013. – U hramu Hristovog Vaskrsenja u Podgorici održana je Svetosavska akademija u organizaciji Mitropolije Crnogorsko-primorske, kojoj je prisustvovao mitropolit Amfilohije. On je, između ostalog, kritikovao crnogorsku vlast zbog priznanja nezavisnosti Kosova, posebno njeno obrazloženje da je to bila mudra odluka. „Ima onih u Crnoj Gori koji se hvale kako su najveći domet svoje mudrosti dostigli kada su priznali takozvano nezavisno Kosovo. Lažu, mi smo svjedoci da lažu“, kazao je mitropolit Amfilohije. „Tako je mala Crna Gora postala jedno od rijetkih mjesta na svijetu, gdje nijednoj gluposti, ma koliko bila velika, ne može biti tijesno“, kazao je Vladimir Božović, profesor Univerziteta Crne Gore i predsjednik Upravnog odbora Matice srpske u Podgorici.

2. februar 2013. – Mitropolit Crnogorsko-primorski Amfilohije kazao je da nije mogao svjedočiti u Hagu na poziv Slobodana Miloševića zbog stava nadležnih u crkvi da to ne bi bilo dobro za njega kao mitropolita, iako mu je, kako je rekao, srce suprotno govorilo. „Moram da se ispovijedim danas. Slobodan me je iz Haga pozvao da budem njegov svjedok.

Izvinio sam se, nijesam mogao, iako mi je srce govorilo da to treba da poštujem. Nijesam mogao, jer su mi nadležni u crkvi rekli da to ne bi bilo dobro za mene kao mitropolita crnogorskog“, kazao je Amfilohije.

12. mart 2013. – „Predsjednik Skupštine Crne Gore Ranko Krivokapić iznio je više neistina i grubo dezinformisao poslanike Evropskog parlamenta. Na sastanku sa članovima Odbora za međunarodne odnose EP Krivokapić je kazao da Srpska pravoslavna crkva predstavlja problem, jer ne priznaje državost Crnoj Gori jer ne želi da se registruje kao sve ostale vjerske zajednice“, naveo je Mitropolit Crnogorsko-primorski Amfilohije u pismu upućenom komesaru za proširenje i politiku susjedstva Evropske unije Štefanu Fileu i predsjedniku Odbora za međunarodne odnose EP Elmaru Broku.

30. mart 2013. – Mitropolit Crnogorsko-primorski Amfilohije kazao je da je Kosovo epicentar sukoba dobra i zla i da je Evropa na Kosmetu bombardovanjem 1999. godine pokazala svoj osvajački nagon. „Evropa je na Kosovu, bombardovanjem 1999. godine, po ko zna koji put pokazala svoj osvajački nagon, već viđen u krstaškim, austrougarskim i nacifašističkim pohodima. Sve te pohode pravdali su navodnim svetim ciljevima, a tragovi im smrde nečovještom“, rekao je Amfilohije na tribini u Podgorici na temu „Kosovo – zločin bez kazne“.

26. april 2013. – Prvi potpredsjednik Vlade Srbije Aleksandar Vučić kazao je da se srpska Vlada ne miješa u to šta Srpska pravoslavna crkva radi. SPC radi i misli da može da vlada u Srbiji. „Što se tiče stava SPC, šta god da kažem ići će protiv nas. Ali, imam jednu rečenicu - mi se ne miješamo u to šta SPC radi i misli, ali čitajući saopštenje Sinoda SPC bio sam veoma razočaran, jer sadrži političke kvalifikacije koje su neistinite“, rekao je Vučić. „U ovoj zemlji možete i vi da vladate, nemam ništa protiv da gospodin Amfilohije izađe na izbore i pobijedi, ali prije nego što se to desi neće voditi politiku ove zemlje“, poručio je Vučić.

26. april 2013. – Mitropolit Crnogorsko-primorski Amfilohije smatra da kritike koje je iznio povodom Briselskog sporazuma Beograda i Prištine ne predstavljaju miješanje u državnu politiku Srbije. Međutim, sociolog religije Mirko Đorđević smatra, da ocjene Srpske pravoslavne crkve imaju političku dimenziju zbog čega opravdava i oštre reakcije vrha Srbije. To što je Briselski sporazum Beograda i Prištine ocijenio kao ponižavajući dokument kojim je priznato nezavisno Kosovo mitropolit Amilohije ne vidi kao miješanje u državnu politiku Srbije. „Neka mitropolit Amfilohije i crkva skinu mantije, istaknu listu i idu na izbore, neka budu politička partija, a ne crkva. Pozadina je, čini se, jasna. Crkva u vezi sa Kosovom hoće da igra rukovodeću ulogu, a država se konačno odlučila na potez koji otvara neke druge perspektive. Država je, do sada, tetošila crkvu, obasipala je privilegijama, ali sada, kada je crkva povukla ovakav politički potez, odnosi su dovedeni do maksimuma zategnutosti. Potpuno je opravdana reakcija Vučića jer državni vrh ne može nazad. Mora da otvara perspektive opstanka države i pomirenja Srba i Albanaca“, smatra Đorđević.

8. maj 2013. – Mitropolit Crnogorsko-primorski Amfilohije izjavio je da će Saboru Srpske pravoslavne crkve podnijeti inicijativu da Petar II Petrović Njegoš bude proglašen svecem. „Mene od SPC-a ništa ne može iznenaditi, pa da i Njegoša proglaše svetiteljem. To nije padalo na pamet nikome na crnogorskom prostoru od Njegošove smrti. Srpska crkva to može uraditi, ali to je zaista suprotno istorijskim činjenicama, jer Njegoš je bio najmanje mitropolit, a najviše svjetovni vladar“, istakao je istoričar Novak Adžić za Radio Antena M.

8. maj 2013. – Na redovnom majskom zasijedanju Svetog arhijerejskog Sabora Srpske pravoslavne crkve raspravljajući se o prijedlogu da Petar II Petrović Njegoš bude proglašen za sveca. Mitropolit Amfilohije je rekao za Politiku da se o tom prijedlogu dugo govorilo. „Da ne kažem, od Njegošove smrti. Sa

strahopoštovanjem su o njemu, kao svetom čovjeku, govorili ranije mitropoliti i narod kroz istoriju“, kaže Amfilohije koji će lično, kao Mitropolit Crnogorsko-primorski, podnijeti ovu inicijativu Svetom arhijerejskom Saboru.

10. maj 2013. – Mitropolit Srpske pravoslavne crkve Amfilohije održao je moleban za Kosovo i Metohiju. „Molimo se za upokojenje Vlade i Skupštine i da im se oprostí svaki grijeh“, poručio je Amfilohije. Na mitingu su bili Vojislav Koštunica, Amfilohije Radović, vladika Atanasije Jeftić, Velibor Džomić, Bora Đorđević, Matija Bečković, Miodrag Perunović bivši prvak u boks, Vladeta Janković, Slobodan Samardžić, Milorad Vučelić...

10. maj 2013. – Patrijarh Irinej ogradio se u svoje ime i u ime SPC od svih izjava i činjenja Mitropolita Crnogorsko-primorskog Amfilohija i penzionisanog vladike Atanasija Jeftića na protestu na beogradskom Trgu republike protiv Briselskog sporazuma vlada Srbije i Kosova. „Mitropolit Amfilohije me je pitao da služi moleban u hramu i ja sam se sa tim saglasio. Sve drugo što je činjeno van hrama je njegova lična stvar i njegov lični istup iza kojih ne stojim ni ja, ni Sinod, ni Crkva“, rekao je patrijarh Tanjugu. Nema dileme da je Mitropolit Crnogorsko-primorski Amfilohije, na protestu protiv Briselskog sporazuma, jasno izrekao molitvu za upokojenje legalne i legitimne vlade i parlamenta kao najvišeg tijela zemlje, što je ne samo teološki nemoguće, već nedopustivo i predstavlja kršenje kanona, slažu se vjerski analitičari.

13. maj 2013. – „Mitropolit Crnogorsko-primorski Amfilohije se ogriješio o crkvene kanone, ali i načinio do sada nezapamćen presedan u molitvenom kontekstu ne samo mijenjanjem riječi, već zloupotrijebivši dio u molitvi za stradale na Kosovu jer je na njihovo mjesto stavio politiku i kletvu“, kazali su beogradskom Blicu u Patrijaršiji.

16. maj 2013. – Mitropolit Crnogorsko-primorski Amfilohije je u intervjuu za Radio-televiziju Republike Srpske ocijenio

neprihvatljivim način na koji se tretira Srebrenica, te odnos aktuelnog rukovodstva države Srbije prema mjestu gdje je u julu 1995. godine ubijeno više od 8.000 bošnjačkih muškaraca i dječaka. Amfilohije smatra neprihvatljivim to što se od Srebrenice stvara simbol veći i od Dahaua i Aušvica. Pored toga što je Srebrenicu nazvao „nesrećom“, Amfilohije tvrdi da se aktuelnim tretiranjem Srebrenice pripremaju novi pokolji, podsjećajući na događaje iz Drugog svjetskog rata, zločine Handžar-divizije i ustaških jedinca nad Srbima.

19. maj 2013. – Svečanim liturgijskim unošenjem ikone Petra II Petrovića Njegoša u Cetinjski manastir, na Cetinju je, na nivou Mitropolije Crnogorsko-primorske, 19. maj ustanovljen kao datum praznovanja Njegoša kao svetitelja Crkve Božje. U liturgijskoj propovijedi mitropolit Amfilohije je rekao da je i Petar II Petrović Njegoš, poput mironosilaca, Svetog Save i svog strica Svetog Petra Cetinjskog, svjedok Hristovog Vaskrsenja. „Poput njih, nesumnjivo je svjedok Hristovog vaskrsenja i Sveti Mitropolit Petar Drugi, Cetinjski pustinjač i Lovčenski tajnovi-dac. Tako je već napisano na njegovoj ikoni koju ovdje vidite, liturgijski unijetu na ovaj sveti dan u hram Roždestva Presvete Bogorodice Cetinjskog manastira“, kazao je Amfilohije.

19. maj 2013. – Članovi Savjeta Javnog servisa RTCG, Vojo Banović, Draško Đuranović i Branko Banjević reagovali su na prilog emitovan u drugom dnevniku ove televizije, u kojem je, kako su naveli, Mitropolitu Crnogorsko-primorskom Amfilohiju (Radoviću) omogućeno da „ratni zločin i genocid u Srebrenici pokuša da opravda kao navodnu osvetu za zločine počinjene nad Srbima“, piše Pobjeda.

27. jun 2013. – Pedofili i homoseksualci su dio iste priče, smatra Mitropolit Crnogorsko-primorski Amfilohije. „Oprostite, grijeh je grijeh. Možete ga nazvati kako hoćete, U suštini ista priča. Biblijski, evanđelski i hrišćanski gledano to je potpuno ista priča“, tvrdi Amfilohije.

28. jun 2013. – „Nemogućnost većine u Saboru Srpske pravoslavne crkve SPC da shvati Njegoša je jedan od razloga zbog kojih je kanonizacija crnogorskog vladara i vladike skinuta sa dnevnog reda“, kaže Mitropolit Crnogorsko-primorski Amfilohije. Bez obzira na to, on ga naziva svecem. Amfilohije je u emisiji „Živa istina“ na Atlas TV istakao da se partijarh Irinej poistovjetio sa crkvom kada je rekao da priča o proglašenju Njegoša za sveca liči na Crnogorce ali da ne obavezuje crkvu. „Neka mi oprostí moj patrijarh koga ja veoma poštujem, ali se on tom izjavom, o kojoj nije razmišljao, poistovjetio sa crkvom. Niti sam ja crkva, niti je on crkva, niti je Sabor crkva. Narod je crkva“, kazao je Amfilohije.

19. jul 2013. – Patrijarh Ruske pravoslavne crkve (RPC) Kiril uručio je poglavaru Srpske pravoslavne crkve Irineju, Mitropolitu Crnogorsko-primorskom Amfilohiju i članovima delegacije SPC-a, ordenje „u spomen na napore na dobro Svete Crkve u vezi sa 1025-godišnjicom krštenja Rusije“.

01. avgust 2013. – „Ne daj Bože da bude Parade ponosa u Podgorici, nadam se da će ljudi shvatiti da je to jedna besmislena priča“, kazao je Mitropolit Crnogorsko-primorski Amfilohije Radović komentarišući nedavno održanu Povorku ponosa u Budvi. „Nikada nijesam rekao da je to Parada ponosa, nego srama sa svim poštovanjem prema tim ljudima“, istakao je Amfilohije.

25. septembar 2013. – Država je spremna da u okviru svojih aktivnosti maksimalno pomogne obilježavanju 1700-godišnjice Milanskog edikta i osvećenju Sabornog hrama Hristovog Vaskrsenja u Podgorici, poručio je predsjednik Filip Vujanović Mitropolitu Crnogorsko-primorskom Amfilohiju. U Podgorici je održan sastanak Počasnog odbora za obilježavanje 1700-godišnjice Milanskog edikta u okviru kojeg će se izvršiti osvećenje Sabornog hrama Hristovog Vaskrsenja u Podgorici. „Mitropolit Crnogorsko-primorski Amfilohije je u ime Mitropolije obavijestio članove odbora o aktivnostima

Mitropolije povodom obilježavanja 1700. godina Milanskog edikta i osvećenja Sabornog hrama Hristovog Vaskrsenja u Podgorici. Iskazao je uvjerenje da će ove pripreme obezbijediti da ovaj jedinstveni događaj u pravoslavlju Crne Gore, po vrijednosti i značaju i crkvenim veledostojnicima koji će biti prisutni, bude primjeren njegovom istorijskom mjestu u pravoslavlju Crne Gore. Iznio je i očekivanje da država pruži maksimalnu podršku i pomoć u organizaciji ovog značajnog skupa“, saopšteno je iz Vujanovićevog kabineta.

28. septembar 2013. – Mitropolit Crnogorsko-primorski Amfilohije je, komentarišući zabranu Parade ponosa u Beogradu i najavlvenu u Podgorici, kazao da svako ima pravo da živi kako hoće, ali ne i da svoj način života nameće. „Čega se pametan stidi, time se budala ponosi“, istakao je on. Prema njegovim riječima parade ponosa su rezultat propagande nametnute sa Zapada. Amfilohije je ocijenio da je odluka o zabrani Parade ponosa u Beogradu trezvena. „Nadam se da će takva trezvenost preovladati i ovdje u Crnoj Gori“, naglasio je on. „Ima među njima i onih sa određenim poremećajima u samoj prirodi, kao što to biva, ali očigledno većina njih se danas ponaša prema uticajima masovne propagande koja je nametnuta od Amerike, preko Evrope“, smatra on.

16. oktobar 2013. – „Gejstvom ne samo što se onemogućuje ostvarivanje svrsishodnosti utkane u prirodu muškog i ženskog, nego dolazi do posunovraćenja same ljudske prirode: žensko nije žensko, muško nije muško. Gejstvo vodi samouništenju, samoubistvu, ne samo pojedinca nego – čovječanstva“, ocijenio je Mitropolit Crnogorsko-primorski Amfilohije. On je u pismu upućenom organizatorima Parade ponosa kazao da je uporno proglašavanje svakog otpora protiv neprirodnog bluda, kao i bilo kog drugog grijeha homofobijom, ništa drugo do obmanjivanje sebe samih i drugih. „Proglašavati strah od grijeha, grijehofobiju za homofobiju, znači ne znati šta je čovjek, poistovjećivati moralnu

posunovraćenost za vrlinu, čovjeka grješnika sa grijehom“, navodi se u pismu. „Zašto bi bila zabranjena pedofilija? Uostalom, nijesu li danas pornografija i njene nastranosti, od homoseksualizma do pedofilije postali najunosniji biznis koji se mjeri milijardama? Ovaj duhovni otrov njegovanja nagona, razvrata i svih polnih nastranosti od malih nogu, zar nije neuporedivo zarazniji i dugoročno opasniji za cjelosno ljudsko zdravlje od bilo koje droge i zatrovane hrane“, istakao je on.

21. oktobar 2013. – Mitropolit Crnogorsko-primorski Amfilohije ocijenio je da bi bilo dobro da se „gej paraderi“ koji ucjenjuju Crnu Goru zamisle i prekinu sa nasiljem nad ljudskim moralom i savješću. „Ono što se juče dogodilo je obeščašćenje brka Crnogoraca i čitave Crne Gore. Policija koja je dobila zadatak da brani od nasilja one koji unose nemire i sukobe našla se u obeščašćenom položaju. Bilo bi dobro da se ti gej paraderi evropski koji ucjenjuju Crnu Goru zamisle ako zaista misle dobro sebi i Crnoj Gori, te prekinu sa takvim nasiljem nad ljudskim moralom i savješću“, kazao je mitropolit Amfilohije. Prema njegovim riječima ne treba da se skrnavi brk (simbol Prajda) Crnogoraca koji je svetinja jer je u njemu sadržan moral Crne Gore, moral Svetog Petra Cetinjskog, moral Svetog Vasilija Ostroškog. Iz Uprave policije je saopšteno da je 20. oktobra za vrijeme Parade 20 policajaca povrijeđeno, a 60 osoba je privedeno, među kojima 21 maloljetnik. Iz policije je ocijenjeno da je bezbjednosna situacija prije, tokom i poslije održavanja povorke, uzimajući u obzir određene incidente, bila na zadovoljavajućem nivou, zahvaljujući pravovremenom reaganju policijskih službenika.

23. oktobar 2013. – Bratstvo pravoslavne omladine Crne Gore uputilo je otvoreno pismo pokroviteljima i medijima u kojem ističu da pod paravanom grupe Ateisti Crne Gore na društvenim mrežama *Facebooku* i *Twitteru* Centar za demokratsku tranziciju iz Nikšića širi govor mržnje protiv Pravoslavne crkve u

Crnoj Gori i Mitropolita Crnogorsko-primorskog Amfilohija. Na dvadesetak zvaničnih adresa, među kojima su i USAID, Balkanski fond za demokratiju, Ambasada SAD, ministarstva Poljske i Holandije, Institut za otvoreno društvo, Koordinacioni tim za implementaciju komunikacione strategije o evroatlantskim integracijama, kao i više firmi iz Crne Gore, juče je stiglo pismo predsjednika Bratstva pravoslavne omladine, jereja Mijajla Backovića u kome ih upozorava na sinhronizovanu medijsku propagandu neformalne organizacije Ateisti Crne Gore u kojima su najaktivniji Dragan Koprivica i Milica Kovačević iz Centra za demokratsku tranziciju (CDT), kao i Darko Ivanović iz Građanske Alijanse. „U posljednje vrijeme, na zaprepašćenje svih religioznih ljudi u Crnoj Gori, a naročito pravoslavnih hrišćana, čelnici ove organizacije, Milica Kovačević i Dragan Koprivica, putem društvenih mreža (Facebook i Twitter), u krajnje omalovažavajućem tonu, sa izrazito uvredljivim komentarima se obraćaju pravoslavnim hrišćanima i crkvenim velikodostojnicima“, navodi se u pismu.

26. oktobar 2013. – Mitropolija Crnogorsko-primorska organizovala je u Podgorici Petkovdansku litiju za, kako su saopštili, crnogorsku čast, obraz, svetinju braka i rađanja djece.

10. novembar 2013. – Mitropolit Crnogorsko-primorski Amfilohije smatra da je Petar Drugi Njegoš utamničen u Meštrovićevom mauzoleju na Lovćenu. On posebno ističe da je Petar II Petrović Njegoš „utamničen u zindanu mermernom, sakriven i kao da ga više nema na Lovćenu“. „U stvari, na Lovćenu je Meštrović sa Njegoševom bustom i naci-fašističko-socijal-realističkom vizijom, a to je Meštrovićeva vizija Njegoša. O tome svjedoči Mauzolej na Lovćenu“, kazao je za Agenciju RNA mitropolit Amfilohije.

05. januar 2014. – Mitropolit Crnogorsko-primorski Amfilohije je kazao i da vjernici ne obraćaju pažnju na izjave lažnog popa Miraša Dedeića, poglavara CPC, koji ga, kako

kaže, podsjeća na babu iz „Gorskog vijenca“. „Molimo se Bogu da mu Bog vrati pamet, jer očevidno on radi iz svojih ličnih interesa, a ne iz ljubavi ni prema Crnoj Gori, ni prema Crnogorcima, niti iz ljubavi prema Hristu i crkvi Božijoj. Pošto je raščinjen i izbačen iz Carigradske patrijaršije i lišen čina, da bi mogao od nečega da živi i zaradi neki dinar on je došao ovdje da obmanjuje, kao ona baba iz ‘Gorskog vijenca’... kažu, babo, jesi li vještica“, kazao je Amfilohije ističući da je uloga Miraševa u Crnoj Gori otprilike ista kao uloga babe u „Gorskom vijencu“.

11. januar 2014. – Sociolog religije Mirko Đorđević za Antenu M je rekao: „Kad je u pitanju mitropolit Amfilohije, to nije ništa novo, jer on često koristi takav rečnik i prema mitropolitu Mihailu i prema drugim neistomišljenicima i iz crkvene i iz laičke sfere. To je ružno, naravno, i on nema pravo da se tako odnosi, jer mitropolit Mihailo i CPC imaju legalno pravo da postoje. Pluralizam u pravoslavnom svetu je činjenica i mitropolit Amfilohije nema pravo da za sebe prisvaja titulu presuditelja ko je prava crkva, a ko je otpadnik, sektaš itd“.

30. januar 2014. – Predsjednik crnogorskog parlamenta i lider Socijaldemokratske partije, Ranko Krivokapić oslikan je na jednoj od fresaka Sabornog hrama Hristovog Vaskrsenja u Podgorici. Krivokapićev lik nalazi se na fresci na jednom od gornjih svodova hrama, na kojoj je prikazan pakao. Podgorički paroh, protorej-stavrofor dr Velibor Džomić kazao je podgoričkim Vijestima da je Krivokapić svoje mjesto „u paklu“ obezbijedio „neuspjelim pokušajima progona Mitropolije“. Na fresci, koja oslikava pakao, osim Krivokapića, naslikani su i Karl Marks, Fridrih Engels, Josip Broz Tito...

3. mart 2014. – Srpski patrijarh Irinej, Mitropolit Crnogorsko-primorski Amfilohije i pjesnik Matija Bećković su javno na podgoričkoj litiji promovisali niz asimilatorskih neistina raspirujući nacionalnu, vjersku i rasnu mržnju prema Crnogorcima i Crnoj Gori. Nastavili su svoju staru šovinističku misiju jer su im sve

slične dosadašnje prošle nekažnjeno, kazao je mitropolit Crnogorske pravoslavne crkve, Mihailo. „Prvo je mitropolit Amfilohije pokrstio i preobratio u srpsko pravoslavlje Mahmuta Bušatliju nepoznatog i nedokazanog potomka Crnojevića dinastije čime je želio ukazati kako su Crnogorci i njihove vladajuće kuće Srbi. Zatim je povodom 900-te godišnjice rođenja Stefana Nemanje izveo političku procesiju i predizborni miting uz podršku velikosrpskih asimilatora, patrijarha Irineja i pjesnika Matije Bečkovića“, istakao je mitropolit Mihailo. Prema njegovim riječima, poruka „ovog providnog političkog performansa“ bila je mobilisanje i pokretanje Srba u anticrnogorsku kampanju urušavanja Crne Gore njenom denacionalizacijom i depersonalizacijom. „Njihov istup vrvio je od brojnih neistina. Za Irineja ‘Crnogorci i Srbi su sijamski blizanci’ iako se ovo prirodno biološko svojstvo pojedinaca ne može primijeniti na narode i nacije. Dodao je da ‘srpski i crnogorski narod su nerazdijeljeni, nepodijeljeni jedan (srpski) narod’. Iz ove temeljne neistine proizilaze sve njihove brojne konstrukcije, izmišljanja, domišljanja i krivotvorenja istorije, odnosno krivotvorenjem istorija, nastale neistine“, kazao je mitropolit CPC.

17. mart 2014. – Popovi i vladike Beogradske patrijaršije ne mogu da izađu na kraj sa punjenjem šupljih džepova. Nezakonito su na Srpsku crkvu upisali 12 od 60 kvadratnih kilometara crnogorske crkvene imovine, desetine crkava i manastira od ukupno 650. Samo iz Ostroga prihoduju desetine miliona eura koje vrcama iznose iz zemlje, kazao je Stevo Vučinić, potpredsjednik Savjeta Crnogorske pravoslavne crkve, piše Blic Crna Gora. „Otimaju od sirotinje koja prilaže na čivot, a reklamiraju 110.000 obroka koje su podijelili sirotinji“, ocijenio je on.

24. mart 2014. – „Ako su ciljevi NATO pakta ono što se dogodilo nama 1999. godine i što se događa na prostorima Azije i drugdje, onda to stvaranje novog poretka po mnogo čemu liči na one prethodne bezbožne poretke kojima tragovi smrde nečovještvom“, kazao je Mitropolit Crnogorsko-primorski Amfilohije. „Evropski

narodi, nekada hrišćanski, su tim bombardovanjem svete zemlje, svetinja hrišćanskih, naročito na Kosovu i Metohiji, obilježili 2.000 godina hrišćanske istorije. To je znamenje koje će zapamtiti pokoljenja i koje će biti mjera svega što se događalo krajem dvadesetog i početkom 21. vijeka“. On je istakao da se to bezbožno i tiransko nasilje nastavlja u Iranu, Iraku, Egiptu, Libiji, Avganistanu, Siriji i da svoje pipke ispruža u novije vrijeme i prema sjeveru Evrope. Još je rekao da je živo čudo da se oni čiji su se preci borili protiv hitlerovske tiranije i nasilja, naročito u Crnoj Gori, sada bore da postanu „šrafovi u tiranskoj i bezbožnoj mašineriji NATO pakta“. „To tiranstvo i to bezbožništvo miriše na onu ‘zaštitu’ Hristovog groba iz vremena krstaških pohoda“, smatra mitropolit Amfilohije.

29. april 2014. – Mitropolit Crnogorsko-primorski Amfilohije ostrim riječima je osudio politiku Podgorice prema Rusiji, rekavši da je crnogorski premijer Milo Đukanović takvu odluku donio u ime Vlade, ali ne i u ime Crne Gore i Crnogoraca. Amfilohije je u Beogradu, prilikom predavljanja knjige „Vratiti se Rusiji“ direktora Ruskog instituta za strateška istraživanja (RISI) Leonida Rešetnjikova, iskoristio priliku da kritikuje crnogorsko rukovodstvo. „Ko ne bio vjeran jednojezičnoj, jednokrvnoj Rusiji, dabogda živo meso od njega otpadalo, bio proklet tri puta i 3.000 puta od mene. To je ono što je ostavio Sveti Petar Cetinjski svojim Crnogorcima, pa bi bilo dobro da i sadašnji predsjednik Vlade Crne Gore pročita ove riječi u trenutku kada po prvi put u istoriji zavodi sankcije Rusiji“, rekao je Amfilohije. Amfilohije je ocijenio da je Đukanović takvu odluku donio u ime Vlade, ali ne i u ime Crne Gore i Crnogoraca. „Bilo bi tužno i smiješno da nije istinito. Sve smo mogli očekivati u Crnoj Gori, ali to nijesmo mogli očekivati“, rekao je Amfilohije. Kritici se pridružio i autor knjige Rešetnjikov, koji je ranije danas od srpskog patrijarha Irineja primio Orden svetog cara Konstantina, a koji je crnogorskog premijera nazvao „izdajnikom“.

4. jun 2014. – „Crkvu na Rumiji bi da ruše ljudi koji ne znaju i koji, prije svega, u Boga ne vjeruju. Ne vjeruju ni u Boga ni u Alaha, ako ga nazovemo i tim imenom“, kazao je Mitropolit Crnogorsko-primorski Amfilohije koji je služio danas, na praznik Svetog Jovana Vladimira, Svetu službu Božiju na temeljima manastira Prečista Krajinska u Ostrosu. Amfilohije se osvrnuo na saopštenje državne uprave za zaštitu kulturnih dobara u kojem se kaže da kult Svetog Jovana Vladimira narušava crkva Svete Trojice na Rumiji. „*To govore ljudi koji ne znaju i koji, prije svega, u Boga ne vjeruju. Ne vjeruju ni u Boga ni u Alaha, ako ga nazovemo i tim imenom. Oni pojam kulta po svome shvataju i misle da razumiju, a ne razumiju*“, rekao je Amfilohije.

11. jun 2014. – Uprava za zaštitu kulturnih dobara podnijela je krivičnu prijavu Osnovnom državnom tužilaštvu u Danilovgradu protiv Mitropolije Crnogorsko-primorske i mitropolita Amfilohija zbog sumnje da su počinili krivično djelo oštećenje kulturnog dobra. „Službenici Uprave za zaštitu kulturnih dobara i glavni inspektor za zaštitu kulturnih dobara izvršili su kontrolu manastirskog kompleksa Ostrog, nakon čega je sačinjen zapisnik i stručni izvještaj. Službena lica Uprave za zaštitu kulturnih dobara su konstatovala da se godinama i u kontinuitetu na manastirskom kompleksu Ostrog i u njegovoj neposrednoj okolini izvode radovi koji narušavaju kulturno-istorijske vrijednosti. Imajući u vidu da su sve radnje preduzete nezakonito, bez saglasnosti ovog državnog organa, odnosno suprotno članovima 102 i 103 Zakona o zaštiti kulturnih dobara, glavni inspektor za kulturna dobra podnio je krivičnu prijavu osnovnom državnom tužiocu, a ovaj organ će u skladu sa svojim nadležnostima sprovesti zakonom propisanu proceduru“, kazala je direktorka Uprave za zaštitu kulturnih dobara Anastazija Miranović.

3. avgust 2014. – Mitropolit Crnogorsko-primorski Amfilohije Radović juče je na Sinjajevini kazao da je istraga poturica značajan istorijski događaj. „Mnogi i danas prigovaraju kako je to

smio vladika Danilo. Jeste da je strašno pobiti ljude, međutim, još je strašnija duhovna smrt koju siju oko sebe ti lažni ljudi, sa lažnom vjerom. Zato je, blagodareći toj žrtvi, vladika Danilo spasio Crnu Goru. Da se to nije dogodilo, danas ne bi bilo pravoslavnog uva u Crnoj Gori, i to treba imati u vidu“, kazao je Amfilohije. Ispred crkve Ružice dijeljena je knjižica u kojoj je pjesma „Sramni pohod na crkvu Ružicu 2004“, autora Miodraga Muja Bojića. Bojićeva pjesma na pogrdan način govori o poglavaru CPC, a autor se služi terminima „raspop Miraš“, „raskolnik“, „sotona“, „dukljanska tvorevina“... Liturgiju je, tradicionalno, služio Mitropolit Crnogorsko-primorski Amfilohije Radović, koji je održao i besjedu. A na svega stotinak metara od crkvenog dvorišta gdje je sveštenstvo Srpske pravoslavne crkve, pred nekoliko stotina okupljenih, održavalo vjerski obred, pod šatorom ugostitelja Ranka Delića, približno isti broj ljudi veselilo se uz go-go plesačicu, turbo folk, piće i roštilj.

4. avgust 2014. – Islamska zajednica i njeni vjernici u Crnoj Gori duboko su uvrijeđeni iznesenim stavovima mitropolita Amfilohija, odnosno njegovim vrednosnim sudom o istorijskom događaju sa početka 18-og vijeka, u kojem je izvršen progon nad pripadnicima islama u jednom dijelu Crne Gore, navodi se u saopštenju Mešihata Islamske zajednice u Crnoj Gori. „Prvosveštenik Srpske pravoslavne crkve u Crnoj Gori je, u tom kontekstu, nazvao pripadnike islama ‘lažnim ljudima sa lažnom vjerom’, a njihovo učenje ‘duhovnom smrću’, i riječima ‘spasavanje Crne Gore’ opravdao tzv. ‘Istragu poturica’, odnosno masakr nad tadašnjim muslimanima koji je, prema nekim istorijskim izvorima, izvršio vladika Danilo Petrović. Teško da se radi o neznanju, prije će biti da je riječ o isključivosti, kao o dominantnom obrascu odnosa prema islamu, kada je u pitanju retorika ljudi koji već duže vrijeme rukovode ovom crkvom. Možda bi ljude kratkog pamćenja moglo začuditi da vladika Amfilohije tako kvalifikuje islam, s obzirom da je poznato koje

je sve civilizacijske, kulturološke, arhitektonske, umjetničke i duhovne tekovine podario islam i svjetskoj civilizaciji i ovdje u Crnoj Gori, kao vjera proizašla iz istog monotesitičkog korijena, kao i hrišćanstvo i judaizam. Štaviše, sama činjenica da su brojne hrišćanske crkve i manastiri sačuvani i izgrađeni tokom više-vjekovne dominacije islama, bila bi dovoljno obavezujuća da se o islamu promišlja bez predrasuda i negativnog naboja“, ističe se u saopštenju.

15. avgust 2014. – Mitropolit Crnogorsko-primorski Amfilohije ponovo je kritikovao vlast, zamjerivši joj na politici koju vodi prema Rusiji. On je na narodnom saboru u kolašinskom selu Gornje Lipovo kazao da „gordost, samoljublje i vlastoljublje pomračuju ljudski um“. Ti poroci, dodao je on, uzrok su i onog što se trenutno dešava na spoljnopolitičkoj sceni. „Šta se događa u kijevskoj Rusiji sada zvanog Ukrajina, šta se događa u Siriji i šta se događa na našem Kosovu i Metohiji, šta se nedavno događalo kod nas, šta se događa na svim ovim prostorima, a iza toga šta je? Vlastoljublje, vlast opaka i otrovna, pa kada se to ovaploti u ljudima koji budu na čelu naroda i država onda tek oni otruju i narode i države i povedu ih za sobom. Vlastoljublje u krv je zalilo i zalivalo kroz vjekove ljude i zemaljske narode“ rekao je.

25. oktobar 2014. – Mitropolija Crnogorsko-primorska održala je litiju podgoričkim ulicama u susret Svetoj Petki koja se slavi 27. oktobra. Litija je bila posvećena porodici i rađanju djece. Mitropolit Amfilohije je na liturgiji u Hramu Hristovog Vaskrsenja, koja je prethodila litiji, predstojeću Paradu ponosa nazvao paradom smrti i samouništenja. „To je budite uvjereni, pred Bogom vam govorim i svetim božjim ljudima, parada smrti i samouništenja, parada ubistva i uništenja roda ljudskoga. To je parada samoubistva i obesmišljenja svega onoga što jesmo i što nosimo u sebi“, naglasio je Amfilohije. Upravo zbog ovakvih i sličnih izjava Amfilohije će biti proglašen za homofoba godine na predstojećoj Paradi ponosa.

8. novembar 2014. – „Dvije bolesti opake i otrovne su harale ovim prostorima – poturčenjaštvo i brozomora“, kazao je Mitropolit Crnogorsko-primorski Amfilohije. „Prva bolest je poturčenjaštvo. Jedan dio našeg naroda, po onoj Njegoševoj: ‘poturči se plahi i lakomi’ je promijenio vjeru, odrekao se časnoga krsta i vjernosti nemanjičkoj otišao je u muslimane. I danas svako ima pravo da se opredijeli u svom životu, ali kad se opredjeljujemo treba uvijek da biramo ono što je bolje od onog što je gore“, rekao je mitropolit Amfilohije koji je danas služio na Mitrovdan Svetu Arhijerejsku Liturgiju u crkvi Svetog Dimitrija u Kolašinu.

10. novembar 2014. – Islamska zajednica Crne Gore reagovala je danas na izjavu Mitropolita Crnogorsko-primorskog Amfilohija, koji je u subotu u Kolašinu kazao kako je prelazak na islam na prostorima te zemlje, ili kako je nazvao čitav proces „poturčenjaštvo“, bolest. Reis Islamske zajednice u Crnoj Gori Rifat ef. Fejzić izjavio je da je posljednja izjava mitropolita Amfilohija, klasičan primjer govora mržnje. „*Na svakom skupu na kojem je on prisutan, njegove izjave se pretvore u govor mržnje. Ne znam zbog čega je to izraženo u zadnje vrijeme, ali je nažalost tako. Želim da podvučem da je izjava mitropolita Amfilohija govor mržnje, a sa ovim bi se trebali pozabaviti i ostali državni organi u Crnoj Gori, jer na ovakav način on ponižava i vrijeđa muslimane, a skoro smo imali priliku da čujemo njegovu izjavu o istragama poturica. Ja sada pitam da li je ovo neki poziv na linč muslimana? Zna li mitropolit Amfilohije da su devedesete godine iza nas, da živimo u novim okolnostima?*“, kazao je Fejzić.

14. novembar 2014. – „Iznenaden sam ne samo reakcijom Rifata efendije Fejzića, reisa Islamske zajednice u Crnoj Gori, nego i tonom i sadržajem reakcije“, kazao je Mitropolit Crnogorsko-primorski Amfilohije, i dodao da je zabrinjavajuća reisova ambicija da Mitropolitu Crnogorsko-primorskom zabrani da govori o poturicama i poturčenjaštvu.

12. decembar 2014. – Mitropolit Crnogorsko-primorski Amfilohije rekao je da u svijetu vlada „demonkratija“, a ne demokratija i da je sadašnji svjetski poredak nasljednik nacifašizma i boljševizma. Mitropolit Amfilohije kaže da je „Srbija u borbi Davida i Golijata“. „David srećom ima pored sebe veliku majku Rusiju, koja ponovo preuzima svoju istorijsku ulogu za spas ne samo Balkana, pravoslavlja i Rusije, nego cijelog svijeta“, istakao je mitropolit Amfilohije za rusku televiziju „Carigrad“. On je ocijenio da ruski predsjednik Vladimir Putin čuva iskonski moral Rusije, a njegova politika nastavlja vrijednosti pravdoljubivosti i nije zasnovana samo na unutrašnjim ruskim interesima. Mitropolit Amfilohije je naglasio da je Zapad oduvijek imao neko nepovjerenje, sumnju i strah prema pravoslavlju, još iz vremena Vizantijskog carstva, zato što je Rusija bila i jeste velika država svjetskih razmjera, ali država koja nema osvajački imperijalni duh, za razliku od Zapada, koji nikada nije odustao od raznih krstaških pohoda.

* * *

Možda se nekome čini na osnovu velikog broja političkih izjava da se ne radi o svešteniku hrišćanske crkve. Mnoge zvijezde masovne kulture pozavidjele bi mitropolitu Amfilohiju na prisustvu na internetu. To samo govori da živimo u svijetu u kojem uglavnom destrukcija i zlo predstavljaju vijest. Ovo je samo manji dio informacija koje se nalaze na internetu, u štampi, ličnim dokumentacijama. Zaključili smo sa 2014. godinom, vjerujući da će zastupljenost mitropolita Radovića biti zamašna i nadalje, pa će to biti tema nekog drugog rada.

Pokojni Mirko Đorđević, sociolog religije i sigurno najveći poznavalac pravoslavlja i religije na prostorima Balkana, opisao je Amfilohija sljedećim riječima: „Svaka njegova izjava dovodi do nesporazuma. U njegovim objavljenim knjigama i tekstovima

nema dokaza da raspolaže rafiniranim estetičkim čulom. Naprotiv, merila su mu retrogradna, klasicistička i, čak, socrealistička, u smislu antimoderne, a rečnik saopštenja koje potpisuje ostrašćen: na skarednost on odgovara skarednošću (*evropski izmet*). U tom krugu nema rasprave, on je zatvoren i zaokružen u skandal“.

Srpska pravoslavna crkva se pojavom političke ličnosti Slobodana Miloševića vratila krupnim koracima na političku i društvenu scenu, vremenom sve otvorenije se namećući kao vrhovni moralni i ideološki arbitar. Odlaskom Slobodana Miloševića i promjenom vlasti u Srbiji njena uloga nije oslabila, štaviše, došlo je do još većeg urušavanja sekularnosti države i ulaska SPC u sve sfere života, počev od vaspitanja djece i omladine, do sveukupne kulturne i civilizacijske orijentacije društva u cjelini. Dakako, SPC je takav kurs zauzela i u Crnoj Gori, promovišući vrijednosti krajnje arhaičnosti, kolektivizam, antizapadnjaštvo, ksenofobiju i, dodatno – nacionalističku, velikosrpsku politiku, negiranje postojanja crnogorske nacije, jezika, urušavajući i mijenjajući kulturnu baštinu Crne Gore, obilježenim visokim stepenom netolerancije i agresivnosti. U tome joj dobrim djelom pomažu vlasti Crne Gore svojim pasivnim ponašanjem prema agresivnom djelovanju SPC, izbjegavanjem konfrontacije i sa čelnicima SPC u Crnoj Gori i sa velikim brojem njenih radikalnih pristalica. Takvim ponašanjem samo su još više otvorili vrata SPC u njenom prodoru na državni univerzitet, škole, devastaciji spomeničke baštine, direktnom miješanju u politički život, organizovanju antivladinih i anticrnogorskih aktivnosti, narušavanju međukonfesionalnih odnosa i građanskog mira.